

קובץ
י"א ניסן
שנת הקי"ט

ליקוט תורת רבינו
על מזמור קי"ט

פתח דבר

לקראת היום הבהיר, יום עשתי עשר לחודש ניסן (חודש הגאולה¹) – נשיא לבני אשר² "והוא יתן מעדני מלך"³,

יום הולדת הקי"ח והתחלת שנה הקי"ט להולדת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע,

בו מתחילים לומר מזמור קי"ט בתהילים, ע"פ תקנת הבעש"ט לומר מזמור תהילים המתאים למנין שנותיו⁴,

ומיסוד על ההנהגה אצל חסידים לומר הקאפיטל תהילים של האדמו"ר⁵, הננו מוציאים לאור לפני קהל התמימים ואנ"ש 'קובץ י"א ניסן – שנת הקי"ט'.

הקובץ כולל:

א. ליקוט (חלקי) ממאמרי דא"ח שיחות והתועדויות קודש של כ"ק אדמו"ר על מזמור קי"ט. הליקוט נעשה בהתייעצות עם משפיעים.

ב. תוכן ומפתח על סדר הפסוקים לכל תורת רבינו על המזמור.

יש לציין אשר קובץ זה אינו מהווה תחליף ללימוד השיחות והמאמרים וכו' מהמקור, והמטרה היא רק להקל על הלומדים.

השיחות וכו' נדפסו ברשות "הוצאת ספרים קה"ת" ו"ועד הנחות בלה"ק", ותודתנו נתונה להם ע"ז.

כל הנ"ל נלקט ונערך ע"י תלמידי התמימים דישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש – מאריסטאון.

ויהי רצון שע"י הלימוד בתורת רבינו נזכה לקיום היעוד ד"תורה חדשה מאתי תצא"⁶ – בהגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

המו"ל

ימים הסמוכים ליום הבהיר י"א ניסן, ה'תש"פ
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

1. שמו"ר פט"ו, יא.

2. לשון הכתוב – נשא ז, יב.

3. לשון הכתוב – ויחי מט, כ. וראה לקוטי לוי יצחק אגרות קודש ע' שכד-ה. ע' תיט.

4. מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – נדפס בקובץ מכתבים לתהילים ע' 214. אגרות קודש שלו ח"י ע' נג. וש"נ.

5. סה"מ קונטרסים ח"ג ע' כג הערה 4. וראה תר"מ ח"א סו"ע 148 ואילך.

6. ישע"י נא, ד.

מזמור קי"ט

א אֲשֶׁרִי תְּמִימֵי-דֶרֶךְ הַהֹלְכִים בְּתוֹרַת יי: ב אֲשֶׁרִי נֹצְרֵי עֲדֹתָיו בְּכָל-
לב יִדְרְשׁוּהוּ: ג אִף לֹא-פָעֵלוּ עוֹלָה בְּדַרְכָּיו הִלְכוּ: ד אֵתָה צוֹיְתָהּ
פְּקַדְיָךְ לְשֹׁמֵר מְאֹד: ה אַחֲלִי יִכְנֹנוּ דְרָכֶי לְשֹׁמֵר חֻקֶיךָ: ו אֲז לֹא-אֲבוֹשׁ
בְּהִבִּיטִי אֶל-כָּל-מִצְוֹתֶיךָ: ז אֹדְךָ בִּישָׁר לִבָּב בְּלִמְדֵי מִשְׁפָּטֶי צְדָקָךְ:
ח אֶת-חֻקֶיךָ אֲשֹׁמֵר אֶל-תַּעֲזֹבֵנִי עַד-מְאֹד: ט בְּמָה יִזְכֶּה-נַעַר אֶת-

רש"י

(ג) אף לא פעלו עולה. אשריהם אם כל זה בהם: בדרכיו הלכו. אע"פ שלא פעלו
עולה אין שכרם שלם אל"כ בדרכיו הלכו וכן הוא אומר (לעיל לה) סור מרע ועשה
טוב אע"פ שאתה סר מרע אין הכל שלם אל"כ אם כן תעשה טוב (מדרש אגדה):
(ה) אחלי יכוננו דרכי. אל"כ יסוד צמיצה הנופל ממנו לפרקי' כמו אל"כ שבאחותי
צאוניכס (איוב יג, יז) ואל"כ של אסוך שמן (מלכים ז ד, ז) אחלי תפלותי אלו הן
שיכוננו דרכי וכן (שם ה') אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון וגו' נורכי אדוני
להתפלל שילך לפני הנביא אשר בשמרון ולשון אחליות שוה"מ"ט זלע"ז כהדס האומר
הלוואי והייתי נביא וחכס:

מצודת דוד

(א) אשרי תמימי דרך. ההלול והשבח של ההולכים בדרך תמים הוא בעבור כי
הולכים בתורת ה' זהו דרך חיים ואין זולתה: (ב) בכל לב ידרשוהו. כאשר ידרשוהו
בכל לב לדעת תוכן הדבר ואמתתו: (ג) אף וגו'. ר"ל אף אם לא פעלו עולה בשב
ואל תעשה לא היה די להם בזה כ"א עוד הלכו בדרכי התורה והמצוה לקיימם בקום
ועשה: (ד) אתה. הלא אתה ה' צויתתה פקודיך ואין ראוי א"כ להקל בהם ראש ונכון
הוא לשמור מאוד: (ה) אחלי. אבקש מה' שיהיו דרכי נכונים לשמור חוקיך ר"ל לסייע
אותי מן השמים: (ו) אז. כשהיו דרכי נכונים אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך כי מי
שלא קיים המצות הוא בוש ונכלם כשרואה המצות ההם כתובים בתורה: (ז) בלמדי.
כשאלמוד משפטי צדקך אדע אז איך אודך ביושר לבב: (ח) עד מאוד. הוא הפוך כאילו
אמר את חוקיך אשמור עד מאוד ר"ל מחשבתי לשמור מאוד חוקיך לכן אל תעזבני לבל
היה לי שום מניעה:

מצודת ציון

(א) אשרי. ענינו הלול ושבח: תמימי. מלשון תם (ב) נוצרי. שומרי: עדותיו. הם המצות שהם
לעדות על חרוש העולם כשבת ומועדים וכיוצא: (ה) אחלי. ענין בקשה כמו אחלי אדוני לפני
הנביא (מ"ב ה):

אָרְחוּ לְשֹׁמֵר כְּדַבְּרָךְ; י בְּכָל-לִבִּי דִרְשָׁתִיךָ אֶל-תְּשׁוּבָתִי מִמְצוֹתֶיךָ;
 יא בְּלִבִּי צִפְנֹתַי אֲמַרְתָּךְ לְמַעַן לֹא אֶחְטָא-לָךְ; יב בְּרוּךְ אַתָּה יי לְמַדְנִי
 חֲקִיךָ; יג בְּשִׁפְתַי סִפְרֹתַי כָּל מִשְׁפָּטֵי-פִיךָ; יד בְּדַרְךָ עֵדוּתֶיךָ שִׁשְׁתִּי
 כְּעַל כָּל-הָיוֹן; טו בְּפִקְדוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה וְאֲבִיטָה אֲרַחֲתֶיךָ; טז בְּחֻקֶּיךָ
 אֲשַׁתְּעֶשֶׂע לֹא אֲשַׁכַּח דְּבָרְךָ; יז גָּמַל עַל-עֲבֹדְךָ אַחִיָּה וְאֲשַׁמְרָה
 דְּבָרְךָ; יח גַּל-עֵינַי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ; יט גַּר אֲנֹכִי בְּאֶרֶץ אֲל-

רש"י

(יא) בלבי צפנתי. לא נתתיה להשתכח ממני: (טז) אשתעשע. אמתסק כמו ישעה האדם על עושהו (ישעיהו יז, ז) ואל ישעו דדברי שקר (שמות ה, ט): (יז) גמול על עבדך. דבר שאחיה בו נגמול חסדך: (יח) נפלאות מתורתך. דברים המכוסים זה שאינם מפורשים זה: מתורתך. נפלאים מפירושי תורתך שאינם מפורשים זה (מלאכי): (יט) גר אנכי בארץ. ימים מועטים: אל תסתור ממני. מלותך הנעלמות שאוכל לקיימם שאם לא עכשיו אימתי:

מצודת דוד

(ט) במה. באיזה ענין יעשה את ארחו זכאי בעת ירגיל עצמו מנערותו לילך באורח מישור: לשמור כדברך. ר"ל לא יאמר אי אפשרי בעבירה אלא יאמר אפשרי בו אבל אשמור בדבר ה': (י) אל תשגני. אל תשימני שוגה מלהבין מצותיך ר"ל תן בלבי בינה להבין על בוריה: (יא) בלבי צפנתי. שמורים הם בלבי למען לא אחטא לך כי אם אשכח מה מהם אהיה נלכד בחטא בבלי דעת: (יב) ברוך. אומר אני ברוך אתה ה' על נתינת חוקיך ואשאל ממך שתלמדני אותם ר"ל תן בלבי בינה להבינם: (יג) בשפתי. כי משפטי התורה ספרתי לשפתי ללמדם לזולתי א"כ כשתלמדני אועיל גם לזולתי: (יד) בדרך. שמחתי בהיותי הולך בדרך עדותיך כמו השמח על רבוי הון: (טו) ואביטה. אביט בכוונת הלב ולא מן השפה ולחוץ כ"א לקיים וללכת באורחותיך: (טז) אשתעשע. בכל עת אני משתעשע בהם למען לא אשכח מה מהם: (יז) גמול. ר"ל גמול חסד על עבדך שאחיה למען אשמור דברך ולא בעבור הנאות עוה"ז: (יח) גל עיני. האר עיני להבין מתורתך דברים נפלאים ומכוסים: (יט) גר. הלא אני בארץ כגר הזה שמעט זמן יושב במקום גרותו ושואף הוא אל מקום מולדתו כן שני חיי מעטים ושואף אני לשוב

מצודת ציון

(י) תשגני. מלשון שגנה ומשנה: (יא) צפנתי. ענין הטמנה: (טו) אשיחה. ענין דבור: (טז) אשתעשע. ענינו התעסקות בדבר מה לשמוח כמו ושעשע יונק (ישעיהו יא): (יח) גל. מלשון

תסתר ממני מצותיך : כ גרסה נפשי לתאבה אל־משפטיך בכל־עת :
 כא גערת זדים ארורים השגים ממצותיך : כב גל מעלי חרפה ובוז כי
 עדתיך נצרת: כג גם ישבו שרים בי נדברו עבדך ישיח בחקיך :
 כד גם־עדתיך שעשעי אנשי עצתי : כה דבקה לעפר נפשי חייני
 כדברך : כו דרכי ספרתי ותענני למדני חקיך : כז דרך־פקודיך הבינני
 ואשיחה בנפלאותיך : כח דלפה נפשי מתוגה קיימי כדברך : כט דרך־

רש"י

(כ) גרסה. משתכרת נפשי מחמת תאוה כמו (ויקרא ז,יד) גרש כרמל, ומנחס חזר לתאבה עם מתאבז אנכי את גאון יעקב (עמוס ו, ח) ושניהם לשון שזר: (כב) גל מעלי. לשון גלגול כמו ויגל את האבן (בראשית כט, י): (כג) בי נדברו. אע"פ שמלכי אומות העולם מתלווצים עלי שאני עוסק בתורה: (כד) שעשועי. עסקי: (כה) חייני כדברך. כמו שהצטחתי על ידי נתן הנביא טובה: (כו) ספרתי. לך את נרכי ואת חטאתי ואתה עניתני: (כח) דלפה נפשי. נטפה כלומר נחסרת והולכת:

מצודת דוד

למקור נשמתי ולזה אל תסתר ממני פלאי מצותיך מלהבינם במעט ימי: (כ) גרסה נפשי. נשברה מרוב תאוה בכל עת אל משפטיך: (כא) גערת. ר"ל כי ראיתי אשר מעולם גערת בזדים ארורים אשר הם שוגים ממצותיך בעבור זדון לבם אשר לא למדו ולזה אתאוה אל משפטיך ללמדם ולעשותם: (כב) גל. העבר מעלי חרפה ובזיון כי שמרתי התורה ואינו בדין להתבזות למען יגדל כבוד התורה: (כג) גם ישבו. לא לבד באקראי ידברו בי כי גם ישבו דרך קבע אבל אני לא אדבר במ כ"א אשיח בחוקיך: (כד) גם עדותיך. לא לבד אשיח בהם דרך עראי כי גם שעשועי המה בכל עת ויחשבו לאנשי עצתי לדבר בהם בתמידות כאדם עם יועציו: (כה) דבקה. שחה נפשי ודבקה עד לעפר ואשאל ממך חייני מהצרה כדברך עלי ע"י נתן הנביא: (כו) דרכי. ענייני הייתי מספר לפניך לשאול לך עצה עליהם כמ"ש וישאל דוד בה' (ש"ב ה): ותענני. ענית לי על שאלתי: למדני. לכן אשאל גם זאת אשר תלמדני חכמת התורה ועניני גם עתה למלא משאלותי: (כז) דרך פקודיך. ר"ל מסתרי המצות ועיקרם: ואשיחה. ואדבר עוד לזולתי ללמד בדברי הנפלאים והמכוסים שבהם: (כח) דלפה. מרוב תוגה נמס נפשי עד שנוטפת טיפין טיפין והוא ענין מליצה והפלגה: קיימי כדברך. קיימי בחיים

מצודת ציון

גלוי: (כ) גרסה. ענין שבירה כמו ויגרם בחצץ שני (איכה ג, טז): לתאבה. כמו לתאוה: (כא) השוגים. מלשון שוגג ומשגה: (כב) גל. גלגל וסבב: ובוז. בזיון: (כח) דלפה. ענין הטפה

שְׁקַר הַסֵּר מִמְּנֵי וְתוֹרַתְךָ חֲנֻנִי: ל דָּרֶךְ-אֲמוּנָה בְּחַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ
 שְׁוִיטִי: לא דְּבַקְתִּי בְּעֵדוּתֶיךָ יי אֶל-תְּבִישָׁנִי: לב דָּרֶךְ-מִצְוֹתֶיךָ אַרוּץ פִּי
 תִּרְחִיב לְבִי: לג הוֹרֵנִי יי דָּרֶךְ חֻקֶיךָ וְאֶצְרְנָה עֵקֶב: לד הִבִּינֵנִי וְאֶצְרָה
 תוֹרַתְךָ וְאֶשְׁמְרָנָה בְּכָל-לֵב: לה הִדְרִיכֵנִי בְּנִתִיב מִצְוֹתֶיךָ כִּי-בו
 חִפְצָתִי: לו הֵט-לְבִי אֶל-עֵדוּתֶיךָ וְאֶל-כַּבְּצַע: לז הֵעֵבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת
 שְׂוֹא בְּדַרְכְּךָ חֲנֻנִי: לח הִקֵּם לְעַבְדְּךָ אִמְרַתְךָ אֲשֶׁר לִירְאָתְךָ: לט הֵעֵבֵר

(ל) משפטיך שויתי. שמת עממי למשפטיך ודבקתי צעדותיך לזכור דרך אמונה לך
 אני שואל דרך שקר הסר ממני: (לג) ואצרנה עקב. אשמרנה בכל מעגלותיה ועקבי
 נתיצתי ל' עקבי טראל"ש צלע"ז: (לח) הקם לעבדך אמרתך. אשר הצטחתי:
 אשר ליראתך. שאהיה אני וזרעי יראי שמך שעל מנת כן הצטחתי אם ישמרו צינך
 את דרכי וגו' (מ"א ז): (לט) העבר חרפתי. מחול לי על אומי עון ושוב לא יוכלו
 אויבי לחרפני זו: כי משפטיך טובים. וכזר אני מקבל עלי לשלם הכזשה ארבעתים:

כדברך ע"י נתן הנביא: (כט) הסר ממני. לבל אתאווה ללכת בה: ותורתך חנני. ללכת
 בדרך תורתך: (ל) שויתי. שמת דברי משפטיך לנגד עיני ללכת בהם: (לא) דבקתי.
 על כי דבקתי בעדותיך לכן אתה ה' אל תביאני לידי בוש: (לב) ארוץ. ר"ל בזריזות
 רב אעשה מצותיך כי ידעתי אשר בעבורם תרחיב לבי בתענוגי עוה"ב: (לג) ואצרנה
 עקב. ואשמרנה עד סוף ימי מבלי הפסק: (לד) הבינני. דרכי התורה: (לה) הדרכיבני.
 ר"ל מן השמים יסייע לי לדרוך בנתיב מצותיך: כי בו חפצתי. והבא לטהר מסייעין לו:
 (לו) הט לבי. תן בלבי להיות נוטה אל התורה ולא אל אהבת אסיפת הממון: (לז) העבר
 עיני. מנע עיני מלראות דבר שוא ואיסור כי פן אחמוד בה ואכשל: בדרכך חייני. החיה
 את נפשי בהסתכלות דרכיך לחמוד אליהם: (לח) הקם. תקים לעבדך הבטחת אמרתך
 אשר היא מבוא ליראתך כי על ידי ההשקט אוכל לירוא את ה': (לט) חרפתי. חרפת
 העון אשר אפחד ממנו העבר נא ומחול עליו כי הלא טובים משפטיך בעשות חסד עם

כמו דלף טורד (משלי כז): מתוגה. מל' יגון: (לב) ארוץ מל' ריצה ורדיפה: (לג) הורני. ענין
 למוד כמו את מי יורה דעה (ישעיהו כח, ט): עקב. ענין סוף ואחרית ע"ש שהעקב הוא סוף הגוף
 ובעבור זה יקרא גם השכר בלשון עקב כמו"ש והיה עקב תשמעון (דברים ז, יב) כי השכר הוא סוף
 המעשה: (לה) בנתיב. ענין שביל ומסילה: (לו) בצע. אהבת הממון כמו שונאי בצע (שמות יח):
 (לט) יגורתי. ענין פחד כמו ויגר מואב (במדבר כב):

חֲרַפְתִּי אֲשֶׁר יִגְרַתִּי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים: מ הִנֵּה תֹאבְתִי לְפָקֻדֶיךָ
 בְּצִדְקָתְךָ חֵינִי: מא וַיְבֹאֲנִי חֲסִדְךָ יְיָ תְּשׁוּעָתְךָ כְּאִמְרָתְךָ: מב וְאֶעֱנֶה
 חֲרָפִי דָבָר כִּי־בִטְחֹתִי בְּדַבְרְךָ: מג וְאֶל־תִּצַּל מִפִּי דְבַר־אֱמֶת עַד־מָאֵד
 כִּי לְמִשְׁפָּטְךָ יִחְלָתִי: מד וְאֲשַׁמְרָה תּוֹרָתְךָ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:
 מה וְאֶתְהַלְכָה בְּרַחֲבָה כִּי פָקֻדֶיךָ דְרָשְׁתִּי: מו וְאֲדַבְרָה בְּעֵדוּתֶיךָ נֶגֶד
 מְלָכִים וְלֹא אֲבוֹשׁ: מז וְאֲשַׁתְּעֶשֶׂע בְּמִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהַבְתִּי: מח וְאֲשָׂא־
 כִּפִּי אֶל־מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְאֲשִׁיחָה בְּחֻקֶיךָ: מט זְכַר־דְּבָרְךָ לְעַבְדְּךָ

רש"י

(מא) ויבואני. תשועתך תצא אלי כאמרתך שהצטחתי: (מג) ואל תצל מפי דבר
 אמת. ואל תדל מפי דבר אמת כמו וינל אלהים את מקנה אציקן (צראשית לא)
 (מנלאתי): דבר אמת עד מאד. בכל הוראותי וכל דיני שלא אכשל בהם: יחלתי.
 קוימי: (מה) ואתהלכה ברחבה. זהלכה מרווחת ופושטת בישראל: דרשתי. צקשתי:
 (מט) זכר דבר. אשר יחלתי ע"י נתן הנביא לעצדך:

מצודת דוד

המשפט: (מ) הנה תאבתי. אני מתאוה לעשות פקודיך ואם לא עשיתי כלם עכ"ז חייני
 כפי צדקתך אשר תצרף מחשבה טובה למעשה: (מא) ויבואני. יבוא לי חסדיך ואהיה
 נושע ע"י תשועתך כאשר אמרת ע"י נתן הנביא: (מב) ואענה. אשיב למחרפי דבר ר"ל
 דברי חרוף כאשר דבר אלי: כי בטחתי בדבריך. אשר הבטחתי שלא יוכל לי ולכן
 אדבר ולא אירא: (מג) ואל תצל. אל תסיר מפי דבר אמת ועד מאוד לא תסור ר"ל כלל
 וכלל לא אהיה נוטה מדבר הוראות אמת במשפטי התורה: כי למשפטיך יחלתי. כי אני
 מייחל ומקוה לעשות משפטיך לזה אין מהראוי להיות נכשל בהם: (מד) ואשמרה. תן
 בלבי לשמור: לעולם ועד. כל ימי חיותי על האדמה: (מה) ברחבה. במקום רחב ר"ל
 לא אכשל בדבר משפטי התורה כההולך במקום רחב שאינו נוח להכשל: כי פקודיך
 דרשתי. ומהראוי שתאיר עיני בהם: (מו) ולא אבוש. כי יהיו דברי צודקים אין בהם
 נפתל: (מז) ואשתעשע. אהיה משתעשע במצותיך אשר אהבתי אותם ר"ל בעבור גודל
 האהבה אשתעשע עמהם בכל עת: (מח) ואשא כפי. ארים ידי אל מצותיך לקחתם אלי
 ולעשותם על אשר אהבתי אותם: ואשיחה. אדבר ואלמד בהם: (מט) זכר דבר. זכור
 לעבדך את הדבר וחוזר ומפרש לומר על אשר יחלתי ר"ל הדבר שהבטחתי לי להיות

מצודת ציון

(מג) תצל. ענין הסרה וכן אשר הציל אלהים מאבינו (בראשית לא):

עַל אֲשֶׁר יַחֲלַתְנִי: ^נ זֹאת נִחַמְתִּי בְעֲנִי כִי אִמַּרְתָּהּ חִיתְנִי: ^{נא} זָדִים
הִלְיִצְנִי עַד־מָאד מִתּוֹרְתְךָ לֹא נָטִיתִי: ^{נב} זְכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם יְיָ
וְאַתְנַחֵם: ^{נג} זֶלְעָפָה אַחֲזַתְנִי מִרְשָׁעִים עֲזָבִי תוֹרְתְךָ: ^{נד} זְמֵרוֹת הָיוּ־לִי
חֲקִיךָ בְּבֵית מְגוּרַי: ^{נה} זְכַרְתִּי בְלִילָה שִׁמְךָ יְיָ וְאַשְׁמְרָה תוֹרְתְךָ:
^{נו} זֹאת הִי־תֵהֱלִי כִי פִקְדֶיךָ נִצַּרְתִּי: ^{נד} חֲלָקֵי יְיָ אִמַּרְתִּי לְשֹׁמֵר דְּבַרְיֶךָ:
^{נז} חֲלִיתִי פְנֵיךָ בְּכָל־לֵב חֲנַנִּי כְּאִמַּרְתָּהּ: ^{נט} חֲשַׁבְתִּי דְרָכֶי וְאַשִׁיבָה
רְגְלֵי אֶל־עֲדֹתֶיךָ: ^ס חֲשַׁתִּי וְלֹא הִתְמַהֵמְהִיתִי לְשֹׁמֵר מִצְוֹתֶיךָ: ^{סא} חֲבָלֵי

רש"י

(נב) משפטיך מעולם. שאתה מציא יסורין וחוזר מחמתך וסולח ועל כן אתנחם:
(נה) זכרתי בלילה. צעמ נרה ואפילה: (נו) זאת היתה לי. עטרת ההולמת אותי לי
לעדות ולזרעי הראוי למלוך בשכר שפקודיך נכרתי כן דרשוהו חכמי ישראל (מנחם):
(נז) לשמר דבריך. קיים דבריך שיחלמני ככך אתה חלקי: (נח) חליתי פניך. כלשון
חלקי ה' אמרה נפשי על כן אחיל לו (איכה ג, כד): (נט) חשבתי דרכי. הפסד מנוה
כנגד שכרה ושכר עצירה כנגד הפסדה לפיכך ואשיבה רגלי אל עדותיך כי ראיתי

מצודת דוד

אני מיחל ומקוה לה: (נ) זאת. ההבטחה ההיא מנחמת אותי בעת עניי: כי אמרתך.
אשר אמרת להושיעני היא תחיה את רוחי ולא אוסיף עצב: (נא) הליצוני. עם כי
הזדים מתלוצצים בי עד מאד בעבור עסקי בתורה תמיד עכ"ל מתורתך לא נטיתי ולא
אחוש להם: (נב) משפטיך. הנעשים מעולם באנשי רשע: ואתנחם. בזה אתנחם על
דאג' הלצת הזדים כי ידעתי שיקבלו גמולם: (נג) זלעפה. עם כי אחזתני רעד מאנשי
רשע העוזבים את התורה כי כולם קמו עלי: (נד) זמרות. מ"מ בכל המקומות שהייתי
גר שם היו נחשבים לי חוקיך כשיר וזמר ר"ל למדתי בשמחת הלב וכדרך המזמר:
(נה) זכרתי בלילה. עת היות המחשבות פנויות זכרתי שמך המורה על הממשלה ולכן
בטחתי בו ואשמרה תורתך ולא הייתי פונה לטרדת ההצלה מן אנשי הרשע: (נו) זאת.
ר"ל הגדולה הזאת שאני עתה בה היא באה לי על אשר שמרתי פקודיך: (נז) חלקי
ה'. אמרתי לכל ה' הוא חלקי ובו אני מאמין והוא מושיעי למען גם כל השומע ישמור
דבריך: (נח) כאמרתך. ע"י נתן הנביא: (נט) חשבתי דרכי. כאשר אחשב איזה דרך

מצודת ציון

(נא) הליצוני. מלשון לץ: (נג) זלעפה. ענין בעתה ורעדה כמו ורוח זלעפות (לעיל יא):
(נח) חליתי. ענין בקשה כמו ויחל משה (שמות לב): (ס) חשתי. ענין מהירות כמו ימהר יחישה
מעשהו (ישעיהו ה, יט): התמהמהתי. ענין התעכבות כמו אם יתמהמה חכה לו (חבקוק ב, ג):

רְשָׁעִים עֲוֹנֵי תוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: ^{סב} חֲצוֹת־לִילָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ
עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךָ: ^{סג} חֵבֵר אֲנִי לְכָל־אֲשֶׁר יִרְאוּךָ וְלִשְׁמֵרֵי פְקוּדֵיךָ:
^{סד} חֲסִדְךָ יִי מְלֹאָה הָאָרֶץ חֲקִיךָ לְמַדְנִי: ^{סה} טוֹב עָשִׂיתָ עִם־עַבְדְּךָ יִי
כְּדַבְּרְךָ: ^{סו} טוֹב טַעַם וְדַעַת לְמַדְנִי כִּי בְמִצְוֹתֶיךָ הֶאֱמַנְתִּי: ^{סז} טָרָם
אֶעֱנֶה אֲנִי שִׁגְגָה וְעַתָּה אֲמַרְתָּךְ שְׁמַרְתִּי: ^{סח} טוֹב־אֶתָּה וּמִטֵּיב לְמַדְנִי
חֲקִיךָ: ^{סט} טָפְלוֹ עָלַי שָׁקֵר זָדִים אֲנִי בְּכָל־לֵב אֶצַּר פְּקוּדֵיךָ: ^ע טָפַשׁ

רש"י

שהיא הטובה שבכולן: (סא) חבלי רשעים עודוני. סיעות של רשעים שללני כמו
(בראשית מט) יאכל עד, כך חזרו מנחם, ויש לפותרו לשון עוד כלומר נוספו ורבו
עלי: (סז) טרם אענה. אותך במלותיך טרם הגיתי זהם צנתי מדרשות אני שוגג זהם
וחוטא ועתה משנעניתי זהם תורתך שמרתי שהמדרש מלמדני לסור מן העצירה לכן
אני מבקש ממך טוב טעם ודעת למדני: אענה. לשון שונה והוגה צנית המדרש הוא
כמו תען לשוני אמרתך וכן (מלאכי ב, יב) יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי
יעקב ער נחכמים ועונה בתלמידים: (סט) טפלו עלי שקר. חזרו עלי שקר וכן

מצודת דוד

אלך אשיבה רגלי אל דרך עדותיך: (ס) חשתי. במהירות רב ולא בהעכבה אלך לשמור
מצותיך: (סא) חבלי רשעים. חבורות רשעים שללו אותי ועם כל הצער הזה לא
שכחתי תורתך: (סב) על משפטי צדקך. על משפט הצדק שעשית ברשעים שונאי
נפשי: (סג) חבר אני. אוהב ורע לכל היראים ממך: (סד) חקיך למדני. ר"ל מכל
החסדים עשה עמדי החסד הזה אשר תלמדני חוקיך: (סה) טוב. מעולם עשית טוב
עם עבדך ה' כדברך. אתה ה' הלא עשית כדברך שהבטחת לי ולא נפל דבר ארצה:
(סו) טוב טעם. הטוב אשר בטעמי התורה והדעת אשר בהם למדני ר"ל כמו שהטבת
לעשות לי בדבר ישועה ורחמים כן עשה לי גם את זאת: כי במצותיך האמנתי. אני
מאמין במצותיך שאתה צויתם ולזה תאב אני לדעת טוב טעמים: (סז) טרם אענה.
טרם עניתי עצמי בלמוד התורה המתשת כח אז הייתי אני שוגג בדבר קיום המצות כי
לא ידעתי על אמתתם אבל עתה אחרי למדי את כל דברי התורה שמרתי אמרתך ולא
אשגה עוד: (סח) טוב אתה. גם בלי בקשה על הטובה: ומטיב. להמבקש את הטובה:
למדני. ר"ל ואת זה אני מבקש למדני חוקיך לדעת מסתרי התורה: (סט) טפלו. הזדים

מצודת ציון

(סא) חבלי. ענין סיעה וחבורה כמו חבל נביאים (ש"א י): עודני. ענין ביזה ושלל כמו בכקר יאכל
עד (בראשית מא): (סז) אענה. מלשון ענינו: (סט) טפלו. ענין חבור כמו ותמפול על עוני (איוב יד,

כחלב לבם אני תורתך שעשעתי: ^{עא} טוב־לי כִּי־עֲנִיתִי לְמַעַן אֲלַמֵּד
 חֻקֶיךָ: ^{עב} טוב־לִי תוֹרַת־פִּיךָ מֵאֲלֹפֵי זָהָב וְכֶסֶף: ^{עג} יְדִיךָ עָשׂוּנִי
 וַיְכַוְנֵנִי הִבִּינִי וְאֲלַמְּדֵה מְצוֹתֶיךָ: ^{עד} יִרְאֶיךָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׂמְחוּ כִּי
 לְדַבְּרֶךָ יִחַלְתִּי: ^{עה} יְדַעְתִּי יִי כִּי־צָדֵק מִשְׁפָּטֶיךָ וְאִמּוּנָה עֲנִיתָנִי:
^{עו} יִהְיֶ־נָּא חֲסִדְךָ לְנַחֲמֵנִי כְּאִמְרַתְךָ לְעַבְדְּךָ: ^{עז} יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאַחֲיָה
 כִּי־תוֹרַתְךָ שְׁעֵשְׂעִי: ^{עח} יִבְשׂוּ זְדִים כִּי־שָׁקֵר עוֹתוֹנִי אֲנִי אֲשִׁיחַ
 בְּפִקּוּדֶיךָ: ^{עט} יָשׁוּבוּ לִי יִרְאֶיךָ וַיְדַעִי עֲדוֹתֶיךָ: ^פ יִהְיֶ־לְבִי תָמִים בְּחֻקֶיךָ

רש"י

ותטפל על עוני (איוב יד, ז): (עא) טוב לי כי ענית. שנתסרתי ועונתי למען אשוב
 מדרך רעה ואשמור חקיך, בפירושים אחרים מלאתי כן טוב לי כי ענית וגו', טוב
 היה בעיני כשהייתי סובל יסורים כדי ללמוד תורה צלע: (עד) יראיך יראוני. צטובה
 וישמחו כי כגמולי גמולם שהרי מיראיך אני ולדברך יחלתי: (עה) ואמונה עניתני.
 דדין עניתני: (עח) כי שקר עותוני. כי על חנם הרשיעוני (מלאתי), אומר אני על
 לבן פנים שאומר לו הצא על אשת איש מיתתו זמה והוא לא חטא: (עט) ישובו לי
 יראיך. שפירשו הימנו סנהדרין כשנלטרה מאותו עון אף אם גרושה היא נתן עיניו

מצודת דוד

חברו עלי שקר ר"ל תלו בי דבר שקר לומר שאין תוכי כברי ומעשי המה בשקר אבל
 לא כן הוא כי אני בכל לב אשמור פקודיך וכברי כן תוכי: (ע) טפש. לבם נעשו שמן
 כחלב כי ישעשעו בתענוגות הזמן אבל אני תורתך היא שעשעתי המתשת עוד את הכח:
 (עא) טוב לי. טובה היא בעיני אשר הייתי מענה עצמי בלמוד התורה המתשת כח
 למען אלמד תוכן עומק חוקיך כי הרעה הזאת הטבה היא: (עב) טוב לי. התורה טובה
 בעיני מאלפי וגו' וכאומר אם רבים ירבו עמל ומענים נפשם לקנות הון כ"ש שיש לענות
 הנפש בעבור קנין התורה: (עג) ויכונוני. ר"ל עשו אותי כלי מוכן לקבל הבינה לכן
 הבינני ואלמד: (עד) יראוני. בהגדולה שאני עומד בה ישמחו גם המה כי בא אלי על
 אשר יחלתי לדבריך והלא גם המה מן המיחלים לה' ומעותדים לגדולה: (עה) צדק
 משפטיך. המשפטים שעשית בי בצדק המה: ואמונה. ובאמונה ענית אותי בעיני
 נפש: (עו) יהי נא. עתה יהי חסדך עלי לנחמני כאשר אמרת על עבדיך בידי נתן
 הנביא: (עז) כי תורתך שעשועי. וראוי אני לרחמים: (עח) כי שקר עותוני. בשקר
 תולים בי עון אשר לא כן כי אני אשיח בפקודיך ועסק התורה הלא מצלת מן העון:

מצודת ציון

יז: (ע) טפש. ענין שומן כי השמן לב העם הזה (ישעיהו ו, י) תרגומו טפש לבא ומוזה קראו לכסיל
 טפש: (עד) יחלתי. קייתני: (עה) עותוני. מלשון עון;

לְמַעַן לֹא אָבוֹשׁ: פא כָּלְתָה לְתַשׁוּעַתְךָ נַפְשִׁי לְדַבְרְךָ יַחְלָתִי: פב כְּלוּ
 עֵינַי לְאִמְרֹתֶיךָ לֵאמֹר מָתִי תִנְחַמְנִי: פג כִּי־הֵיִיתִי כְּנֹאד בְּקִיטוֹר חֲקִיף
 לֹא שָׁכַחְתִּי: פד כִּמָּה יִמֵּי־עֲבֹדְךָ מָתִי תַעֲשֶׂה בְרֹדְפֵי מִשְׁפָּט: פה כָּרוּ־
 לִי זָדִים שִׁיחֹת אֲשֶׁר לֹא כְתוּרְתֶךָ: פו כָּל־מִצּוֹתֶיךָ אֲמוּנָה שֶׁקָּר
 רְדַפוּנִי עֲזַרְנִי: פז כִּמְעַט כְּלוּנִי בְּאַרְץ וְאֲנִי לֹא־עֲזַבְתִּי פְקוּדֶיךָ:

רש"י

זה כל הנוגע לא ינקה: (פא) כלתה וגו' נפשי. אותה: (פב) כלו עיני. לופים תמיד
 עד כי כלו: (פג) כנאד בקיטור. כנאד של עור הממייצג צעשן: (פד) מתי תעשה.
 שאראה צימי: (פה) כרו לי זדים שיחות. שלא כתורה הזאים לפסלני: (פו) שקר
 רדפוני. לשוא רדפוני אויבי: כל מצותיך אמונה. מואצי ולא מואצית והם על שקר
 רדפו לאסרני: (פז) כמעט כלוני. ללא הייתי אהיה צארץ ואני עמדתי על צורי, וכן
 לי קוו רשעים לאצדני מצא צקהל:

מצודת דוד

(עט) ישובו. כאשר יבושו הזדים וילכו להם ישובו אלי יראיך אשר סרו ממני בעת
 באו הזדים לקנטר: (פ) תמים. בכונה הגונה לשמה: למען לא אבוש כאשר יפקיד אל
 היודע תעלומות: (פא) כלתה. נפשי תתאוה לתשועתך כי אקוה לדברך שהבטחת על
 הישועה: (פב) כלו עיני. עיני צופים והנם כלים על איחור אמרת הבטחתך: לאמר.
 כי אומר אני מתי תנחם אותי: (פג) כי הייתי. עם כי הייתי כחוש ותש כח כנאד התלוי
 בעשן ומתייבש בו על כל זה לא שכחתי חוקיך: (פד) כמה. ר"ל וכי מרובים המה ומתי
 א"כ תעשה ברודפי משפט כי פן אמות ולא אראה הנקמה: (פה) כרו לי. הזדים חפרו
 עלי בורות שאפול בהם ר"ל יעצו עלי מחשבות רעים: אשר לא כתורתך. כי התורה
 אמרה ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט): (פו) כל מצותך אמונה. כל המצות הלא המה
 לעשות אמונה לשם המצוה והם רדפוני לשקר בי ר"ל אף שהמה אומרים שאני איש עון
 ופשע רב אין עצם כוונתם בעבור מצות ה' לבער הרע כ"א לשקר בי ולכן עזרני להתגבר
 עוד עליהם: (פז) כמעט. כשיעור זמן מועט היה לכלות אותי בארץ ר"ל מאד היה הדבר
 קרוב: ואני לא עזבתי פקודיך. ר"ל עם כי פעמים רבות הייתי קרוב למות בידם ודמם
 היה לפעמים מסור בידי עכ"ז לא עזבתי פקודיך ומנעתי לשלוח יד בהם:

מצודת ציון

(פא) כלתה. ענין תאוה וחשק כמו נכספה וגם כלתה נפשי (לעיל פד): (פב) כלו עיני. המתאוה
 לדבר מה ומתאחרת לבוא נקרא בלשון המקרא כליון עינים כמו ועיניך ראות וכלות וגו' (דברים
 כה, לב): (פג) כנאד. שם כלי ישימו בו היין: בקיטור. ענין עשן והבל כמו קיטור הכבשן
 (בראשית יט): (פה) כרו. חפרו: שיחות. בורות כמו כרו לפני שיחה (לעיל נו):

פח כחֲסֻדְךָ חִינֵי וְאַשְׁמְרָה עֲדוֹת פִּיךָ : פט לְעוֹלָם יִי דְבַרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמַיִם :
 צ לְדֹר וָדֹר אֲמוֹנַתְךָ כּוֹנֵנַת אֶרֶץ וְתַעֲמֹד : צא לְמִשְׁפָּטֶיךָ עֲמְדוּ הַיּוֹם כִּי
 הִכַל עֲבַדֶּיךָ : צב לִוְלֵי תוֹרַתְךָ שֶׁעָשִׂי אֲז אֲבַדְתִּי בְּעֲנָיִי : צג לְעוֹלָם
 לֹא־אֲשַׁכַּח פְּקוּדֶיךָ כִּי בָם חִיַּתָּנִי : צד לָךְ־אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי פְקוּדֶיךָ
 דָּרַשְׁתִּי : צה לִי קוֹו רְשָׁעִים לֹא־בַדְנִי עֲדַתְךָ אֲתַבּוֹנֵן : צו לְכָל תְּכַלָּה
 רְאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מִצּוֹתְךָ מְאֹד : צז מֵה־אֲהַבְתִּי תוֹרַתְךָ כָּל־הַיּוֹם הַיּוֹם
 שִׁיחָתִּי : צח מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנִי מִצּוֹתְךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא־לִי : צט מִכָּל־

רש"י

(צו) לכל תכלה וגו'. לסלסל ולפלפל זה וכן פתחת למוסרי (לעיל קט): לכל
 תכלה. לכל סיוס דצר יש קץ גזול חבל מנחמך אין קץ וגזול לתכליתם (מלאתי):
 (צח) מאויבי תחכמני מצותיך. על דואג ואחיותופל אמרו ללא אחיא להו שמעתא

מצודת דוד

(פח) כחֲסֻדְךָ. אף אם אין בי זכות: ואשמרה וגו'. ולא בעבור הנאת עוה"ז:
 (פט) לְעוֹלָם ה'. אתה ה' עד עולם נצב דברך בשמים ר"ל אף אם מערכת השמים
 וכסיליהם יורו להרע או להיטיב הנה גזרת דברך עומדת בשמים ומבטל הוראתם:
 (צ) אמונתך. אמונת וקיום הבטחתך היא לדור ודור עם כי מערכת השמים יורו
 החלוף: כוננת ארץ. הלא אתה כוננת הארץ והיא עומדת על פיך ומי א"כ ימחה בידך
 מלעשות בה כרצונך: (צא) לְמִשְׁפָּטֶיךָ עֲמְדוּ הַיּוֹם. ר"ל בכל יום ויום עומדים מערכת
 השמים וכסיליהם לעשות משפטך כפי הגזר ועם הוראתם יהיה בהיפוך כי הכל הם
 עבדיך ונכנעו' המה לגזרת המקום: (צב) לִוְלֵי תוֹרַתְךָ שֶׁעָשִׂי. אם לא היתה עסק
 תורתך משמח אותי אז הייתי נאבד בעבור רוב עניי וכאומר הלא התורה מתשת כח
 ואיך תוסיף אומץ אל הנלכד בחבלי עוני דבר שאין הטבע יורה עליו אלא ע"כ דבר מלך
 שלטון על הטבע והנהגת העולם: (צג) כִּי בָם. בעבור שמירת הפקודים נתת לי חיים:
 (צד) לָךְ אֲנִי. עיני תלויים אליך להושיעני כי דרשתי לשמור פקודיך: (צה) לִי קוֹו.
 עלי יקוו הרשעים לאבדני מן העוה"ב כי יטרידוני למען לא אשכיל בתורה אבל עכ"ז
 אתבונן בעדותיך בעומק טעמיהם: (צו) לְכָל תְּכַלָּה. לכל דבר אשר יש להם תכלה
 הנה בעין השכל ראיתי את הקץ אבל מצותיך רחבה היא מאוד ואין עמדי לבוא עד
 סוף תכלית מסתורה א"כ בוודאי אין לה תכלה כי אם היה לה הייתי רואה הקץ בעין
 השכל כמו שראיתי בכל בעלי התכלית: (צז) מֵה־אֲהַבְתִּי. מה מאוד אהבתי התור'
 עד שכל היום היא מאמר פי: (צח) מֵאִיבֵי. מצותיך תחכם אותי להיות יותר חכם

מצודת ציון

(צה) קוו. מלשון תקוה:

מְלַמְדֵי הַשְּׂכֵלְתִי כִי עֲדוּתֶיךָ שִׁיחָה לִּי: ק מְזַקְנִים אֲתַבּוֹנֵן כִּי פְקוּדֶיךָ
 נִצְרָתִי: קא מְכַל־אֲרַח רָע כְּלֹאֲתִי רַגְלִי לְמַעַן אֲשַׁמֵּר דְּבַרְךָ:
 קב מִמְשַׁפְּטֶיךָ לֹא־סִרְתִּי כִּי־אֲתָה הוֹרַתְנִי: קג מֵה־נִּמְלָצוּ לְחַכֵּי
 אֲמַרְתָּךְ מִדְּבַשׁ לְפִי: קד מִפְּקוּדֶיךָ אֲתַבּוֹנֵן עַל־כֵּן שָׁנֵאתִי כְּל־אֲרַח
 שְׁקָר: קה נִרְ־לַרְגְלִי דְּבַרְךָ וְאוֹר לְנִתִּיבְתִי: קו נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ לְשִׁמֵּר
 מִשְׁפָּטִי צְדָקָךְ: קז נַעֲנִיתִי עַד־מָאֵד יְיָ חַיִּנִי כְּדְבַרְךָ: קח נִדְּבֹת פִּי

רש"י

אליצא דהלכתא לעולם סוד התורה צדי שכן מכל מלמדי השכלתי מזה למדתי קצת
 ומזה למדתי קצת (לאחר שלמדתי מרבי מוצהק): (צט) שיחה לי. כל שיחתי הייתה
 צס: (קא) כלאתי רגלי. מנעתי כמו (שמואל א כה, לג) אשר כליטני היום מצוא
 צדמים: (קג) נמלצו. נמתקו: (קה) נר לרגלי דברך. כשאני צא להורות הוראה
 אני רואה צתורה והיא מפרשת אותי מן האסור כנר המציל את האד' מן הפחמים:
 (קז) נעניתי. נעשיתי עני ושפל כמו לענות מפני (שמות י, ג) וענה גאון ישראל צפניו
 (הושע ה, ה) תרגום יונתן וימאך, ועני חסוד כמת לפיכך חייני כדצריך נעניתי, חולי
 הוא שמטרף את הדעת ושמו עניה צלשון משנה:

מצודת דוד

משונאי הרשעים כי היא לי לעולם ר"ל אני עוסק בה בתמידות ולזה מחכמת אותי:
 (צט) השכלתי. מכולם קבלתי השכל כי ע"י כולם היה דבורי בעדותיך ובוזה הבנתי
 דבר מתוך דבר: (ק) מזקנים אתבונן. אהיה בעל בינה יותר מזקנים כי שמרתי פקודיך
 וכל למודי היא לעשות ולקיים ולזה ביותר אתן לב להתבונן בהם לעשות הדבר בתקון:
 (קא) כלאתי. מנעתי רגלי מללכת בדרך רע ולא מיראת הבריות כ"א למען אשמור
 דברך שהזהרת עליו: (קב) לא סרתי. ר"ל שפטתי דין אמת כי אתה למדתני לבל
 אכשל בדבר: (קג) מה נמלצו. מה מאוד נחשבו אמרתך לחכי לדברי מליצה והמה
 ערבים לי יותר מערבות הדבש לפי: (קד) מפקודיך אתבונן. מאשר אתבונן בפקודיך
 ע"כ שנאתי אורח שקר וכמ"ש רז"ל המאור שבה מחזיר למוטב: (קה) נר לרגלי. כמו
 הנר מציל הוא בחשכת הלילה מכל מכשול לבל תגוף הרגל כן דברך מציל אותי מכל
 מכשול עבירה: ואור וגו'. כפל הדבר במ"ש: (קו) נשבעת וגו'. ר"ל כדי לזרז את
 עצמי נשבעת לשמור וכו' קיימתי את השבועה: (קז) נעניתי. נעשיתי מוכנע עד מאוד

מצודת ציון

(קא) כלאתי. מנעתי כמו ויכלא הגשם (בראשית ח): (קב) הורתני. ענין למוד: (קג) נמלצו.
 מל' מליצה: לחכי. מלשון חיד: (קה) לנתיבותי. ענין שביל ומסילה: (קז) נעניתי. ענין הכנעה

רְצֵה־נָא יי' וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי: קט נַפְשִׁי בְכַפִּי תִמְיֵד וְתוֹרַתְךָ לֹא שְׁכַחְתִּי: קי נִתְּנוּ רְשָׁעִים פֶּחַ לִי וּמִפְקוּדֶיךָ לֹא תַעֲיִתִי: קיא נֶחֱלַתִי עֲדוּתֶיךָ לְעוֹלָם כִּי־שָׁשׂוֹן לְבִי הֵמָּה: קיב נְטִיתִי לְבִי לַעֲשׂוֹת חֲקִיךָ לְעוֹלָם עֶקֶב: קיג סַעֲפִים שָׁנְאַתִּי וְתוֹרַתְךָ אֶהְבַּתִּי: קיד סִתְרִי וּמִגְנִי אֶתָּה לְדַבְרֶךָ יִחַלְתִּי: קטו סוּרוּ־מִמֶּנִּי מְרַעִים וְאַצָּרָה מִצְוֹת אֱלֹהֵי: קטז סִמְכַנִּי כְּאִמְרַתְךָ וְאַחֲיָה וְאַל־תְּבִישְׁנִי מִשִּׁבְרֵי: קיז סַעֲדֵנִי וְאוֹשַׁעַה

רש"י

(קח) נדבות פי. דבר רלוי שפי מתנדב לך, כל נדבה לשון רלון הוא: (קט) נפשי בכפי תמיד. הרצה נסתכנתי צסקנות רבות קרוצות למיתה ואעפ"כ אני תורתך לא שכחתי (ע"ד חש צראשו יעסוק בתורה) (קיב) לעולם עקב. על מעגלותם ועל נתיבותם. (קיג) סעפים שנאתי. חושבי מחשבות און כמו (איוב כ, ג) לכן שעיפי ישיבוני (מלכים א יח, כא), על שתי הסעיפים כשאתה קורא סעיפים הוא שם המחשבה וכשאתה קורא סעפים נופל הל' על החושבים אותם. (קיד) ואשעה בחקך. ואתעסק כמו ואל ישעו צדברי שקר (שמות ה, ט) ד"א ואשעה לשון ספור ושנון כדמתרג' ו

מצודת דוד

לכן חייני כדברך שאמרת עלי ע"י נתן הנביא: (קח) נדבות פי. דברי רצוי מה שפי מתנדב קבלם ברצון ולמדני משפטך: (קט) נפשי בכפי. אף שנפשי היא תמיד בסכנה כמו המחזיק דבר מה בכפו שהיא קרובה ליפול כשיפתח כפו ועכ"ז לא שכחתי תורתך בטרדות סכנה: (קי) נתנו. אף כי נתנו פח בדרכי מ"מ לא תעיתי מדרך פקודיך לעשות בהם נקם: (קיא) נחלתי. אני מחזיק לעולם בתורה והיא לי לנחלה כי המצות שבהם ישישו לבי: (קיב) נטיתי לבי. מתענוגי הזמן: לעולם עקב. עד עולם עד סוף ימי וכפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל יב): (קיג) סעפים. כל המחשבות שנאתי אבל תורתך אהבתי וכל מחשבותי בה: (קיד) סתרי. אתה לי למסתור ולמגן כי אקוה לדברך אשר הבטחתני על זה: (קטו) סורו וגו'. לבל תסיתו אותי הרע כי חפץ אני לשמור מצות אלהי: (קטז) סמכני. סמוך אותי בהבטחתך שאחיה ואל תבייש אותי מן חקותי כי המקוה לדבר מה ונמנע ממנו תחשב לו לבושה: (קיד) סעדני. כשאתה תסעד אותי אהיה בוודאי נושע ותמיד אספר חוקיך כי יסורו ממני הטרדות המונעות:

מצודת ציון

כמו לענות מפני (שמות יד): (קי) פח. רשת הלוכד: תעיתי. הסר מדרך הישר והולך בדרך אחר קרוי תועה: (קיב) עקב. ענין סוף כעקב שהוא סוף הגוף: (קיג) סעפים. ענין מחשבה כמו על שתי הסעיפים (מ"א יח): (קטו) מרעים. רשעים: (קטז) משברי. ענין תוחלת ותקוה כמו שברו על ה' (לקמן קמו): (קיד) ואשעה. ענין ספור כי ויספר תרגומו ואשתעי וכן ונשתעה ונראה

וְאִשְׁעָה בְּחֻקֶּיךָ תִּמְיֵד: קיח סְלִית כָּל-שׁוּגִים מִחֻקֶּיךָ כִּי-שָׁקַר
 תִּרְמִיתָם: קיט סִגִּים הַשְּׁבֶת כָּל-רְשָׁעֵי-אָרֶץ לָכֵן אָהַבְתִּי עֲדֹתֶיךָ:
 קכ סָמַר מִפְּחָדְךָ בְּשָׂרֵי וּמִמְשַׁפְּטֶיךָ יִרְאֵתִי: קכא עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצַדִּיק
 בַּל-תִּנְיַחֲנִי לְעֹשֶׂיךָ: קכב עָרַב עֲבָדְךָ לְטוֹב אֶל-יַעֲשֶׂקְנִי זְדִים: קכג עֵינַי
 כָּלוּ לִישׁוּעָתְךָ וְלֵאמֹרֶת צְדָקְךָ: קכד עֲשֵׂה עִם-עֲבָדְךָ כַּחֲסֻדְךָ וְחֻקֶּיךָ
 לְמַדְנִי: קכה עֲבָדְךָ-אֲנִי הִבִּינִי וְאֲדַעָה עֲדֹתֶיךָ: קכו עַת לַעֲשׂוֹת לִי

רש"י

ולשנינה ולשועין. (קיה) סלית. רמסת נתמס למרמס כמו סלה כל אצירי ה' (איכה א, טו): (קכ) סמר. כמו (איזו ד, טו-טז) תסמר שערט צשרי כאדם שעמד שערומוי הרליי"ר זלע"ז ומשפטין יראתי. מפורענו' גזרותיך. (קכב) ערב עבדך. ל' הלה גרנטיי"ה זלע"ז היה ערב צשזלי לנגד הרעה (כלומר היה ערב שאשמור פקודיך). (קכג) ולאמרת צדקך. הצטמה שהצטמתני. (קכו) עת לעשות לה' וגו'. מוסב על מקרא שלפניו הזינני ואלעה עדותיך להצין עת לעשות לשמן אך יעשו אותם שהפרו תורתך למנול רזון וסליחה ותמנאל להם ואעשה כן על כל עצירה שצדי, ורבותינו דרשו

מצודת דוד

(קיה) סלית. רמסת כל השוגים מעשות חוקיך ר"ל עם כי יאמרו שגגה היתה: כי שקר תרמיתם. כי יודע אתה שערמתם שקר ולא בשגגה נעשה כי מזידין המה: (קיט) סיגים. כמו הסיגים אשר נשרפים המה בכור הצורף כן השבת מן העולם כל הרשעים ולכן בראותי מפלתם אהבתי עדותיך: (קכ) סמר. כי בשרי נתקשה ועמדה כמסמר מפחדך הרב ויראתי מן המשפט ולכן אהבתי עדותיך: (קכא) בל תניחני. בל תעזוב אותי להיות נמסר ביד עושקי: (קכב) ערוב. היטיב והכשר עבדך לטוב שלא יעשקוני זדים: (קכג) עיני כלו. עיני צופים לישועתך ולקיום אמרת צדקך והנם כלים כי מתאחרת לבוא: (קכד) כחסדך. ולא כפי מעשי: וחוקיך למדני. ר"ל זה החסד תעשה עמדי: (קכה) עבדך אני. ר"ל חפצי לעבוד אותך ולכן הבינני וגו' ואעבוד לך: (קכו) עת לעשות. יש עת קבוע לעשות לה' משפט בהרשעים אשר הפרו תורתך:

מצודת ציון

יחדו (ישעיהו מא, כג): (קיה) סלית. ענין רמיסה כמו סלית כל אבירי: שוגים. מלשון שגגה: תרמיתם. ענין ערמה כמו ותרמית לבם (ירמיה יד): (קיט) סיגים. כסויים והוא פסולת הכסף: השבת. ענין ביטול: (קכ) סמר. מלשון מסמר ויתר ועניינו התקשות וכן תסמר שערת בשרי (איוב ד, טו): (קכא) לעושקי. מל' עושק וגול: (קכב) ערוב. ענין מתקוות כמו קולך ערב (ש"ה ב) ור"ל היטיב והכשר וכן ה' עשקה לי ערבני (ישעיהו לח, יד): (קכג) עיני כלו. תאוה המתאחרת

הִפְרוּ תוֹרַתְךָ: קבו על־כֵּן אָהַבְתִּי מְצוֹתֶיךָ מְזֶהָב וּמְפֹז: קבח על־כֵּן
כָּל־פְּקוּדֵי כָל־יִשְׂרָאֵל כָּל־אֲרַח שֶׁקָּר שָׁנֵאתִי: קכט פְּלֹאוֹת עֲדוֹתֶיךָ עַל־
כֵּן נִצְרַתֶם נַפְשֵׁי: קל פֶּתַח דְּבָרֶיךָ יֵאִיר מִבֵּין פְּתִיִּים: קלא פִּי־פִעְרָתִי

רש"י

ממנו שעוצרין על דברי תורה כדי לעשות סייג וגדר לישראל כגון גדעון ואלהיה זהר
הכרמל שהקריבו בצמה, עוד ראיתי נדרש צאגדה פי' איש פנוי וטיילן העושה תורתו
עמים מפר צרית, שאדם (פנוי) צריך להיות יגע צמורה כל שעות היום. (קבוז) על
כן אהבתי. על אשר אהבתי מצותיך ראוי לך ללמדני עת רצון ומה אעשה לך ותלמי,
יש על כן הרצה שפתרונו על אשר כמו כי על כן ראיתי פניך (בראשית לג, י) כי על
כן ידעת חנותינו (צמדבר י, לא), על כן יתרה עשה (ישעיהו טו, ז). (קבח) כל
פקודי כל ישראל. כל פקודי כל דבר אשר צוית צמורתך: ישראל. ישרו צעיני ואמרתי
עליהם ישרו כל זה כדאי אני שתמחול ותלצה לי. (קכט) פלאות עדותיך. מכוסים
הם ונפלאים עדותיך מצני אדם יש מצות קלות שהרצית צמתן שכתן כגון שלוח הקן:
על כן נצרתם נפשי. כלס כי לא נודע איזה יכשר: (קל) פתח דבריך יאיר. תחילת
דבריך האירו את לב ישראל שאתה המצין פתאים צאמרך (שמות כ, ז) אנכי אשר
הולאתיך הודעתם צטובה שעשית להם שקימתם מצית עצדים לדעת כי אדון אתה להם
ויקבלו אלהותיך עליהם לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' ואח"כ גזרת גזרותיך, ד"א
פתח דבריך יאיר תחילת דבריך צמעשה צראשית יהי אור: מבין פתיים. משם צינו
הכל ופתחו (להתחיל ולפתוח) צדברי תורה, תחומא. (קלא) ואשאפה. לי צליעה

מצודת דוד

(קבוז) על כן וגו'. ע"כ בעבור שידוע אני שתבוא עת המשפט לכן אהבתי וגו':
(קבח) על כן וגו'. בעבור עת המשפט אני אומר כל הפקודים כולם ישרים המה
ושנאתי כל אורח שקר: (קכט) פלאות עדותיך. המצות המה מכוסים ולא נודע מתן
שכתן על כן את כולם נצרתם נפשי כי מי יודע איזה יכשר לקבל עליו שכר הרבה:
(קל) פתח דבריך. פתיחת דבריך יאיר עיני הלב ר"ל כאשר יתחיל האדם להתבונן
בתורה יאירו עיניו ויוסיף תבונה בכל עת: מבין. היא נותנת בינה לפתיים: (קלא) פי
פערתתי. פתחתי פי ואתאווה למשוך המצות אל בית הבליעה כי מאוד אני מתאווה להם:

מצודת ציון

קרוי כליון עינים: (קבוז) ומפז. הוא הזהב הטוב: (קבח) ישראל. מלשון ישר: (קכט) פלאות.
מכוסה ונעלם כמו והוא פלאי (שופטים יג): (קל) פתיים. כסילים: (קלא) פערתתי. ענין פתיחה
כמו ופערה פיה (ישעיה ה): ואשאפה. עניינו ההמשכה אל בית הבליעה כמו שאפה רוח (ירמיה

וְאִשָּׁאָפָה כִּי לְמִצּוֹתֶיךָ יֵאָבְתִי: קלב פְּנֵה־אֵלַי וְחַנּוּנִי כְּמִשְׁפָּט לְאֹהֲבֵי שְׁמֶךָ: קלג פְּעָמֵי הֶכֶן בְּאִמְרַתְךָ וְאֶל־תִּשְׁלַט־בִּי כָל־אֹזֶן: קלד פְּדַנִּי מֵעֶשֶׂק אָדָם וְאִשְׁמְרָה פְּקוּדֶיךָ: קלה פְּנִיךָ הָאֵר בְּעִבְדְּךָ וְלִמְדַנִּי אֶת־חֻקֶּיךָ: קלו פְּלָגֵי־מַיִם יָרְדוּ עֵינַי עַל לֹא־שִׁמְרוּ תוֹרַתְךָ: קלז צְדִיק אֶתָּה יְיָ וְיִשָּׁר מִשְׁפָּטֶיךָ: קלח צְוִיתָ צְדָק עֲדֹתֶיךָ וְאִמּוֹנָה מְאֹד: קלט צְמַתַּתְנִי קִנְיָאֲתִי כִּי־שִׁכַּחוּ דְבָרֶיךָ צָרִי: קמ צְרוּפָה אִמְרַתְךָ מְאֹד וְעִבְדְּךָ אֶהְבֶּה: קמא צָעִיר אֲנֹכִי וְנִבְזָה פְּקוּדֶיךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי: קמב צְדָקְתְּךָ צְדָק לְעוֹלָם

רש"י

כמו (ירמיהו 3, כד) שאפה רוח. (קלד) פדני מעושק אדם. מילר הרע העושק את הצריות צפירושים אחרים מנאמי פדני מעושק אדם, פדני מעושקו של אדם. (קלט) צמתתני קנאתי. הקנאה שאני מקנא לשמן על השוכחי דבריך היא נומתה אותי ומקנטת אותי זהם, (מנאמי). (קמא) צעיר אנכי ונבזה. כד"א (שמואל א' יז, יד) ודוד הוא הקטן, נבזה אני להקטין עצמי אלל עוסקי תורה להתלמד כי פקודיך לא שכחתי מלסלס ומלפלפל זהם צדקתך שזכותך נדק ואמת עולמית ואף כי מנאמי

מצודת דוד

(קלב) כמשפט. כראוי לחנן לאוהב שמך: (קלג) פעמי. הכן צעדי ללכת באמרתך: ואל תשלט. לא תתן כח ביד האון להיות שולטת עלי להמשיך אחריה: (קלד) מעושק אדם. מעשקות של אדם: ואשמרה. כי לא יהיה לי סבות מונעות: (קלה) פניך האר. ר"ל הראה לי פנים מאירות ושוחקות והוא ענין רצון וחיבה ונאמר בלשון שאלה מבן אדם לחבירו: (קלו) פלגי מים וגו'. היה תוהא על העונות ואמר עיני מורידים דמעה כנחל על אשר לא שמרו התורה והלכו כפי הנראה להם: (קלז) וישר משפטיך. כ"א ממשפטיך הוא ישר: (קלח) צוית וגו'. ר"ל עדותיך אשר צוית המה צדק ואמונה מאד: (קלט) צמתתני. הכעס כרתה אותי כי צרי שכחו דבריך והדבר הזה מכעיס אותי: (קמ) צרופה. אמרתך צרופה מסיג ושגיאה לכן אהב אותה: (קמא) צעיר. ר"ל עם כי בעבור שומרי המצות יחשבוני אויבי לצעיר ונבזה עכ"ז לא שכחתי פקודיך ולא אשגיח

מצודת ציון

ב: יאבתי כמו תאבתי והוא ענין תאוה: (קלג) פעמי. ענין צעדה והלך: און. ענין דבר שאין בו ממש והם החמאי' והעונות: (קלו) פלגי מים. אמות המים ויקראו כן ע"ש שדרכם להתפלג ולהתפרד ללכת אילך ואילך: (קלט) צמתתני. ענין כריתה כמו יצמתם ה' (לעיל צד): קנאתי. ענין כעס כמו הם קנאוני בלא אל (דברים לב, כא): (קמ) צרופה. ענין הזכות והטהור מבלי פסולת ומושאל הוא מלשון צרופ כסף: (קמא) צעיר. ענינו קטן ושפל: (קמג) ומצוק. מלשון צוקה וצרה:

וְתוֹרַתְךָ אֱמַת: קמג צְרוּמְצוּק מְצֹאוֹנֵי מְצוֹתֶיךָ שְׁעֲשָׁעֵי: קמד צָדֵק
 עֲדוּתֶיךָ לְעוֹלָם הַבִּינֵנִי וְאַחִיה: קמה קְרֵאתִי בְכָל-לֵב עֲנֵנִי יִי חֲקֵיךָ
 אֶצְרָה: קמו קְרֵאתֶיךָ הוֹשִׁיעֵנִי וְאַשְׁמְרָה עֲדוּתֶיךָ: קמז קִדְמָתִי בְנִשְׁפָּה
 וְאַשׁוּעָה לְדַכְרְךָ יַחְלָתִי: קמח קְדָמוֹ עֵינֵי אֲשֶׁמְרוֹת לְשִׁיחַ בְּאִמְרָתְךָ:
 קמט קוֹלֵי שְׁמֵעָה כַחֲסֻדְךָ יִי כַמְשַׁפְּטֵךָ חֲיִנֵי: קנ קָרְבוֹ רֹדְפֵי זְמָה
 מִתּוֹרַתְךָ רַחֲקוּ: קנא קְרוֹב אַתָּה יִי וְכָל-מְצוֹתֶיךָ אֱמַת: קנב קָדָם יִדְעָתִי

~~~~~ רש"י ~~~~~

נרות היו הם עסקי ולעולם הבינני נדקס ואחיה זהם כי היא חיך וגומר (דצרי' ל):
 (קמו) (הסימן של עדותך דמה צן פר"ץ הוי"ו חולם אזל משאר עדותך הדלי"ת
 חולם): (קמח) אשמרות. חזי הלילה שתי אשמורות, ולדצרי האומר שלש משמרות
 הוי לילה היה דוד עומד ממתנו שליש הלילה הראשונה ועוסק בתורה עד חלות כמו
 שנאמר לשיח באמרתך, ומחלות ולהלן עוסק בשירות ותושבחות כמו שנאמר חלות
 לילה אקום להודות לך: (קנ) קרבו רודפי זמה. עלת חטאים הולכים בעלת חטאייהם,
 ומתרחקים ממורתך ליקרב אל עלת רעמס. (קנא) קרוב אתה. לרחוקים הללו

~~~~~ מצודת דוד ~~~~~

עליהם: (קמב) צדקתך. ר"ל כי אמרתי הלא הצדקה שאתה עושה לזוכרי פקודיך
 המה קיימים לעולם ועוד הלא תורתך היא אמת מצד עצמה ואיך אשכחה בעבור בזיון
 האויב: (קמג) צר. לזה אף אם מצאו אותי צר ומצוק לא עזבתי מצותיך והמה שעשועי
 ובהם אשמח: (קמד) צדק עדותיך. עדותיך הנאמרים בצדק קיימים המה לעולם כי
 הצדק לא יבוטל בשום פעם לכן הבינני ואחיה ע"י בחיי עוה"ב עד עולם כאשר המה
 קיימים עד עולם: (קמה) קראתי. ר"ל הלא קריאתי היא לזכני לשמור חוקיך ומהראוי
 א"כ שתענני: (קמו) ואשמרה. כי אהיה פנוי מטרדת האויב: (קמז) קדמתי בנשף.
 קדמתי לכל אדם לעמוד בנשף ואצעק לך בתפלה כי אני מיחל ומקוה לקיים דברך
 ומתפלל אני עליהם: (קמח) קדמו עיני. עיני קדמו להפתח מתרדמת השינה שני
 אשמורות קודם אור היום: לשיח. לעסוק בתורה: (קמט) כמשפטיך. כמנהגך לעשות
 חסד: (קנ) קרבו וגו'. ר"ל רודפי הזמה קרבו אל הזמה והשיגו אותה אבל מתורתך
 רחקו כי לא רדפו אחריה: (קנא) קרוב אתה ה'. לכל קוראיך: וכל מצותיך אמת.
 ר"ל האמת עם המצות שהם עצמם ישלמו גמול ונאמנים המה על הדבר: (קנב) קדם.

~~~~~ מצודת ציון ~~~~~

(קמז) בנשף. בלילה כמו את נשף חשקי (ישעיהו כא, ד): ואשועה. ואצעק: (קמח) אשמורות.
 חלק מוחלי הלילה קרוי אשמורה כמו ויהי באשמורת הבוקר (שמות יד, כד): (קנ) זמה. ענין דבר

מֵעֲדוֹתַיךָ כִּי לְעוֹלָם יִסְדָּתָם: קנג רֵאֵה־עֲנֵי וְחַלְצֵנִי כִּי־תוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: קנד רִיבָה רִיבִי וּגְאֹלֵנִי לְאִמְרַתְךָ חַיֵּנִי: קנה רְחוּק מְרַשְׁעִים יְשׁוּעָה כִּי־חֲקִיךָ לֹא דָרְשׁוּ: קנו רְחַמֵּיךָ רַבִּים יִי כַּמְשַׁפְּטֵיךָ חַיֵּנִי: קנז רַבִּים רִדְפֵי וְצָרִי מֵעֲדוֹתַיךָ לֹא נָטִיתִי: קנח רְאִיתִי בְּגָדִים וְאֶתְקוּטָטָה אֲשֶׁר אִמְרַתְךָ לֹא שָׁמְרוּ: קנט רֵאֵה כִּי־פִקּוּדֶיךָ אֶהְבֵּתִי יִי כַּחֲסִדֶּיךָ חַיֵּנִי: קס רֵאש־דְּבָרְךָ אֱמֶת וּלְעוֹלָם כָּל־מִשְׁפָּט צְדָקָה: קסא שְׂרִים

רש"י

המתרחקים ממורתך אם ישונו מדרכם. (קנב) קדם ידעתי מעדותיך. קודם היות הדבר ידעתי ממך עדותיך קדם ירשו את הארץ וית להם על הזכורים ומרומות ומעשרות וקדם הניחות להם מאויציהם וית להם והיה צהנית ה' אלהיך לך וגו' (שס כ"ה) להעמיד מלך ולהכרית עמלק ולצנות צית הצמירה: כי לעולם יסדתם. כי על כל הדברים העמידים להיות לסוף העולם יסדת עדותיך: (קס) ראש דברך אמת. סוף דברך הוכיח על הראש שהוא אמת שכששמעו האומות אנכי ולא יהיה לך ולא תשא אמרו הכל להנאתו ולכבודו כיון ששמעו כזה, לא תרצת, לא תנאף, הודו על ראש

מצודת דוד

ר"ל ראשית כל הידיעות הבנתי מעדותיך אשר יסדתם לעולם ולא תבוטל כי בראותי שכולם צדק וישר אמרתי איך א"כ יבוטל הצדק בשום פעם: (קנג) וחלצני. הוציאני מן העוני: כי תורתך וגו'. א"כ מהראוי שתוציאני מן העוני: (קנד) ריבה ריבִי. אתה תריב עם שונאי הריב שיש לי לריב: לאמרתך חייני. לקיים אמרתך ולא בעבור הנאות עוה"ז: (קנה) כי חוקיך לא דרשו. ואינם ראויים לתשועה לכן רחקה מהם: (קנו) כמשפטיך. כמנהגך לרחם על הבריות: (קנז) לא נטיתי. עם כי רבו טרדותי מן האויבים הרודפים: (קנח) ואתקוטטה. הייתי מריב עמהם על אשר לא שמרו התורה: (קנט) אהבתי. אני אוהב אותם וחפץ בעשייתם ואף אם לא עשיתי כולם עכ"ז חייני כחסדך כאשר דרכך מעולם לצרף מחשבה טובה למעשה: (קס) ראש דברך. תחלת דברך שאמרת בהר סיני אנכי ה' אלקיך הוא אמת: ולעולם וגו'. ולכן יעמדו לעולם כל משפט צדקך ולא תבוטל בשום זמן הואיל והמצוה הוא ה' האלקים הקיים לעד: (קסא) שרים וגו'. אף כי השרים רדפוני בחנם על לא חמס ובידי הלא היה לנקום נקם אבל מדברך פחד לבי ולא שלחתי בהם יד:

מצודת ציון

תיעוב ומעשה רעה כמו זמה היא (ויקרא ב): (קנג) וחלצני. ענין הוצאה ושלילה כמו חלוצ הנעל (דברים כה): (קנח) ואתקוטטה. ענין מריבה כמו אקוט בדור (לעיל צה):

וְדַפוּנֵי חֲנָם וּמִדְּבַרְךָ פָּחַד לְבִי: קסב שש אַנְכִי עַל־אֲמַרְתָּךְ כְּמוֹצֵא
 שְׁלָל רָב: קסג שְׁקֵר שְׁנֵאתִי וְאֲתַעֲבֶה תּוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי: קסד שְׁבַע בְּיוֹם
 הַלְלִיתִיךָ עַל מְשַׁפְּטֵי צְדָקָךָ: קסה שְׁלוֹם רַב לְאֶהְבֵי תּוֹרַתְךָ וְאִין־לָמוּ
 מְכֻשׁוֹל: קסו שְׁבַרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְיָ וּמִצּוֹתֶיךָ עֲשִׂיתִי: קסז שְׁמֵרָה נִפְשִׁי
 עֲדַתֶיךָ וְאֶהְבֵם מְאֹד: קסח שְׁמַרְתִּי פְקוּדֶיךָ וְעֲדַתֶיךָ כִּי כָל־דְּרָכֵי נִגְדָךָ:
 קסט תִּקְרַב רַנְתִּי לְפָנֶיךָ יְיָ כְּדַבְּרְךָ הִבִּינֵנִי: קע תָּבוֹא תְּחַנְּנֵתִי לְפָנֶיךָ
 כְּאֲמַרְתָּ הֲצִילֵנִי: קעא תִּבְעֶנָּה שְׁפָתַי תְּהַלֵּה כִּי תִלְמַדְנִי חֻקֶיךָ:

~~~~~ רש"י ~~~~~

דצרך שהוא אמת. (קסב) שש אנכי על אמרתך. על הצטמתך הצטמתני, ד"ל על
 אחת מאמרותיך הסתומות כשאני מצין זה, ורצונו לרשו על המילה שהיה דוד צבית
 המרחץ וראה עצמו בלא צניית ובלא תפילין ובלא תורה אמר אוי לי שאני ערום מכל
 מלות כיון שנסתכל צמילה שמח ואמר בלאחו (מצית המרחץ) שש אנכי על אמרתך
 המילה שמתחלה נתנה צמאמר ולא צדצור שנאמר' (צראשית יז, ט) ויאמר אלהים אל
 אצרהס ואתה את צריתי תשמור. (קסד) שבע ביום. שחרית שמים לפני קריאת שמע
 ואחת לאחריה וצערצ שמים לפנייה ושמים לאחריה: על משפטי צדקך. על ק"ש שהיא
 דצרי תורה: (קסו) שברתי. הוולתמי: (קסח) כל דרכי נגדך. אתה יודע כל דרכי:
 (קסט) כדברך הבינני. דצרי תורתך כהלכתן וכהווייתן: (קעא) תבעננה. מדצרנה:

~~~~~ מצודת דוד ~~~~~

(קסב) על אמרתך. על קיום אמרתך: כמוצא. כאדם המוצא שלל רב: (קסג) תורתך.
 על כי אשר אהבתי תורתך והיא הזהירה על השקר: (קסד) שבע. ר"ל פעמים רבות
 וכן שבע יפול צדיק וקם (משלי כד, טז): על משפטי צדקך. בעבור משפטי הצדק
 שנתת לנו: (קסה) לאוהבי תורתך. יהיה לאוהבי תורתך: ואין למו. לא יבוא להם
 מכשול: (קסו) שברתי. ר"ל לא טרדו אותי צרות האויב כי קויתי לישועתך ועשיתי
 מצותיך ולא רפו ידי מהם בעבור טרדת הצרה: (קסז) ואהבם מאוד. ר"ל שמרתי
 המצות מאהבה ולא מיראת העונש בלבד: (קח) כי כל דרכי נגדך. ר"ל כי יודע אני
 אשר כל דרכי המה נגדך כי אתה משיגח בכל: (קסט) תקרב. תפלתי תקרב אליך
 והתפלה היא שתבין לי התורה כדברך ר"ל כפי אמתת כוונת דברך: (קע) כאמרתך.
 כאשר אמרת לי בהבטחה ע"י נתן הנביא: (קעא) כי תלמדני. כאשר תלמדני חוקיך אז

~~~~~ מצודת ציון ~~~~~

(קסב) שלל רב. בזה רבה וגדולה: (קסג) ואתעבה. מלשון תעוב: (קסו) שברתי. ענין תקוה
 כמו שברו על ה' (לקמן קמו): (קעא) תבעננה. ענין אמירה כמו יביע אומר (לעיל טז):

קעב תען לשוני אמרתך כי כל-מצותיך צדק: קעג תהי-ידך לעזרני כי
פקודיך בחרתי: קעד תאבתי לישועתך יי ותורתך שעשעי: קעה תחי-
נפשי ותהללך ומשפטך יעזרני: קעו תעיתי כשה אבד בקש עבדך
כי מצותיך לא שכחתי:

רש"י

(קעב) תען לשוני. כל עניי לשון קול רם הוא ואז לכולם וענו הלויים ואמרו (דברים
כו, יד):

מצודת דוד

תאמרנה שפתי תהלה: (קעב) תען. בהרמת קול תדבר לשוני אמרתך כי המה דברים
צודקים ומהראוי לדבר בהם בפרסום רב ובקול גדול: (קעג) תהי ידך. תהא ידך
מוכנת לעזרני: (קעד) תאבתי. אני מתאוה וחושק לישועתך ויהי אז תורתך שעשועי
כי לא אטרד בטרדת האויב: (קעה) ותהללך. למען תהללך לא בעבור הנאות עוה"ז:
ומשפטיך. המשפטים אשר תשפוט בשונאי המה יעזרוני מידם ואהיה א"כ פנוי להללך:
(קעו) תעיתי כשה אובד. ר"ל כמו השה הזה כשהוא אבוד מן העדר אינו יודע לחזור
עד שיבקשו הרועה כן תועה אני בדעתי ולא אדע מעצמי כל תוכן כשרון הדרך לכן
בקש אתה את עבדך וראה את הדרך אשר ילך בה כי לא שכחתי מצותיך והבא לטהר
הלא מסייעין לו מן השמים: תעיתי כשה אובד. ר"ל כמו השה הזה כשהוא אבוד מן
העדר אינו יודע לחזור עד שיבקשו הרועה כן תועה אני בדעתי ולא אדע מעצמי כל
תוכן כשרון הדרך לכן בקש אתה את עבדך וראה את הדרך אשר ילך בה כי לא שכחתי
מצותיך והבא לטהר הלא מסייעין לו מן השמים:

מצודת ציון

(קעב) תען. ענין הרמת קול כמו וענו הלויים וגו' קול רם (דברים כו): (קעד) תאבתי. ענין תאוה:

**לקט ביאורי
כ"ק אדמו"ר
על מזמור קי"ט**

לקט ביאורי כ"ק אדמו"ר על מזמור קי"ט

ו אַז לֹא־אָבוֹשׁ בְּהִיטֵי אֶל־כָּל־מִצְוֹתֶיךָ :

מנודת דוד

(ו) אז. דרכי נכונים אז לא אבוש בהיטי אל כל מצותיך כי מי שלא קיים המצות הוא בוש ונכלם כשרואה המצות ההם כתובים בתורה:

א

... עפ"ז יש לבאר גם מה שהרמב"ם פותח בהקדמתו בהפסוק "אז לא אבוש בהיטי אל כל מצוותיך", שהשייכות (בפשטות) דפסוק זה להספר משנה תורה (שכולל ההלכות דכל המצוות) הוא - שע"י ההבטה "אל כל מצוותיך" - אז (דוקא) "לא אבוש".

ויש לומר, שבהלשון "לא אבוש" מרומז העילוי (דלעיל סי"ד) שבידיעת כל המצוות, "בהיטי אל כל מצוותיך".

ונקודת הביאור בזה, בהקדים מ"ש הרמב"ם בהל' עדות, וז"ל: וכיצד מאיימין עליהם. . . מודיעין אותם כח עדות שקר ובושת המעיד בה בעולם הזה ובעולם הבא". ולכאורה א"מ: בכל האיסורים שבתורה, כולל גם איסורי ד' מיתות בי"ד (שחמורים יותר מהאיסור דעדות שקר, שהוא רק איסור לאו), לא מצינו שיודיעום שיהי' להם בושת בעוה"ז ובעוה"ב - ומהו הקשר המיוחד דעדות שקר דוקא עם ענין הבושת (בעולם הבא)?

ויש לומר הביאור בזה:

מציאותו של יהודי הוא - עדות על הקב"ה, כמ"ש "אתם עדי". היינו, שע"י הנהגתו הטובה והישרה - הוא מעיד על ה"טוב" וה"ישר" של הקב"ה כביכול. [והוא ע"ד דאיתא בגמרא: "ואהבת את ה' אלקיך" - שיהא שם שמים מתאהב על ידך. . . מה הבריות אומרות עליו. . . פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו. . . עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר"].

ועפ"ז מובן מה שדוקא בעדי שקר יש ענין ה"בושת בעולם הזה ובעולם הבא"

– שאינו בשאר איסורים, אפילו לא באיסורי ד' מיתות ב"ד – כי כל האיסורים הם ענינים פרטים, משא"כ כשמעיד עדות שקר, שע"ז נעשה ההיפך דכללות ענינו (עדות על הקב"ה) הרי זה ענין של בושת.

כי הגדר ד"בושת" הוא – חסרון בענין נפשי. כלומר, אף שבגופו ובממונו לא חסר מאומה (ודלא כנזק צער ריפוי ושבת, שהם חסרון בגופו או בממונו), אבל לאידך, בנוגע לנפש – הרי אדם בזוי מאבד כל תוכנו.

וכן הוא בנוגע עדי שקר, דעם היות שבנוגע לחומר האיסור וענשו הוא רק איסור לאו – אעפ"כ, הרי ע"ז דוקא (משא"כ בשאר איסורים) נעשה ההיפך דכללות ענינו ומאבד כל תוכנו.

ועפ"ז יובן גם בנוגע לענינינו שהעילוי ד"בהביטי אל כל מצוותיך" הוא "לא אבוש":

הענין ד"אתם עדי" (מה שיהודי הוא עדות על הקב"ה) בשלימות, הוא – ע"י ידיעת ההלכות דכל המצוות. דמכיון שהמצוות הם רצונו ית" שהוא ורצונו אחד הרי ע"י שרצונו ית' (דכל התרי"ג מצוות, שהוא רצון אחד, כנ"ל) נמצא בגילוי בידיעתו של האדם – הנה ע"ז הוא מעיד בשלימות על הקב"ה.

וזהו מה שהעילוי ד"בהביטי אל כל מצוותיך" הוא "לא אבוש" דוקא: גם כשיודע רק אותם ההלכות שנוהגים בזמן הזה – לא יחסר מאומה (אין שום נזק כו') בקיום התומ"צ שלו, אלא שאעפ"כ, יש לו להתבושש, מצד זה שחסר אצלו בעיקר ענינו, הענין ד"אתם עדי" ודוקא "אז לא אבוש" – "בהביטי אל כל מצוותיך".

(הדרן על הרמב"ם – ש"פ ויקהל פרשת שקלים מבה"ח אד"ש תשמ"ו (לקו"ש חכ"ז ע' 257) תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 655 ואילך)

ט בַּמָּה יִזְכֶּה נֹעַר אֶת־אָרְחוֹ לְשֹׁמֵר כְּדַבְרְךָ

מנודת 707

(ט) במה. באיזה ענין יעשה את ארחו זכאי בעת ירגיל עצמו מנערותו לילך באורח מישור: לשמור כדברך. ר"ל לא יאמר אי אפשרי בעבירה אלא יאמר אפשרי בו אבל אשמור בדבר ה':

ב

... אתענין לדעת מה היא עצת הרופאים בזה, ולפי דעתי צריך הוא וגם זוג' תי' לשאול בעצת הרופאים ולעשות כהוראתם.

ועוד הצעתי עפ"י מאמר המגיד ממעזריטש ותלמידו אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע כשביקש אצלו על בן זכר וענה לו בלשון הכתוב במה יזכה נער (במה יזכה לבן זכר) את ארחו (על ידי מצות הכנסת אורחים), ויהי רצון אשר על ידי לימוד התורה וקיום המצוות בכלל והשתדלות במצות הכנסת אורחים בפרט, גם על ידי אחיזה בדרכי הטבע על ידי מילוי הוראת מומחה במקצוע זה, יזכה לזרעא חייא וקיימא בבן זכר.

ואשמח להתבשר בשורות טובות ממנו בזה.

(מכתב ה' מרחשון תשי"א - אג"ק ח"ד ע' ל)

יְבָרוּךְ אַתָּה יְיָ לְמַדְנֵי חֻקֶיךָ

מנארת 707

(יב) ברוך. אומר אני ברוך אתה ה' על נתינת חוקיך ואשאל ממך שתלמדני אותם ר"ל
תן בלבי בינה להבינם:

ג

... ועפ"ז נתבאר מה שסיפר רבינו נשיאנו אודות אביו, כ"ק אדנ"ע, שהי' נוהג
להרבות בברכות, כך, שכמעט כל שעה הי' משתדל לומר ברכה, ולכל-הפחות הי'
אומר הפסוק "ברוך אתה ה' למדני חוקיך" – ששייך לענין הברכה, כמובן מהדין
שאם התחיל לומר "ברוך אתה ה'", ונזכר שזוהי ברכה שאינו מחוייב בה, צריך
לסיים "למדני חוקיך", כדי שלא תהי' ברכה לבטלה.

(יום א' פרשת וארא כ"ד טבת תשכ"ג - תו"מ חל"ו ע' 54)

יה גל-עיני ואביטה נפלאות מתורתך :

רש"י

(יח) נפלאות מתורתך. דברים המכוסים בה שאינם מפורשים בה: מתורתך. נפלאים מפירושי תורתך שאינם מפורשים בה (מצאתי):

מנודת דוד

(יח) גל עיני. האר עיני להבין מתורתך דברים נפלאים ומכוסים:

מנודת דוד

(יח) גל. מלשון גלוי:

ד

א. ע"פ מארז"ל "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא", מובן, שגם ענינו של ל"ג בעומר מרומז בתורה.

בתורת החסידות הובאו שני רמזים על ל"ג בעומר: (א) בפסוק "עד הגל הזה", (ב) בפסוק "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" – "גל" אותיות ל"ג (בעומר).

ויש לומר, שבזה מרומז גם גודל ההכרח דלימוד והפצת תורת החסידות (ענינו של ל"ג בעומר, מתן תורה דפנימיות התורה) בימינו אלה דוקא, כדלקן.

ב. ובהקדמה:

"הגל הזה עד" – נאמר כאשר לבן השיג את יעקב ברדפו אחריו, שאז, "ויקחו אבנים ויעשו גל גו' ויקרא לו לבן יגר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד גו' הגל הזה עד גו' אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבור אלי את הגל הזה גו' לרעה".

והנה, בענין רדיפת לבן אחרי יעקב, איתא בספרים שהטעם האמיתי הוא [לא כפי שדמה לבן שרודף אחרי יעקב כדי להרע לו ח"ו, אלא] לפי שבסיום עבודתו של יעקב בחרן נשאר אצל לבן ניצוצות קדושה שעדיין לא נתבררו ע"י יעקב, ולכן רדף לבן אחרי יעקב, ליתן לו ניצוצות הקדושה האחרונים שנשארו אצלו, כדי שיוגמר בירור והעלאת ניצוצות הקדושה.

ודוגמתו בימינו אלה – עקבתא דמשיחא, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"הנה זה עומד אחר כתלנו" – שלאחרי העבודה דבירור ניצוצות הקדושה בכל הגלויות

עד לגלות זה האחרון, צ"ל בירור הניצוצות הכי אחרונים (ע"ד ובדוגמת בירור הניצוצות האחרונים בעת היציאה מחרן), ואז יקריים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

ג. וכיון שנמצאים בסיום הגלות ומבררים הניצוצות הכי אחרונים – מובן גדול ההכרח בגילוי והפצת פנימיות התורה:

בדורות שלפנ"ז היו יכולים לדחות ("אפלייגן") הלימוד דפנימיות התורה מתוך טענה שזהו לימוד ששייך לצדיקים, בעלי מדריגה וכו' – אף שגם אז היתה זו טענה שאינה אמיתית; אבל בימינו אלה, כשיוצאים מהגלות (חרן) אל הגאולה, וצריכים להשלים הניצוצות הכי אחרונים – צ"ל הפצת פנימיות התורה באופן שגם אנשים פשוטים יעסקו בלימוד פנימיות התורה.

וכמודגש בפעולת כ"ק מו"ח אדמו"ר בהפצת תורת החסידות בתקופה האחרונה:

הבעש"ט והמגיד פעלו וגילו כללות השייכות דפנימיות התורה לכל בני ישראל. אדמו"ר הזקן פעל וגילה שגם השגת פנימיות התורה שייכת לכל בני ישראל (דלא כהשיטה שהיתה מקובלת עד אז ש"צדיק באמונתו יחי", "את יחי' אלא יחי'). וכ"ק מו"ח אדמו"ר פעל וגילה שגם קטני ההשגה ביותר שייכים להשגת תורת החסידות, שלכן, בתקופה האחרונה הדפיס כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמרי חסידות גם באידיש, עבור קטני ההשגה ביותר.

וטעם הדבר – כיון שבימינו אלה צריכים להשלים הניצוצות הכי אחרונים ולפעול ביאת משיח צדקנו, ולכן צריך להוסיף בגילוי והפצת תורת החסידות, שע"ז "אתי מר דא מלכא משיחא".

ד. ויש להוסיף בביאור הקשר והשייכות דפנימיות התורה לענין ה"גל":

אע"פ שבשביל עבודת הברורים, ובפרט בירור הניצוצות הכי תחתונים, צריך המברר (יעקב) לירד ולהתלבש בלבושי המתברר (לבן), מ"מ, צ"ל הפסק ומחיצה ביניהם כדי למנוע השפעה בלתי-רצויה דהמתברר על המברר – שזהו"ע ה"גל", "אני לא אעבור אליך גו' (1) אתה לא תעבור אלי גו' לרעה".

יש צורך להתעסק בעניני העולם, אכילה ושתי' ודומיהם, כדי לברר את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, אבל, בשעת מעשה צ"ל באופן של הבדלה מחומריות העולם, לידע שמלבד עבודת הברורים אין שום שייכות ביניהם, ועי"ז לא מקבלים השפעה מהעולם, אלא אדרבה, עושים מהעולם כלי לאלקות, כמרומוז בלשון הכתוב "ויצל אלקים את מקנה אביכם ויתן לי".

והכח לעשיית ה"גל" הוא (במיוחד) ע"י פנימיות התורה, כי, ע"י לימוד פנימיות התורה באים להבנה והכרה ש"אין עוד מלבדו", שכל מציאות העולם

היא אלקות, ועי"ז פועלים שהעולם נעשה כלי לאלקות, ועד להשלימות שתתגלה בביאת המשיח (ע"י לימוד והפצת פנימיות התורה), כמ"ש "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר".

ה. ועוד ענין ב"גל" – בקשר ושייכות ליום ל"ג בעומר :

"גל" – נעשה מאבנים, כמ"ש "ויקחו אבנים ויעשו גל". וענינו בעבודה – כידוע ש"אבנים" קאי על אותיות, שעיקר ההדגשה בהם היא לא על ההבנה וההשגה, אלא על התוקף (אבנים) דקבלת עול. ובנדו"ד, שה"גל" שמפסיק בין הקדושה לעניני העולם הוא מאבנים, היינו, לא ע"י הבנה והשגה, אלא ע"י קבלת עול דוקא.

וזוהי השייכות ד"גל" ליום ל"ג בעומר – כי, ענינו של ל"ג בעומר הוא בספירת ההוד, ובהוד גופא הוד שבהוד, שאין זה באופן של הבנה והשגה, אלא באופן של הודאה, שזהו"ע דקבלת עול.

(ל"ג בעומר ה'ש"י"ת - תו"מ ח"א ע' 56)

ה

... וזהו מ"ש גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, דבהכרח לומר שקאי על פנימיות התורה, שהרי אם נאמר שקאי על גליא דתורה, אינו מובן למה נקרא זה בשם נפלאות, וגם אינו מובן אומרו גל עיני, הרי גליא דתורה ניתנה כבר, וצריך להתייגע בה, שע"ז מתעלה מעלה מעלה בהשגתה, ומהו ענין הבקשה גל עיני, שיתנו לו דבר חדש. אך הענין הוא, שכתוב זה קאי על פנימיות התורה שנקראת בשם נפלאות, דענין הנפלאות הוא דבר שמופלא ונבדל לגמרי, והו"ע פנימיות התורה שיתגלה לעתיד, דעכשיו נתגלה רק גליא דתורה בלבד, והפנימיות היא בעולם, שזהו בחי' אירוסין, ולעתיד יתגלה גם הפנימיות, בחי' נישואין. אך מעין זה יש גם עכשיו גילוי פנימיות התורה, והו"ע רזין ורזין דרזין שנתגלו בקבלה ובעומק ובהרחבה יותר בתורת החסידות, שזהו מעין הגילוי דלעתיד, בחי' נישואין, והיינו, דכשם שלעת"ל תתגלה פנימיות התורה בגילוי, והיינו דגם בחי' היותר עליונה שבתורה (כמשנת"ל בבחי' אמ"ר) תומשך בגילוי, הנה מעין זה הוא גם עכשיו בהגילוי שנתגלה בקבלה ובחסידות.

(ד"ה צור תעודה תשי"ט - סה"מ ע' נה ואילך)

(יט) גַר אֲנֹכִי בְּאֶרֶץ אֶל־תִּסְתֵּר מִמְּנֵי מִצְוֹתֶיךָ :

רש"י

(יט) גר אנכי בארץ. ימים מועטים: אל תסתר ממני. מצותך הנעלמות שאוכל לקיימם שאם לא עכשיו אימתי:

מנודת דוד

(יט) גר. הלא אני בארץ כגר הזה שמעט זמן יושב במקום גרותו ושואף הוא אל מקום מולדתו כן שני חיי מעטים ושואף אני לשוב למקור נשמתי ולזה אל תסתר ממני פלאי מצותיך מלהבינם במעט ימי:

ו

וזוהי הנקודה שיש למסור בבתי-הכנסת:

בכחו של כל יהודי שיהיו לו כל הענינים ד"שור וחמור צאן ועבד ושפחה", לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות. אלא שבשביל זה נדרש ממנו לדעת ש"עם לבן גרתי" – כל העולם הזה אינו אלא "גרתי", "גר אנכי בארץ".

כל "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", "והיו ימיו מאה ועשרים שנה", אינם אלא "גרתי", ואזי אין הגשמיות סתירה לרוחניות, ועי"ז יש לו "שור וחמור צאן ועבד ושפחה" גם בגשמיות.

ובמכ"ש וק"ו מגאולת מצרים: ומה בגאולת מצרים, שהיתה גאולה שיש אחרי' גלות, לקחו בני ישראל עמהם את כל הענינים ממצרים, כמ"ש "וינצלו את מצרים", ולא עוד אלא שהיתה גם ביזת הים, שלגבי' לא היתה ביזת מצרים חשובה כלום – בגאולה העתידה, שהיא גאולה שלימה שאין אחרי' גלות, עאכו"כ שנקח עמנו את כל הענינים ברוחניות ובגשמיות.

וכיון שהגאולה הכללית תלוי' בהגאולה הפרטית דכאו"א מישראל (כמבואר באגרת הקודש), התלוי' בהנהגתו באופן ד"עם לבן גרתי" – הרי מובן שעל ידי ההנהגה באופן הנ"ל ישנם כל הענינים ברוחניות ובגשמיות.

(ש"פ וישלח ח"י כסלו תשט"ז - תו"מ חט"ו ע' 241 ואילך)

וְאֶתְהַלְכָה בְּרַחֲבָהּ כִּי פְקֻדֶיךָ דְרָשְׁתִּי: (מה)

רש"י

(מה) ואתהלכה ברחבה. בהלכה מרווחת ופושטת בישראל: דרשתי. בקשתי:

מלודס דוד

(מה) ברחבה. במקום רחב ר"ל לא אכשל בדבר משפטי התורה כהולך במקום רחב שאינו נוה להכשל: כי פקודיך דרשתי. ומהראוי שתאיר עיני בהם:

ז

... ובפרטיות יותר:

כשמדובר אודות מוסד של הרבי - צריכה להיות ההנהגה באופן של הרחבה, "ואתהלכה ברחבה", ובלשון חז"ל בנוגע להוצאת שבת ויו"ט "לוו עלי . . . ואני פורע", ועד"ז בנוגע ל"הוצאת בניו לתלמוד תורה", כולל גם "בניך אלו התלמידים", כפי שנפסק גם בנגלה דתורה [המקור הוא בספרי, מאמרו של רשב"י, שהוא המקור דפנימיות התורה, אבל כן פסק גם הרמב"ם, נגלה דתורה]. ובאופן כזה צריכה להיות ההנהגה של הנהלת הישיבה - לילך באופן של הרחבה, "ואתהלכה ברחבה", "לוו עלי . . . ואני פורע".

- פלוני (כ"ק אדמו"ר שליט"א נקב בשמו של א' ממנהלי המוסדות) אכן מתנהג באופן של "ואתהלכה ברחבה". אלא, שהוא חושב שהוא בעצמו עושה זאת ("ער אַליין טוט דאָס"), וצריך לידע שזוהי השפעתו של הרבי. -

כאשר תלמיד מגיע לישיבה - צריכים לקבל אותו, ולא לחשוב מניין ישיגו כסף לקנות מזרון כדי שיהי' להתלמיד מקום שינה. וגם כאשר הרואה-חשבון אומר שיש גרעון כספי ("מ'איז אונטערשטעליק"), לא צריכים להתפעל, אלא יש להתנהג באופן של "ואתהלכה ברחבה", ואז אומר הקב"ה: "אני פורע".

הישיבה צריכה לגדול ולהתפתח עד שילמדו בה אלף תלמידים. אלא מאי, הא כיצד? - צריכים לקנות בנין נוסף. אלא מאי, כסף מנלן? - "אני פורע", הרבי ימלא זאת (כפתגם הנ"ל שנהי' שלימים גם עם ההתפשטות); הרבי יזמין את הכסף הדרוש, ויזמין גם את הראשי-ישיבות ומשפיעים, שקשה להשיגם עוד יותר מאשר כסף, ומכ"ש שיזמין את הכסף.

ירשמו המחאה ("זאָל מען אויסשרייבן אַ טשעק") בת ארבע או חמש ספרות, ולא איכפת לי אפילו אם יהיו שש ספרות... והרבי יכסה אותה ("דער רבי וועט

דָּאָס דעקן"). וכבר הי' לעולמים. וכפי שראו במוחש שכאשר הלכו בדרך זו - הצליחו.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) אין זו התוועדות שמדברים לאחרי שלוקחים קצת משקה, אלא הכוונה היא בנוגע לפועל ממש. שיכתבו המחאות על כל מה שצריכים, לקנות בנין, וכיו"ב, מבלי להתחשב בחשבונות שע"פ הספרים, והרבי יכסה כבר את ההמחאות, ולא רק ברוחניות, אלא בגשמיות, - כמדובר פעם שאי אפשר לצאת י"ח בכסף וזהב רוחניים, אהבה ויראה, אלא צריכים כסף וזהב גשמיים, בפועל ממש, ולא לאחר זמן, אלא במשך ב' הימים, עד יום שני בבוקר, תיכף כשנפתח ה"בנק"...

וכמו כן צריכה להיות הנהגתו של כל אחד בעניניו הפרטיים - לעורר בעצמו מדת הבטחון, שע"ז תהי' הנהגתו בדרך של "ואתהלכה ברחבה", ובלשון הכתוב "הרחב פיך", ואז - "ואמלאהו".

והענין בזה:

בנ"י משתמשים בענינים הגשמיים באופן שמנצלים אותם לקדושה ועושים מהם כלים לאלקות, ובלשון הרמב"ם "החכם ניכר כו' במאכלו וכו'", ומונה עשר דברים - כנגד עשר ספירות, ובמילא גם כנגד עשר כחות הנפש, "שנשתלשלו מהן" - שביניהם גם ענינים ששייכים לפרנסה גשמית.

וכיון שבנוגע לענינים רוחניים, כמו הוצאת שבת ויו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה, אומר הקב"ה "לוו עלי ואני פורע" - יכול יהודי להתנהג באופן כזה גם בנוגע לפרנסתו הגשמית, כיון שגם עניניו הגשמיים נעשים כלים לאלקות, והיינו, שכל יהודי יכול לעשות מכל דבר - ענין של "שבת", ומכ"ש "יום טוב".

ואע"פ שיכול להיות שנמצא במעמד ומצב שהרצון שלו בהגשמיות בשביל לנצל זאת לענינים רוחניים אינו באמת לאמיתו, אלא הרצון שלו הוא גם בהגשמיות מצד עצמו - אין זה נוגע, וכפי שמצינו¹⁵⁴ ש"חסד אומר יברא", דאף שאין זה באופן של אמת, שלכן "אמת אומר אל יברא", מ"מ, חסד אמר יברא, כמבואר בהאגרת דנפש השפלה.

- שמעתי מא' החסידים, שבליובאוויטש היו אומרים שהאגרת דנפש השפלה היא מענה על מ"ש אדמו"ר הזקן באגה"ק שבספר התניא שבה מוכיח את החסידים על ה"מנהג . . לשאול בעצה גשמית כדת מה לעשות בעניני העולם הגשמי כו'", ואעפ"כ, המשיכו חסידים לשאול בענינים גשמיים, ועל זה הוא המענה באגרת דנפש השפלה, שההתקשרות דנפש השפלה היא ע"י גשמיות, ובמילא צריכה להיות ההשפעה גם בגשמיות.

(ש"פ עקב כ"ף מנחם-אב תשי"ג - תו"מ ח"ט ע' 125 ואילך)

ח

בהמשך להמדובר לעיל (בהמאמר) בענין "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה" – הרי לכאורה יש בזה שני הפכים: ההתחלה היא בענין של "ופרצת", ללא הגבלות, אבל מיד לאח"ז באה ההגבלה ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה"?

אך הענין הוא – כמדובר לעיל (בהמאמר) שתכלית הכוונה היא, שב"עפר" עצמו, בהענין ד"א-ל מסתתר", יהי' ניכר ונרגש ה"אתה", לא רק בהעלם, כפי שעצמות ומהות יכול להעלים את עצמו, אלא כפי שהוא בגלוי, אפילו לעיני בשר, ואפילו הבשר דאומות העולם, ועד שגם הבשר של החיות והבהמות יראה זאת (כמ"ש אדמו"ר האמצעי בדרושי חסידות).

וכפי שהי' גם בהאות ומופת די"ב-י"ג תמוז (כמדובר לעיל בענין האותות ומופתים שע"י הצדיקים) – שבהגבלות ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה", הגבלות המקום, ועד למקום צר ולחץ ביותר, הנה שם גופא הי' הענין ד"ופרצת", שה"מסתתר" עצמו הכריז וזעק שזהו "אתה".

ועד"ז נדרש גם מכאו"א מאתנו בעבודתו לקונו – לפעול הענין ד"ופרצת" בהגבלה ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה" של הגוף ונפש הבהמית, ועי"ז יפעל גם בחלקו בעולם,

– כמבואר במאמר של כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, בפירוש הפסוק "את העולם נתן בלבם", דקאי על לבו של כל אחד מישראל, שחלק העולם השייך לו, נתן בלבו, שניתן לעבודת הלב שלו, וכפי שמעמיד את עצמו בעבודתו לקונו, כך נראה חלקו בעולם, בענינים גשמיים, בנוגע לבני חיי ומזוני –

והיינו, שכאשר עומד בתנועה של "ואתהלכה ברחבה" בעיני עבודתו לקונו, אזי נעשה גם חלקו בעולם באופן של יציאה מהגבלה, כך, שבהיותו בהגבלה ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה", הנה שם גופא מכריז וזועק כל צעד הענין ד"ופרצת".

וענין זה מתבטא בכל עשיותיו – כמדובר לעיל (בהמאמר) שלא זו בלבד שהעשי' היא מתוך כוונה "לשם שמים", אלא העשי' עצמה היא באופן ש"בכל דרכיך דעהו", היינו, שהדרך עצמה מקשרת אותו עם "אלקי אביך".

(י"ב תמוז תשח"י - תו"מ חכ"ג ע' 142 ואילך)

א. וההוראה מזה:

כיון שעבודתינו עתה היא בתור הכנה לביאת המשיח, שאז יהי' אמיתית ענין ההרחבה – צריכים להיות כל עניני העבודה, שכללותם הם ג' העמודים שעליהם העולם עומד, תורה עבודה (תפלה) וגמ"ח, באופן ד"ואתהלכה ברחבה", מתוך "געשמאָק", הבנה והשגה וכו'.

בודאי צריך להיות ענין האמונה, וכמארז"ל "לא נגאלו אבותינו ממצרים אלא בזכות האמונה", וכידוע שהאמונה היא יסוד כל הענינים, וכמארז"ל "בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר וצדיק באמונתו יחי"; אבל זהו רק תחילת העבודה, וכמו התחלת היום באמירת "מודה אני" ו"הודו לה", שבודאי אין להסתפק בכך ולצאת י"ח על משך כל היום, אלא צריך להיות המשך העבודה באופן של הבנה והשגה וכו'.

וכשם שבלימוד התורה בודאי אין להסתפק בלימוד אל"ף בי"ת, אף שגם זה ענין נעלה ביותר, וכידוע הסיפור אודות הבעש"ט שפעל נפלאות ע"י אמירת אל"ף בי"ת בהיותו במעמד ומצב דנפילת המוחין [ולהעיר שבפולין אומרים שמאורע זה הי' באחרון של פסח], אלא צריך להיות לימוד התורה באופן של הבנה והשגה וכו'.

ובפרטיות יותר:

בעבודת התפלה – צריך להיות גם ענין של הבנה והשגה, כל אחד לפי ערכו, מעמדו ומצבו, החל מפירוש המילות כפשוטם ע"פ "עברי-טייטש", ועד לענין ההתבוננות בפרטי הענינים דפסוד"ז, ברכות ק"ש וק"ש, כפי שנתבארו בתורת החסידות.

וכמו"כ בלימוד התורה – שאין להסתפק ב"פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית", ואפילו לא בלימוד כל היום אבל ללא יגיעה, אלא אצל כאו"א מישראל צריך להיות לימוד התורה באופן של יגיעה דוקא, ולא להסתפק במה שלמד והשיג בבוקר, אלא להוסיף ולהתייגע במשך כל היום כולו, בצהרים ובערב כו'.

ועד"ז בנוגע לקיום המצוות, כולל ובמיוחד מצות הצדקה ש"שקולה כנגד כל המצוות" – שעבודתו בזה צריכה להיות לא רק כדי לצאת ידי חובתו, אלא באופן של הרחבה והידור דוקא, כמו בקרבנות, שצריך ש"יביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר .. והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב .. כל חלב לה".

ב. ונקודת הדברים – שכללות העבודה בתור הכנה לביאת המשיח צריכה

להיות לא באופן מיצר (מרור) ועוני (מצה), אלא באופן של הרחבה ותענוג שמצד הבנה והשגה עד כדי כך ש"חכמת אדם תאיר פניו".

וזהו הלימוד מהתקנה דשתיית ד' כוסות יין בסעודת משיח – כמובן מסיפור חז"ל אודות מאור הפנים מצד מציאת תוספתא חדתא, "חכמת אדם תאיר פניו", כמו מצד שתיית יין (שלכן אמרו עליו שבודאי שתה יין), אף שיין מצד עצמו הוא בחי' בינה.

וכידוע גם ש"יין" רומז על סודות התורה, יינה של תורה, וכמבואר בלקו"ת שה"ש בענין "נכנס יין יצא סוד", דכשם שהיין עצמו הי' טמון תחילה בענבים, ויצא מן ההעלם אל הגילוי, כך גם פעולתו היא לגלות את הסוד הפנימי מן ההעלם אל הגילוי, בהבנה והשגה, וזהו הקשר והשייכות של יין עם משיח שיגלה סודות התורה.

והמורם מכל האמור – שע"י כללות העבודה באופן של "ואתהלכה ברחבה", זוכים שיבוא משיח צדקנו ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, "ארץ טובה ורחבה", "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך", כולל גם ארץ קיני קניזי וקדמוני, ובאופן ד"אראנו נפלאות".

(אחרון של פסח תשכ"ב - תו"מ חל"ג ע' 339 ואילך)

י

... משא"כ הענין דיצי"מ הוא באופן של פעולה נמשכת בכל עניני העבודה, ולדוגמא: כאשר יהודי לומד תורה – עליו להיות במעמד ומצב של יציאה ממצרים, לא רק בנוגע למצרים כפשוטו, שלא להיות שקוע במ"ט שערי טומאה ח"ו [דאף שאין דברי תורה מקבלין טומאה, שנאמרו "הלא כה דברי כאש" מ"מ, אסור ללמוד במבואות המטונפות, וכמו כן מצינו בהל' ת"ת לאדמו"ר הזקן שישנו אופן שע"י לימוד התורה ניתוסף חיות בלעו"ז], אלא גם בנוגע למצרים בדקות, מצרים דקדושה – שהלימוד יהי' באופן של יציאה ממצרים וגבולים, מדידה והגבלה כמ"ש "ואתהלכה ברחבה" ועד"ז בשאר עניני העבודה.

(אחרון של פסח תשכ"ד - תו"מ חל"ט ע' 328)

יא

... – בודאי אין הכוונה להיות כ"אסקופה הנדרסת" ח"ו אדרבה: עבודת ה' צריכה להיות באופן ד"ואתהלכה ברחבה", "ויגבה לכו בדרכי ה'", אבל ביחד עם זה הרי הוא בטל במציאות לגמרי, "ונפשי כעפר לכל תהי'", בדוגמת העפר

שהכל דורסים עליו, כלומר, אין הכוונה כאן למעלת העפר, שיש בו כח הצמיחה, או המעלה שמקיימים בו כו"כ מצוות (כפי שמונה במדרש מצות כיסוי הדם זריעה וכיו"ב), אלא הכוונה לענין שהכל דורסים עליו, ביטול במציאות לגמרי, ואין כל סתירה בכך לתנועה ד"ויגבה לבו בדרכי ה' " – אדרבה, היא הנותנת: מכיון שאינו מציאות לעצמו כלל "ונפשי כעפר לכל תהי" (נמצא, שכל מציאותו היא מציאות האדון, ולכן, מה שנמצא בתנועה של הגבהה – הרי זה מפני שמדובר אודות "דרכי ה'" ואילו מצד מציאותו העצמית – הרי הוא בטל בתכלית.

(אחרון של פסח תשד"מ - תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1551)

יב

[ומובן שענין הביטול אינו בסתירה לכך שהעבונה צ"ל באופן ד"ואתהלך ברחבה" – כי גם העבודה ד"ואתהלך ברחבה" היא תכלית הביטול, והיינו, לא מצד המציאות דלמעלה].

(ש"פ ויחי תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 324)

יג

... והנהגת כאו"א באופן ד"ואתהלכה ברחבה", ובל' הנשיא – "מלכתחילה אריבער", ממהרת ומזוזתאת הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שכן, כאשר מדובר באדם שהעלה מכל החשבונות, אזי אין מקום לשקו"ט וכו', הרי הגאולה הוא דבר שמגיע לו, בפשטות, ועד שאין צריך לתבוע, אלא תיכף ומיד ממש, כרגע ממש – אפילו לא עיכוב של "כהרף עין", כיון שסיימו כבר גם את עבודת "צחצוח הכפתורים" – יוצאים מהגלות אל הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

גאולה שתעמיד את כל בני – "בנערנו ובזקנינו גו' בכנינו בכנותינו", "קהל גדול" המאוחד ב"הקהל" – במעמד ומצב בשמחה וטוב לבב,

ובפשטות ממש, למטה מעשרה טפחים.

(י"ג תשרי תשמ"ח - תו"מ התוועדויות ח"א ע' 150)

(נד) זְמֵרוֹת הַיּוֹ-לֵי חֻקֵיךָ בְּבֵית מְגוּרַי :

מנודת דוד

(נד) זמרות. מ"מ בכל המקומות שהייתי גר שם היו נחשבים לי חוקיך כשיר וזמר ר"ל למדתי בשמחת הלב וכדרך המזמר:

י ד

א. בהתוועדות יו"ד שבט דאשתקד דובר אודות ענין התורה – שאין זה טפל לענין אחר, אפילו לא שעי"ז יהי' "ונתתי גשמכם בעתם", כדי שיהי' אפשר ללמוד תורה במנוחה.

ובהקדמה – שמצינו ש"נענש דוד מפני שקרא לדברי תורה זמירות, שנאמר זמירות היו לי חוקיך", וטעם הדבר, "משום שבאמת מעלתה זו שכל העולמות בטלים לגבי דקדוק אחד ממנה היא מבחי' אחוריים כו'", אבל אין זה עיקר ופנימיות התורה – שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה, "ואהי' אצלו אמון גו' שעשועים גו'".

ומזה מובן בנוגע ללימוד התורה – שכאשר לימוד התורה הוא על מנת שיתקרא רב, או אפילו מפני שהדבר מוצא חן בעיניו, היינו, ששכלו משיג היטב את הענינים השכליים שבתורה, ובמילא הרי הוא מודה גם בשאר הענינים שבתורה – הרי כיון שהגישה היא מצד שכל האדם הנברא, הרי זה רק בחי' אחוריים דתורה, ולא הפנימיות דתורה, ועל זה מגיע עונש, ע"ד מ"ש בדוד, ובמכ"ש וק"ו.

אלא לימוד התורה צריך להיות "לשמה", שהפירוש הפשוט בזה הוא – לשם התורה, דהיינו, לא באופן של "קרדום לחפור כו" בנוגע לענינים של פרנסה, ואפילו לא מצד השביעות-רצון והתענוג שלו בלימוד דבר שכלי, אשר, ככל שהשכל הוא עמוק יותר אזי מתענג יותר, ובאופן שאינו מערב בזה כלל ענינים של פניות ומציאות עצמו – שכל זה אינו ענין התורה עדיין;

ענין התורה הוא "ואהי' אצלו גו' שעשועים", אלא, שרצה הקב"ה, מצד טובו, שיהי' הענין ד"נסעה וירדה כו" (כמבואר בפרטיות בתניא), "עד שנתלבשה . בצירופי אותיות גשמיות בדיו על הספר", "בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה כו'", ועי"ז יוכל להתאחד עם התורה ב"יחוד נפלא ועצום כו'", ועי"ז להיות חד עם קוב"ה.

ב. ובענין זה – כמו בכל ענין – צריך להיות גם "בכך", במעשה בפועל בחיי היום-יומיים:

כל יהודי צריך שיהי' לו בכל יום משך זמן שבו ילמד תורה ללא שום תכלית חיצונית. ואלו שיש ביכלתם – יקדישו משך זמן של כמה שבועות, חדשים ושנים, כדי ללמוד תורה ללא חשבונות צדדיים, שזהו לימוד התורה הרצוי – לשמה, בשביל התורה עצמה.

ואכן, היו כו"כ שהתנדבו לעשות כן, אך עדיין ישנם כאלה אשר עם היות שמגדלים זקן שלם, מ"מ, קשה להם לעמוד בנסיון ולהקדיש משך זמן ללימוד התורה לשמה.

גם אם יכולים למצוא ביאור וסיבה לכך – הרי מ"סיבה" זו לא יבוא להיות לומד תורה לשמה... ועכצ"ל, שמטרת הסיבה אינה אלא כדי שהדבר לא יהי' אצלו באופן של "נהמא דכיסופא", אלא יצטרך ללחום עם הטעם והסיבה ולהתגבר על זה, וללמוד תורה לשמה.

ובפרט כאשר מדובר אודות כאלה שיש להם זקן שלם, שהו"ע י"ג תיקוני דיקנא, שכנגדם הם י"ג התיבות שבפסוק "והוא רחום יכפר עון וגו'", כפי שמבאר הצמח-צדק,

– בשו"ת הצ"צ יש תשובה ארוכה ע"פ נגלה בטעם החיוב דזקן שלם, ואילו בחסידות ישנו ביאור קצר יותר מאשר הביאור בנגלה, והוא, שכאשר ה"תיקוני דיקנא" שלו הם בשלימות, אזי ממשיך י"ג מדות הרחמים, להיות "והוא רחום יכפר עון וגו'", שהו"ע הסרת העון האף והמשחית כו' –

כך, שאפילו אם עדיין לא רחץ מטומאתו, הרי "דברי תורה אין מקבלים טומאה", ולכן צריך הוא מיד להתחיל ללמוד תורה. ובנוגע לפועל:

אם הדברים יפעלו עליהם מכאן ולהבא – אינני יודע, ואולי נשתנה הדבר עוד לפני הדיבורים שלי, אבל בכל אופן, אני צריך לומר את שלי.

– מצינו לענין ברכת בדיקת חמץ, "שאף אם יבדוק הבדוק ולא ימצא שום חמץ בבדיקתו, אעפ"כ לא בירך לבטלה, שכך היא המצוה לבדוק החמץ ולחפש אחריו שמה ימצא ממנו מאומה, ואם לא מצא אין בכך כלום, וכבר קיים המצוה כתיקונה".

ועד"ז גם במצות "הוכיח תוכיח את עמיתך", שאין נפק"מ אם התוכחה פועלת פעולתה אם לאו. – בודאי יש נפק"מ... אבל לא בנוגע לקיום המצוה, והיינו, שגם אם לא פעל, מ"מ, קיים המצוה.

(י"ד שבט תשט"ז – תו"מ חט"ז ע' 55 ואילך)

טו

... והנה, מצינו שדוד אמר "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי", שבהיותו במיצר ודוחק, "כשהייתי בורח מפני אויבי ואגור מפניהם, הרחק מעיר ציון, ועד ש"גרשוני היום מהסתפח בנחלת הוי" - "הייתי משתעשע בחוקיך והיו לי לזמירות לשעשעני". ואעפ"כ, נענש על כך שקרא לתורה בשם "זמירות", כיון שענין התורה הוא למעלה מזה, שהו"ע שעשועי המלך בעצמותו שלמעלה מגדר העולמות לגמר.

ומכאן הוראה לכאו"א מישראל - שגם כאשר מתבונן במעמדו ומצבו, ומוצא שהוא עומד במצב תחתון ביותר, עד לאופן ד"גרשוני מהסתפח בנחלת הוי", אזי העצה לזה היא - התורה, והיינו לפי שהתורה היא בהעצמות, שבוזה אין הגבלות, ולכן שייכת היא לכאו"א מישראל בכל מצב שיהי'; והתורה גופא תוציא אותו ("עס וועט אים אַרויסשלעפן") ממצבו

וענין זה הוא במיוחד בפנימיות התורה - שבה העצמות הוא בגילוי.

וזהו הטעם שרבותינו נשיאינו השקיעו שימת-לב ביותר בהפצת פנימיות התורה, גם לאלו שחסר אצלם עדיין בקיום מצוות מעשיות - כי, עצמיות התורה היא למעלה משורש המצוות (כנ"ל), והתורה נמצאת בכל המקומות בהשוואה, ולכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, הרי זה יפעל עליו כו'.

(יום ב' דחג השבועות תשח"י - תו"מ חכ"ג ע' 39 וילך)

טז

א. איתא בגמרא במסכת סוטה: "מפני מה נענש דוד, מפני שקרא לדברי תורה זמירות, שנאמר זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי (כשהייתי בורח מפני אויבי ואגור מפניהם, הייתי משתעשע בחוקיך והיו לי לזמירות לשעשעני), אמר לו הקב"ה, דברי תורה שכתוב בהן התעיף עיניך בו ואיננו, אתה קורא אותן זמירות, הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, דכתיב ולבני קהת לא נתן (משה עגלות) כי עבודת הקודש וגו' (לפי שיש עליהם לשאת בכתף), ואיהו אתי"י בעגלתא".

ולכאורה, תמוה הדבר ביותר, וכמדובר כמ"פ שדוקא בנוגע לדברים הכי פשוטים לא מצינו שמישהו יתעכב עליהם:

מדובר כאן אודות דוד, שגדלה מעלתו אפילו קודם שנמשח למלך, ועאכו"כ לאחר שנימשח למלך ונקרא "משיח ה'", וכמסופר בגמרא במסכת ברכות אודות

גודל מעלתו בלימוד התורה עם הסנהדרין כו'. וא"כ, איך יתכן שלא ידע מעלת התורה, וקרא לה בשם "זמירות" ?

והגע עצמך: הפסוק "זמירות היו לי חוקיך גו'" הוא במזמור קי"ט בתהלים, כלומר, לאחר שדוד שיבח את הקב"ה בקי"ח אופנים, עד שהגיע לאופן הקי"ט, ואיך יתכן שעדיין לא הכיר ח"ו במעלת התורה שאינה ענין של "זמירות" בלבד !

ב. שאלה זו היא גם לאחר כל מה שנתבאר בענין זה בדרושי חסידות – החל מאגה"ק, בלקר"ת, בספר המצוות להצ"צ, ועוד דרושים:

תוכן הביאור הוא – ש"זמירות היו לי חוקיך" אמר דוד בעת צרתו, בהיותו בחוץ לארץ, במעמד ומצב ש"גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'", ולכן הי' מרנן ומזמר לשמח לבו בעסק התורה, ע"י ההתבוננות שכל עניני העולם – ובמילא גם צרותיו כו' – אינם תופסים מקום כלל לגבי מעלת התורה.

וכמבואר באגה"ק פרטי ההתבוננות, "שכל העולמות עליונים ותחתונים – מה רבו מעשיך ה'" ו"מה גדלו מעשיך ה'" – תלויים בדקדוק מצוה א', ד"מ אם הקרבן כשר, נעשה יחוד עליון ועולים כל העולמות לקבל חיותם ושפעם, ואם שינה, שקיבל הדם בשמאלו ד"מ או שלא בכלי שרת כשר או שהיתה חציצה, אזי נתבטלה עליות העולמות וחיותם ושפעם כו'".

ומוסיף: "וכן בתפילין כשרות מתגלים מוחין עליונים דזו"נ שהם מקור החיים לכל העולמות, ובדקדוק אחד נפסלין ומסתלקין המוחין" – דיש לומר, שכוונתו להדגיש שענין זה "שכל העולמות כו' תלויים בדקדוק מצוה א'" הוא לא רק בנוגע לעבודה שנעשית בביהמ"ק ע"י כהנים כו', אלא כן הוא גם בנוגע להנחת תפילין שנעשית ע"י כל איש ישראל, בכל זמן ובכל מקום, גם בזמן הגלות ובארץ העמים (כמו דוד עצמו שהי' אז בחוץ לארץ, כנ"ל).

וממשיך לבאר בענין ההתבוננות: "והלכך, המתבונן מה גדלו מעשי ה' שבריובי העולמות וכל צבאם, ואיך כולם בטלים במציאות לגבי דקדוק א' מדקדוקי תורה שהוא עומק מחשבה העליונה וחכמתו ית' . . מזה נתבונן גדולת עומק מחשבתו ית' . . ומעלתה לאין קץ ותכלית על מעלות חיות כל העולמות, שכל חיותם שופע מדקדוק אחד ממנה כו'".

ומסיים: "אך מה שהי' משתבח בתהלת התורה במעלתה זו, ואמר זמירות היו לי כו', נענש על זה, ואמר לו הקב"ה זמירות קרית להו, משום שבאמת מעלתה זו שכל העולמות בטלים לגבי דקדוק אחד ממנה היא מבחי' אחוריים של עומק המחשבה (כפי שמבאר בהמשך הענין ש"התורה ניתנה בבחי' פנים ואחור, כדכתיב . . והיא כתובה פנים ואחור") . . אבל פנימית שבעומק שהוא פנימית התורה . . אין לשבחה כלל בתהלת חיות כל העולמות, מאחר דלא ממש חשיבי, ובבחי' פנימיותה אינה שמחת לבב אנוש ושעשועיו, אלא כביכול שמחת

לב ושעשוע המלך הקב"ה שמשתעשע בה, כי אלקים הבין דרכה וידע מקומה ומעלתה בידיעת עצמו כביכול אבל נעלמה מעיני כל חי . . . וזש"ה ואהי' אצלו שעשועים, אצלו דוקא וכו'".

"ולפי שתפס דוד בבחי' אחוריים, לכך נענש בשכחה הבאה מן בחי' אחוריים, ונעלם ממנו לפי שעה מ"ש עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו, לחבר וליחד את הכתפיים, שהן בחי' אחוריים, אל עבודת הקדש, היא ח"ע, בבחי' פנים, שמשם נמשכו הלוחות שבארון, כמ"ש כתובים משני עבריהם כו', וכמ"ש בירושלמי דשקלים שלא היתה בהן בחי' פנים ואחור".

אמנם, לאחר כל הביאור הנ"ל – עדיין אינו מובן:

הפסוק "ואהי' אצלו גו' שעשועים" שבספר משלי נאמר אמנם ע"י שלמה, לאחר דוד; אבל כבר בזמן משה רבינו אמרו על התורה "חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם", וכפירוש רש"י, ש"באלפים שנה שקדמה תורה לעולם היו עתידין דורות הללו להבראות . . . והעבירין ולא בראן, ונתנה לכ"ו דורות, הרי שחסרו תתקע"ד מאלף", כך, שברור הדבר, שדוד, שלמד תורה בשקידה עצומה כו', בודאי ידע את מעלת התורה (לא רק כפי שהיא בשייכות לעולמות, שכולם תלויים בדקדוק א' מדקדוקי תורה, אלא גם) כפי שהיא למעלה באין ערוך מעולמות.

ובפרט ע"פ המבואר בדרושי חסידות בפירוש מארז"ל "אלפים שנה קדמה תורה לעולם", שאין הכוונה לקדימה בזמן, שהרי גם הזמן הוא נברא (כתורת המגיד), ובריאתו היתה יחד עם בריאת שמים וארץ, אלא הכוונה היא לקדימה במעלה – אלפיים מדריגות, שזהו ענין שבאין ערוך לגמרי.

ומודגש יותר בכך שהתורה נקראת "הודך" (כפי שביקשו המלאכים: "תנה הודך על השמים") – הודו של הקב"ה, שזהו"ע שבאין ערוך לגמרי משייכות לעולמות.

וא"כ כיצד יתכן שדוד הי' משתבח "בתהלת חיות כל העולמות", במקום להדגיש את מעלתה העיקרית של התורה, שבאין ערוך לגמרי משייכות לעולמות!?

ג. ויובן ע"פ המבואר בענין זה במקום אחר – כמארז"ל בירושלמי "דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר":

ענין זה נתבאר גם בתורה אור, ושם מוסיף רבינו הזקן לבאר הטעם שהי' דוד מזמר ומרנן לשמח לבו בעסק התורה בעת צרתו – לא רק כדי שהצרות לא יהיו תופסים מקום אצלו כו', בגלל שכל העולמות בטלים לגבי דקדוק א' של תורה, אלא עוד זאת – מפני שהוצרך לבטל את המנגדים כו'.

וז"ל: "דוד המלך ע"ה הי' צריך לפי שעה - בבית מגורי, שהיו שונאין לו, ואין דינים נמתקין אלא בשרשן, דהיינו בשרש התהוות העולמות כו' - להתענג ולשמוח בחלקו אשר הוא ממשיך בתורתו לקיום וחיות העולמות, שע"ז ממילא יתבטלו כל המונעים, מאחר שמקבלים חיותם ממנה והם בטלים לגבה, וכשמשיך אורה למטה, תפול עליהם אימתה ופחד, והיו כלא היו".

וכפי שממשיך לבאר ש"זו היא העצה שיעצו חז"ל (במסכת גיטין) השכם והערב עליהם, דהיינו שיהא בבחי' עליהם, מעלה מעלה וגבוה מהם, דהיינו בבחי' עסק התורה שהיא גבוה ונעלה מאד, שהיא מקור חיותם, ולכן הם כלים ומתבטלין מאליהן וממילא נדחים כו'".

כלומר: כל דבר יש לו שרש בתורה - לא רק משה, מרדכי ואסתר, אלא אפילו המן, כמארוז"ל "המן מן התורה מניין כו'". ולכן, כאשר דוד הי' במעמד ומצב שהי' צריך להנצל "מכף כל אויביו" ולבטל את המנגדים כו' - הוצרך לפעול זאת באמצעות שרשם ומקורם, ולכן הזכיר את מעלת התורה שהיא שרש (חיות וקיום) העולמות, כדי להמתיקן בשרשן.

ד. ועפ"ז מתורצת השאלה, היתכן שדוד שיבח את התורה "בתהלת חיות כל העולמות", ולא במעלתה האמיתית שהיא באין ערוך לגמרי משייכות לעולמות:

בודאי ידע דוד מעלתה האמיתית של התורה, שהיא "חמודה גנוזה כו'", "הודך", באין ערוך לגמרי משייכות לעולמות; אבל, באותו זמן, "בבית מגוריי", הוצרך להדגיש דוקא את מעלת התורה שהיא "חיות כל העולמות" (אף שזהו רק בחי' אחור שבתורה), כיון שדוקא ע"ז יוכל לבטל את המנגדים כו'.

משל למה הדבר דומה - שכאשר יש שאלה בענין שנידון בשו"ע חלק אורה-חיים, צריך ללמוד שו"ע חלק אורה-חיים, ולא חלק יורה-דעה, ועד"ז להיפך. ודוגמתו בנדו"ד: כאשר יש צורך לבטל את המנגדים כו' - אזי צריכים להדגיש דוקא את מעלת התורה שהיא שורש ומקור העולמות, אשר, עם היותו בחי' אחור שבתורה, הרי זהו חלק התורה שבאמצעותו יכולים להלחם עם המנגד כו' (כמו הלכות מלחמות), ולא יועיל להדגיש את המעלה שהיא באין ערוך לגמרי משייכות לעולמות.

ה. אלא שעפ"ז נשאלת השאלה לאידך גיסא: א"כ, מה היתה הטענה "דוד זמירות קרית להו", ועד כדי כך שנענש על זה ? !

וענין זה מבאר רבינו הזקן - ע"י הוספת תיבה אחת - שהעונש הי' "לא על שלמד בענין זה, אלא על ששיבחם בזו המעלה לחוד שהוא מקור וחיות כל העולמות, שבאמת הוא גבוה למעלה מעלה מבחי' קיום וחיות כל העולמות כו'".

כלומר: הן אמת שבאותה שעה שהוצרך דוד לבטל את המנגדים כו' הוצרך

להדגיש את מעלת התורה שהיא מקור וחיות כל העולמות, אבל, ביחד עם זה, הי' לו להוסיף ולהזכיר גם את מעלת התורה כפי שהיא למעלה מעלה מבחי' קיום וחיות כל העולמות, כי, דבריו של דוד נעשו חלק – פסוק – בתורה, עבור כל ישראל, גם מי שנמצא במעמד ומצב של מנוחה, שמחה וטוב לבב (שאינו צריך לבטל מנגדים כו'), ולכן לא די לומר שהתורה היא בבחי' "זמירות", כיון שאז עלולים שאר בני" לשכוח אודות מעלתה העיקרית של התורה, שהיא "נעלמה מעיני כל חי".

ועפ"ז יומתק ענין נוסף: כשם שבאמירת "זמירות היו לי חוקיך" לא הי' חסרון אצל דוד בעצמו (שהרי הוצרך לכך בשביל לבטל את המנגדים כו'), והחסרון הוא רק בהמסובב מזה בנוגע לאחרים, שעלולים לשכוח את מעלתה האמיתית של התורה – כך גם העונש על זה ("הריני מכשילך . . בעגלתא") הי' באופן שהמכשול לא אירע אצל דוד בעצמו, כי אם אצל אחרים, אלא שדוד הי' הגורם והסיבה לכך.

ו. ויש להוסיף ולבאר הענין שאצל דוד עצמו לא הי' חסרון בכך ששיבח את התורה בענין ה"זמירות" – בעומק יותר:

ידוע המבואר (בהמשך ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר, וכן בדרושי חסידות שלפנ"ז, עד למאמרי רבינו הזקן) במעלת מדת הנצח, שעז"נ "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם", שזוהי דרגא שאינה סובלת ואין בה שינויים – "אתר דלא אשתני", וכן הוא באדם למטה, שמדת הנצח נטועה ומושרשת בעצם הנפש, שבה לא שייך שינויים.

והענין בזה:

בכל כחות הנפש יש שינויים מקטנות לגדלות וכיו"ב, וכמו בכח השכל והחכמה, שנוסף על השינויים מקטנות לגדלות, הנה "הלכתא בעיא צילותא", ו"אי אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי", ועד"ז בנוגע להרגש הלב, וכן בנוגע למחשבה דיבור ומעשה; אבל בנוגע לענין החיות (ועד"ז בענין הרצון לחיות) הקשור עם עצם הנפש – אין שינויים.

ןועפ"ז יש לבאר גם בנגלה דתורה, בנוגע לשיעור אכילה דיוהכ"פ – "ככותבת" – שזהו שיעור השוה לכל, הן אצל תינוק והן אצל עוג מלך הבשן, ד"קים להו לרבנן כו' דבהכי מיתבא דעתי":

לכאורה אינו מובן: אם השיעור דכותבת "מיתבא דעתי" של עוג מלך הבשן – הרי בשביל אדם רגיל מספיק שיעור פחות מזה; ואם אדם רגיל זקוק לככותבת כדי שתהי' "מיתבא דעתי" – זקוק עוג מלך הבשן לשיעור גדול יותר?

אך הענין הוא – ששיעור זה קשור עם כללות החיות שמצד עצם הנפש, שאינו נמדד לפי שיעור הגוף, ובמילא, אין בו שינויים בין תינוק לעוג מלך הבשן].

וזוהי גם המעלה המיוחדת שבמדת הנצח – שקשורה עם עצם הנפש, ולכן, מדת הנצח אינה כמו כל הכחות שהם בהגבלה, וכמו כח השכל, שיגיעת השכל היא רק עד מדה מסויימת, וכדי שתהי' יגיעה גדולה יותר הרי זה דוקא כשיש תשוקה מיוחדת, או הבטחת איזה דבר מיוחד; משא"כ מדת הנצח היא למעלה מהגבלות, וכפי שרואים במוחש, שבשביל ענין הנצחון עושה האדם גם דברים שאין להם מקום בשכל והם היפך השכל.

ומוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך ההילולא, ש"ענין הנצחון שייך בגדול דוקא . . והוא ע"ד שאמרו רז"ל כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח . וכל מי שגדול יותר, מדת הנצחון הוא ביותר אצלו, ולכן, המלך שגדול מכל העם (ועד לאופן של התנשאות על העם, כמ"ש "שום תשים עליך מלך", "שתהא אימתו עליך") . . הנה בו שייך ענין הנצחון יותר, לגלות רצונו וחפצו ולהוציא נצחוננו".

וממשיך לבאר, ש"ענין הנצחון הוא דוקא כשיש מנגד המונע ומעכב . . אז עומד בנצחון כנגדו . . ובשביל ניצוח המנגד הרי מבזבו כל סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור, ואשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, וכמוס וחתום מעין כל רואה, הנה בעת ניצוח המלחמה הוא מבזבו כל האוצרות . . ועוד יותר, שגם חייו משליך המלך מנגדו כו".

וענין זה הוא ביתר שאת ויתר עז במלכות דוד, כמבואר בתורה אור ש"מלכות דוד נלקחה ממקום עליון שהיא מבחינת כי לא אדם הוא", ש"אין שם שינויים כלל", "וזהו שאמר שמואל לשאול וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כו" . . שמאחר שכבר ניתנה לדוד אי אפשר להעביר המלוכה ממנו".

ונמצא שמלכות דוד היא מבחינת "נצח" ש"לא ינחם" – "אתר דלא אשתני", ש"לכן דוד מלך ישראל חי וקיים", ועל מלכותו נאמר "וישב על כסא הוי" – ח "המשכת בחינת אני ה' לא שנית".

[ואע"פ שפסוק זה נאמר גבי שלמה, הרי ענין זה התחיל אצל דוד המלך עצמו, אלא שנמשך ג"כ אצל שלמה, שמלכותו היא המשך של מלכות דוד, שלכן לא הי' צריך משיחה לולי "היתה שם מחלוקת", ועד כדי כך, שבשעה שהובטחה מלכותו של שלמה, נאמר "יחי . . המלך דוד לעולם"].

ז. ובנוגע לעניננו:

כיון שמדובר אודות דוד לאחרי שנמשח למלך באופן ד"נצח ישראל לא ישקר

וגו", מובן גודל חומר ההתנגדות של אויבי דוד, כיון שזהו ענין שנגע במדת הנצחון של דוד המלך - "נצח ישראל",

ועד שבזה תלוי גם אמיתית נבואת שמואל - כדאיתא במדרש "כיון שראה דוד עצמו מצומצם ביד שאול, התחיל אומר, על חנם משח אותי שמואל ואמר לי משחך ה' למלך, היכן היא אותה ההבטחה שהבטיח אותי. ומנין שאמר כן, אני אמרתי בחפזי כל האדם כוזב ויהיננו, שאם מלכות דוד תתקיים רק במשך כמה שנים ואח"כ תיפסק, הרי זה ענין של "כזב", כמו נהרות המכזבין אחת לשבע שנים כו], מיד אמר לו הקב"ה, כוזב אתה קורא לשמואל (בתמי), מעיד אני עליו שהוא נאמן כו".

וכיון שכן, הרי מובן, שדוד ה' צריך לעשות כל התלוי בו (ולדוגמא: להיות נוקם ונוטר כנחש, וכיר"ב) כדי לבטל את המנגדים כו', גם כאשר בשביל זה יהי צורך להשתמש במעלת התורה (שהיא מקור וחיות כל העולמות כו', כנ"ל בארוכה) - שהרי מדובר אודות "נצח ישראל", ענין נעלה ביותר שלמעלה מסדר השתלשלות כו', בחי' "כי לא אדם הוא", "אתר דלא אשתני".

כלומר: הצורך של דוד לבטל את המנגדים ה' לא מצד הענינים של סדר ההשתלשלות, אלא גם מצד הענינים שלמעלה מהשתלשלות (היינו בחינת התורה כפי שהיא למעלה מעולמות) - מאחר שענין זה נוגע לבחינת "כי לא אדם הוא", "אתר דלא אשתני". ומזה מובן עוד יותר שאצל דוד עצמו לא ה' חסרון כלל בענין זה.

ואעפ"כ, בגלל ששיבח את התורה "בזו המעלה לחוד" (כנ"ל מדברי רבינו הזקן בתו"א) - נענש דוד [אף שבנוגע לענינים אחרים מצינו ש"שואל (נכשל) באחת ועלתה לו" (לרעה), ואילו "דוד (נכשל) בשתים ולא עלתה לו" (לרעה)], והיינו, שגם כאשר משתמשים בתורה בשביל ענין הכי נעלה כמו "נצח ישראל", אי אפשר שלא להזכיר את מעלתה העיקרית של התורה - "נעלמה מעיני כל חי", "ואהי' אצלו אמון".

ח. והוראה מזה - בנוגע ללימוד התורה ע"י כל אחד מישראל:

כיון שבהקדמה למ"ת ביקשו המלאכים שתינתן להם התורה שהיא "חמודה גנוזה", "נעלמה מעיני כל חי", ואעפ"כ, לא ניתנה התורה למלאכים, אלא דוקא לבנ"י למטה, במעמד ומצב ש"למצרים ירדתם" ו"יצה"ר יש ביניכם" - יכולים לחשוב שכל ענין התורה הוא לפעול בירור היצה"ר וארץ מצרים.

ומה גם שבירור היצה"ר וארץ מצרים (היינו, לא ביטול מציאותם, אלא הבירור שלהם) הו"ע נעלה ביותר - שהרי עי"ז משלימים תכלית כוונת הבריאה, שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים.

ובפרט ע"פ הידוע שענין הדירה הוא לעצמותו ית', כמו דירת האדם, שבה נמצאים לא רק לבושיו וכליו, או אפילו חיצוניותו, אלא הדירה היא גם לעצמיות האדם, כמובן ממארז"ל "כל מי שאין לו בית אינו אדם".

אמנם, למרות גודל העילוי שבפעולת התורה בכירור העולם (יצה"ר ומצרים), שעי"ז נעשית דירה לו ית' בתחתונים – צריך לידע שאין זה מגיע לאמיתית ענין התורה, שעז"נ "ואהי' אצלו אמוך".

ומזה מובן גם בנוגע ללימוד התורה, שאף שהתחלת הלימוד צריך להיות כדי לידע את המעשה אשר יעשון כו' (שענין זה קשור עם פעולת התורה בעולם), מ"מ, צריך לידע שזהו רק התחלת הלימוד, ולימוד זה נכלל במארז"ל "לעולם יעסוק אדם בתומ"צ אע"פ שלא לשמה"; ואילו התכלית היא שיהי' אצלו לימוד התורה לשמה – לשם התורה עצמה, והיינו, שלא יחשוב כלל אודות מציאות העולמות (גם לא אודות בירור העולם כו'), כי אם אודות עצם ענין התורה, ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד".

(יום ב' דחג השבועות תשכ"ה - תו"מ חמ"ג ע' 389 ואילך)

יז

... ויש לומר, דזה שמבאר באגה"ק שכל העולמות תלויים בדקדוק מצוה הוא הקדמה למ"ש שם לאח"ז שכל העולמות בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה. דזה שאמר דוד זמירות היו לי חוקיך גו' הוא שבחא דאורייתא (כמ"ש באגה"ק הנ"ל בתחלתה) והשבח הוא שכל העולמות בטלים במציאות (ולא רק תלויים) לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה, אלא שגילוי ענין זה דתורה הוא ע"י שכל העולמות תלויים בדקדוק מצוה. והיינו, דלגבי המצוות שהם ציוויים להאדם איך שיתנהג בעולם, בהכרח שיש איזה ערך ותפיסת מקום להעולמות, וזה שהעולמות הם בטלים במציאות הוא (דוקא) לגבי (דקדוק אחד מדקדוקי) תורה. וההוכחה על זה היא מזה שכל העולמות תלויים בדקדוק מצוה. דזה שהעולמות תלויים בדקדוק מצוה (אפילו בדקדוק קל) הוא מפני שהוא דקדוק תורה, שלגבה העולמות בטלים במציאות, ולכן, גם לאחר שישנמשך במצוות ונעשה "דקדוק מצוה", כל העולמות תלויים בו.

ובכדי לבאר שגם לאחר המשכת דקדוקי תורה בהמצוות מאיר בהם בגילוי ענין התורה, מרמז באגה"ק (ע"י הבאת הדוגמאות דקרבן ותפילין) שענין המצוות הוא העלאה והמשכה, רצוא ושוב. דיש לומר, שענין ההעלאה והרצוא שבמצוות הוא שנרגש בהם מקורם כמו שהם בתורה שלמעלה מהעולם, וענין ההמשכה והשוב שבהם הוא שהם נמשכים להיות ציוויים להאדם, וגם אז נרגש בהם שהמקור

שלהם הוא בתורה שלמעלה מעולמות [כי ענין רצוא ושוב הוא שגם לאחרי השוב ניכר רישומו של הרצוא]. ולהעיר מזה שאומרים בברכת המצוות אשר קדשנו במצוותיו וצונו, דיש לומר, שקדשנו במצוותיו הו"ע ההעלאה, שהעלנו למעלת קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו, וצונו הו"ע ההמשכה, שציוה אותנו. והטעם לזה שאומרים בברכת המצוות (בנוגע להמצוות שניתנו לנו) קדשנו במצוותיו, הוא, כי גם לאחרי שצונו (ונעשו ציוויים להאדם) הם מצוותיו דהקב"ה כמו שהוא קדוש ומובדל מענין הציווי לאדם.

וזהו שע"י התורה הוא המשכת התענוג גם בעבודה דקבלת עול שבקיום המצוות. כי זה שקיום המצוות הוא באופן דקבלת עול כעבד המקיים מצות המלך [שהעבד הוא לא האדון אלא שהוא בטל להאדון] הוא מפני שהכוונה בענין המצוות (ציוויים להאדם) היא שהאדם יהי' מציאות שחוץ ממנו (שאינן לו תענוג באלקות) ואעפ"כ יהי' בטל אליו. וע"י המשכת התורה (שלמעלה מציווי לאדם) בהמצוות ובהעבודה דקבלת עול (שהתורה אמרה ועבדתם), נרגש, דזה שהאדם הוא מציאות שחוץ ממנו ית' הוא בכדי להשלים הכוונה העליונה. ועי"ז, הביטול דקב"ע הוא בכל מציאותו, היינו שגם זה שנעשה כמו מציאות לעצמו הוא בכדי להשלים הכוונה. ולכן המציאות שלו אינה סתירה להתענוג שיש לו בעבודתו (היינו לתענוג האדון שנמשכת בו), לפי שגם המציאות שלו היא בכדי להשלים הכוונה.

(ד"ה ארבעה ראשי שנים הם תשל"א - סה"מ מלוקט ח"ב ע' תטז)

סג. חֵבֵר אֲנִי לְכָל-אֲשֶׁר יִרְאוּךָ וְלִשְׁמֵרֵי פְקוּדֶיךָ

מנאודת דוד

(סג) חבר אני. אוהב ורע לכל היראים ממך:

יח

... וע"פ הצייווי וההוראה של דוד המלך לכאו"א מישראל - "חבר אני לכל אשר יראוך ולשומרי פקודיך", כלומר, שכאשר פוגשים יהודים - ילדי ישראל - שיש בהם יראת ה' ("יראוך") ומקיימים מצוות ("שומרי פקודיך"), צריכים להתחבר עמהם ("חבר אני לכל אשר יראוך גו'") - ברצוני להשתתף ולקחת חלק בנושא שבו נערכת ה"תחרות" ביניכם - כללות הענין ד"אחדות ישראל".

ואף שאינני יכול להשתתף בתחרות שביניכם, מכיון שזוהי תחרות בין ילדים שלפני בר-מצוה - הרי אינני מבקש לקבל את ה"פרס" שיתנו בתחרות זו, כי אם להשתתף עמכם - בתור "חבר אני לכל אשר יראוך גו' " - בפעולותיכם בנושא של "אחדות ישראל". וכאמור לעיל - כאו"א מאתנו יעסוק בהתאם לאפשרויות שלו.

(ב' מרחשון תשמ"ג - תו"מ התוועדויות ח"א ע' 409)

טו טֹב טַעַם וְדַעַת לְמִדְנֵי פִי בְּמִצְוֹתֶיךָ הָאֱמֻנָתִי

מלכות דוד

(טו) טוב טעם. הטוב אשר בטעמי התורה והדעת אשר בהם למדני ר"ל כמו שהטבת לעשות לי בדבר ישועה ורחמים כן עשה לי גם את זאת: כי במצותיך האמנתי. אני מאמין במצותיך שאתה צויתם ולזה תאב אני לדעת טוב טעמים:

יט

... אך הבקשה רטוב טעם ודעת למדני הוא שתהי' המשכת תענוג העצמי ממש, ותענוג זה יבוא בגילוי בשכל אנושי שבמוח הגשמי. והטעם לזה, כי במצותיך האמנתי, דהנה, בכללות המצוות ישנם משפטים עדות וחוקים, ומעלתו של דוד המלך היא שכל המצוות היו אצלו בדרך אמונה פשוטה וקבלת עול, וגם בענין התורה שהיא הבנה והשגה, הנה היסוד לזה צריך להיות בדרך אמונה פשוטה וקבלת עול, ולכן, הגם שדוד השיג גילויים היותר נעלים בתורה, כמאמר דור הי' מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה, מ"מ היסוד לכל הענינים הוא במצותיך האמנתי, ומצד זה נעשה הענין דטוב טעם ודעת למדני.

(ד"ה טוב וטעם למדני תשכ"ב - סה"מ ע' ג ואילך)

עב טוב־לי תּוֹרַת־פִּיךָ מֵאֲלֹפֵי זָהָב וְכֶסֶף

מנודת דוד

(עב) טוב לי. התורה טובה בעיני מאלפי וגו' וכאומר אם רבים ירבו עמל ומענים נפשם לקנות הון כ"ש שיש לענות הנפש בעבור קנין התורה:

כ

... ויש להוסיף, שגם בהזמן שלאחרי הנישואין שייך הענין דתוהו, וראי' לדבר, שגם לאחרי הנישואין קורין פרשת וישלח שבה מסופר אודות הקרבנות דעולם התוהו.

ויובן ע"פ מ"ש "כנען בידו מאזני מרמה", ומבואר בזה ש"כנען פירושו סוחר .. עד"מ כמו הסוחר שיפזר ממון כסף וזהב ומוציאם מרשותו כדי להרויח ולהשתכר, וכל עיקר כוונתו להיות מפזר ונוסף עוד",

- אלא שבזה גופא יש ב' אופנים: יש מי שהולך בדרך הישר, שעוסק במשא ומתן כדי להרויח כדי צרכו, ויש מי שהולך בדרך עקלתון, שמוטרד ביותר מצד רצונו להרבות הון ועושר, עד כדי כך שמעמיד עצמו בסכנה כדי להשיג אבנים טובות ומרגליות וכו', שעז"נ "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו", היינו, שמתעקש לילך דוקא בדרך עקלתון, ואח"כ בא בטענות מדוע אינו מצליח וכו', כמבואר בהמשך מים רבים -

ודוגמתו בנמשל - הו"ע ירידת הנשמה למטה, שזוהי ירידה גדולה ביותר, שהרי בהיותה למעלה היתה באהבה ויראה כו', משא"כ בירידתה למטה, ובלשון חז"ל "למצרים ירדתם כו' יצה"ר יש ביניכם", ועד"ז הירידה ל"כנען" ("כנען בידו מאזני מרמה"), שהיא מהמקולקלים שבאומות - שזהו כמשל הסוחר שמוציא כסף וזהב מרשותו להיות מפזר ונוסף עוד, ודוגמתו בהנשמה שמוציאה את הכסף וזהב שהם האהבה והיראה, בשביל היתרון שיהי' ע"י ירידתה למטה, שע"ז נאמר "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", "כלומר שיש יתרון ומעלה בתורת פיך בעוה"ז יותר מבחי' זהב וכסף שהיתה הנשמה למודה בהם בתחלה".

והענין בזה - שהיתרון והריוח שנעשה ע"י הירידה למטה, הוא, מצד המעלה שבעבודת הכיוריים

בדברים גשמיים ששרשם מעולם התוהו, שזהו"ע התוהו כפי שהוא בכללות
העבודה שלאחרי מ"ת.

(ש"פ וישלח י"ד כסלו תשי"ד - תו"מ ח"י ע' 204)

פּט לְעוֹלָם יִי דְבַרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמַיִם

כא

... דוגמא לדבר :

בהתחלת שער היחוד והאמונה כותב רבינו הזקן : "כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים, ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו', תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים להחיותם". ובלקוטי-תורה כותב הצמח-צדק : "וכן הוא במדרש תהלים על פסוק זה, וז"ל איזהו דבר הנצב בשמים, אלא אמר הקב"ה על מה השמים עומדים על אותו דבר שאמרתי יהי רקיע בתוך המים כו".

נשאלת השאלה – כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר ששאל אדמו"ר מהר"ש אצל הצ"צ – למה מביא רבינו הזקן פירוש זה בשם הבעש"ט, בה בשעה שנתפרש הדבר במדרש תהלים ?

והמענה לזה – שהמדרש תהלים הי' קיים בעולם ולמדו אותו ("מ'האָט אים געלערנט און געלערנט און געלערנט"), אבל לא שמו לב ("מ'האָט זיך אַלץ ניט געכאַפּט") על הענין הטמון ונעלם בו, עד שבא הבעש"ט וגילה ופירש ("ער האָט פּאַנאַנדער געשפּרייט") בעולם ידיעה זו – שבכל עת ובכל רגע יש צורך בחידוש התהוות הבריאה, "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", ע"י דבר ה' שבו נברא העולם בששת ימי בראשית, שמהוה מחי' ומקיים את העולם תמיד.

ועד"ז בנוגע לענינינו...

(שמחת בית השואבה תשי"ב - תו"מ ח"ד ע' 55)

כב

... ועד"ז מצינו בנוגע לעבודתו של הבעש"ט :

ידוע שהענין שבו הי' הבעש"ט "זהיר טפ"י הוא – אהבת ישראל, ויתרה מזה, שאהבתו היתה גם לאומות-העולם, כידוע הסיפור שהבעש"ט נהג קירוב אפילו בגזלנים שבאוה"ע. ועד שאהבתו היתה אפילו לחי ולצומח, כידוע שהבעש"ט אמר שהוא אוהב את הצומח והחי שביער.

וכשם שעבודתו היתה לקרב את כולם, הנה גם שכרו הי' הענין ד"אז תתענג על הוי", שמצד בחי' "על הוי" ישנו גילוי אלקות גם במקום התחתון ביותר

(כנ"ל) - כידוע הסיפור שבשעת תפלתו של הבעש"ט נעמדו העיזים על רגליהן האחוריות (גילוי בסוג החי), ויתרה מזו - ידוע שהציציות של הבעש"ט התנענעו מעצמם (גילוי בסוג הדומם).

וכל האמור מתאים גם לתורת הבעש"ט עה"פ "לעולם הוי' דברך נצב בשמים", שבכל דבר ישנו כח אלקי שמהווה אותו, מקיימו ומחי' אותו - שזהו בהתאם לענינו של הבעש"ט לגלות אלקות בכל דבר.

(יום ב' דחגה"ס תשכ"ג - תו"מ חל"ה ע' 59)

יז לְכֹל תִּכְלֶה רְאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מִצּוֹתֶיךָ מְאֹד

רש"י

(צו) לכל תכלה וגו'. לסלסל ולפלפל בה וכן פתחת למוסרי (לעיל קח): לכל תכלה. לכל סיום דבר יש קץ גבול אבל מצותיך אין קץ וגבול לתכליתם (מצאתי):

מנודת דוד

(צו) לכל תכלה. לכל דבר אשר יש להם תכלה הנה בעין השכל ראיתי את הקץ אבל מצותיך רחבה היא מאוד ואין עמדי לבוא עד סוף תכלית מסתורה א"כ בוודאי אין לה תכלה כי אם היה לה הייתי רואה הקץ בעין השכל כמו שראיתי בכל בעלי התכלית:

כג

ר' בינוש (מלמד) בן ר' אברהם מליעפלא, מחסידי אדה"ז, שלקחו למלמד לאדהאמ"צ בילדותו.

אדה"ז בירך את ר"א שיראה ניניו ונכדיו של תלמידו. חי יותר ממאה שנים. הי' הולך רגלי לליוב'. רק בסוף ימיו הוכרח לנסוע בעגלה. בפעם האחרונה הי' בליוב' בחגה"ש תרל"ב. – תר"ן סיפר ר"ב בלשון שקיבל מאביו: כאשר למדתי עמו מרז"ל (שבת קיח:) א"ל אבוך במאי הוי זהיר טפי א"ל בציצית, ופירשתי כפשוטו, התחיל לשהוק, ואמר, האפשר שרבה לא הי' זהיר בתפלין וכו'. א"כ – שאלתיו – מהו פי' השאלה "במהז"ט" והתשובה "במצות ציצית". הדבר פשוט – השיב הנער – השאלה באיזה מצוה האיר לו יותר אור נשמתו (זהיר מל' זוהר), דכתיב רחבה מצותך מאד, שהמצות הם כלים רחבים שע"י מתגלה אור הנשמה דנר ד' נשמת אדם ונשמת אדם תלמדנו, וכל מצוה היא שער מיוחד אשר ע"י מתגלה אור נשמתו. והתשובה "בציצית", שע"י האיר לו אור נשמתו, והיא הוסיפה לו חיות בכל המצות שקיים.

(רשימה ב' אלול תרצ"ג – רשימת היומן ע' תסד (נדפס באג"ק ח"ג ס"ע קכח ואילך))

כד

... וכללות הענין בזה – שמדריגת הגילויים קשורה עם מציאות הזולת, שהרי ענין הגילוי הוא בשביל הזולת (ועד שגם כאשר הגילוי הוא רק בכח ולא בפועל, הרי למעלה אין כח חסר פועל) ולכן יש תפיסת מקום למציאות הזולת; ורק מצד

העצמות אין תפיסת מקום למציאות הזולת, ולכן כל ההמשכות אינם אלא בתורת צדקה בלבד.

וזהו גם מ"ש "רחבה מצוותך מאד" ומבואר באגה"ק דיוק הלשון "מצוותך", ולא "מצוותיך", לשון רבים, דקאי על "מצות הצדקה שהיא מצות ה' ממש, מה שהקב"ה בכבודו ובעצמו עושה תמיד כו'" - דלכאורה, הרי אמרו רז"ל שהקב"ה מניח תפילין ומתפלל, ועד"ז בנוגע לקיום כל המצוות? - אך הענין הוא, שקיום כל שאר המצוות הוא מצד בחי' הגילויים (ששם יש תפיסת מקום למציאות הזולת), ואילו מצות הצדקה (שנעשית אך ורק מצד הנותן בלבד) היא "מצות ה' ממש", מבחי' העצמות.

(ש"פ נצבים כ"ח אלול תשכ"ד - תו"מ ח"מ ע' 354)

צח מאויבי תַּחֲכַמְנֵי מִצּוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא־לִי

רש"י

(צח) מאויבי תחכמני מצותיך. על דואג ואחיתופל אמרו דלא אתיא להו שמעתא אליבא דהלכתא לעולם סוד התורה בידי שכן מכל מלמדי השכלתי מזה למדתי קצת ומזה למדתי קצת (לאחר שלמדתי מרבי מובהק):

מנא דס דוד

(צח) מאויבי. מצותיך תחכם אותי להיות יותר חכם משונאי הרשעים כי היא לי לעולם ר"ל אני עוסק בה בתמידות ולזה מחכמת אותי:

כה

כל נשמה יש לה עבודה פרטית במוחין ומדות כפי טבעה וענינה. וכתוב "מאויבי תחכמני", מההטיות הרעות שמרגיש במדותיו הטבעיות, מזה מתחכם ויודע איך לכלכל תקון מדותיו ושעבוד הכחות שלו בעבודת השי"ת. (היום יום ח' ניסן)

כו

... והנה, כדי לדעת מהו הענין המיוחד שבו צריך להיות תוספת עילוי (כתוצאה מהמעמד ומצב הבלתי-רצוי שלפנ"ז) – הרי זה באופן ד"מאויבי תחכמני":
ובהקדמה – שמצינו כן בנוגע לגאולה של אדמו"ר הזקן ביי"ט כסלו, כידוע הסיפור שבהיות רבינו הזקן במאסר נכנסו אצלו פעם אחת רבו הרב המגיד עם הבעש"ט, ושאל אותם רבינו הזקן למה מגיע לו זה ומה טובעים ממנו? והשיבו לו, שנתחזק עליך הקטרוג על שאתה אומר דברי חסידות הרבה ובגילוי כו', ושאל אותם, ואם אצא מכאן האם אפסוק מלומר דברי חסידות? והשיבו לו, אדרבה, לכשתצא תאמר יותר.

כלומר, מהטענות שהיו נגדו, הביין (אלא שרצה לשמוע זאת גם מהמגיד והבעש"ט) את ההוראה כנוגע לעבודתו – שצריך להוסיף עוד יוחד באמירת חסידות, באופן ד"יתפרנסוין" הבנה והשגה בחב"ד שבנפש.

ומזה מובן גם בעניננו - שמהטענות שלהם, יש לימוד והוראה במה צריך להתבטא ההוספה והעילוי.

(ה' טבת תשמ"ז - תו"מ התוועדות ח"ב ע' 172)

קה נר-לרגלי דברך ואור לנתיבתי

רש"י

(קה) נר לרגלי דברך. כשאני בא להורות הוראה אני רואה בתורה והיא מפרשת אותי מן האסור כנר המציל את האד' מן הפחתים:

מנודת דוד

(קה) נר לרגלי. כמו הנר מציל הוא בחשכת הלילה מכל מכשול לבל תגוף הרגל כן דברך מציל אותי מכל מכשול עבירה: ואור וגו'. כפל הדבר במ"ש:

מנודת ציון

(קה) לנתיבתי. ענין שביל ומסילה:

כז

בסיום וחותם שיעור היומי – מבאר הרמב"ם ענין כללי בנוגע לכבודן של מצוות: "הכבוד... למי שצוה בהן ברוך הוא והצילנו מלמשש בחושך, וערך אותם נר ליישר המעקשים, ואור להורות נתיבות היושר, וכן הוא אומר נר לרגלי דברך ואור לנתיבתי"

ובהקדמה:

לכאורה אינו מובן: מכיון שהקב"ה ברא את העולם בתכלית השלימות – היתכן שישנה מציאות של "מעקשים" שצריכים ליישר אותם?!

והביאור – שאדרבא, זהו מהשלימות שבהבריאה – שבריא את העולם היתה באופן שברא אלקים לעשות "לתקן" שכן, להיותו עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב, רצה הקב"ה שכאור"א מישאל יהי' "שותף להקב"ה במעשה בראשית", עי"ז שמתייגע בעבודתו "ליישר המעקשים", שאז, מקבל את כל הענינים לא באופן של מתנה ("נהמא דכיסופא"), כי אם, ע"י עבודה ויגיעה, ובלשון המשנהר (בפרקי אבות דיום השבת דמיני' אזלינן) – "לפום צערא אגרא".

וענין זה – "ליישר המעקשים" – נעשה ע"י העבודה דקיום המצוות, שהם בבחינת "נר" ו"אור", כפי שמביא ראי, מדברי דוד המלך "נר לרגלי דברך ואור לנתיבתי" להאיר את הדרך אשר ילך בה.

וסדר הדברים הוא – "מחיל אל חיל" – תחילה "נר" ואח"כ "אור", היינו,

שבתחלת העבודה מאיר רק בבחינת "נר", ואח"כ הולך ומוסיף באור, אור האבוקה, אור השמש וכו' (כמבואר במדרשי חז"ל פרטי הדרגות בענין האור) עד שמאיר את העולם כולו.

ויש להוסיף ולבאר את פרטי הלשונות בפסוק "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי":

"נר לרגלי" – לא רק בנוגע ל"ראש", אלא אפילו בנוגע ל"רגל", חלק הכי תחתון שבגוף, שעל ידו הולך על הארץ, לרמז על העסק בעניני עוה"ז התחתון – ישנו הענין ד"נר לרגלי".

"ואור לנתיבתי" – לא רק בנוגע ל"דרך", דרך רחבה וסלולה (שלא שייך בה מ"עקשים"), אלא אפילו בנוגע ל"נתיב", שביל קטן וצדדי – ישנו הענין (לא רק דנר, אלא סו"ס גם) ד"אור לנתיבתי".

וטעם הדבר י"ל – מפני ששליחותו של יהודי לעשות לו ית' דירה בתחתונים "ושכנתי בתוכם" היא, לא רק בנוגע לענינים חשובים וכלליים ("ראש" "דרך"), אלא גם בנוגע לכל פרט ופרט שבבריאה ("רגל" "נתיב"), ועד שלא שייך לומר שדבר פלוני אינו אלא פרט קטן וצדדי, שכן, גם אותו צריך לעשות דירה לו ית', "דירה" דייקא, בית קבוע "שהמלך דר בו בקביעות". וכל זה ("נר לרגלי ואור לנתיבתי") נעשה ע"י "דבריך" – דיבורו של הקב"ה, אשר, ענין הדיבור אצל הקב"ה (שאינו גוף ולא דמות הגוף, אלא, שדברה תורה כלשון בני אדם) מורה על הגילוי (בדוגמת החילוק שבין מחשבת האדם לדיבורו, שהזולת אינו יודע מה שבמחשבתו, אלא מה שמגלה בדיבורו) ובנדו"ד, שהמצוות הם בבחינת "דבריך" כלומר, באופן של גילוי, שע"ז נעשים באופן ד"נר" ו"אור".

ובפרט ע"פ ביאור רבינו הזקן ש"מצוה" מלשון צוותא וחיבור. היינו. שעל ידם נעשה "צוותא וחיבור" דהאדם המקיים המצוות עם הקב"ה מצווה המצוות, "ישראל וקב"ה כולא חד" שע"ז נעשה ענין האור בתכלית השלימות – והי' לך ה' לאור עולם".

עפ"ז יש לבאר את הלימוד וההוראה משיעור היומי ברמב"ם בקשר ובשייכות לכינוס זה:

אף שהענין ד"נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי" הוא בכל המצוות, הרי זה בהדגשה יתירה במצוות שבהם בולט ומודגש ענין האור.

וזוהי השייכות המיוחדת לנשי ובנות ישראל – שהרי א' המצוות המיוחדות להן היא הדלקת נרות שבת קודש ויו"ט (כנ"ל ס"ד), מצוה שבה מודגש ענין הנר והאור, "נר מצוה ותורה אור", בפועל ובגילוי.

ובכללות יותר – בנוגע לכללות שליחותן לעשות משכן ומקדש לו ית', "ועשו

לי מקדש ושכנתי בתוכם" – שאין לחשוש מפני מעקשות כו' בשליחות זו, שכן, דבר ברור הוא שהקב"ה לא יניח "למשש בחושך" ח"ו, אלא נותן "נר ליישר המעקשים ואור להורות נתיבות היושר", "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי" ועד שעייז מאירים את העולם כולו ועושים אותו משכן ומקדש לו ית'.

ובפרט עייז שמוסיפים בג' העמודים שעליהם "העולם עומד" – "עולם קטן זה האדם", ביתו של כאו"א מישראל, עד ל"עולם" כפשוטו (כנ"ל ס"ה) שממלאים את שליחות הקב"ה לפעול את קיום ועמידת העולם ע"י תורה עבודה וגמ"ח, עד שהעולם כולו נעשה דירה לו ית' בתחתונים.

(יום א' פרשת במדבר, כ"ה אייר תשמ"ז – תו"מ תהוועדויות ח"ג ע' 349 ואילך)

כח

א. ויש לקשר זה עם שיעור היומי ברמב"ם – סיום ספר קדושה:

בסוף הל' שחיטה (וסיום ספר קדושה) מבאר הרמב"ם פרטי הדינים דכיסוי הדם, ומסיים, "וכשמכסה לא יכסה ברגלו אלא בידו או בסכין או בכלי, כדי שלא ינהג בו מנהג בזיון ויהיו מצוות בזויות עליו", וממשיך, "שאינ הכבוד לעצמן של מצוות, אלא למי שצוה בהן ברוך הוא, והצילנו מלמשש בחושך, וערך אותם נר ליישר המעקשים, ואור להורות נתיבות היושר, וכן הוא אומר נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי".

וצריך להבין:

הטעם שהרמב"ם מסיים כאן בענין כבודן של המצוות, הוא, מפני שענין זה למדים ממצות כיסוי הדם, כדאיתא בגמרא "אבוהון דכולהו דם" אבל, עדיין צריך להבין מדוע מאריך כאן בפרטי הענינים דמעלת המצוות, ש"הצילנו מלמשש בחושך וכו' ואור לנתיבותי"?

ומסתבר לומר, שענין זה קשור (לא רק להלכה האחרונה בענין כיסוי הדם אלא) גם לכללות התוכן ד(הלכות שחיטה ו)ספר קדושה – סיום וחותם ("סך הכל") דספר קדושה, כדלקמן.

ב. ספר קדושה כולל שלש הלכות – הלכות איסורי ביאה, הלכות מאכלות אסורות, והלכות שחיטה.

ובכללות נחלקים לשני סוגים: ענינים בלתי-רצויים שצריכים לפרוש ולהבדל מהם – איסורי ביאה ומאכלות אסורות, וענינים שיכולים לבררם ולהעלותם לקדושה – ענין השחיטה, "אין ושחט אלא ומשך" שמושכים ומעלים את הדבר

לרשות היחיד (יחידו של עולם) ועד שנעשה אפשרות שיוכל להיות ענין של קדושה, כמו אכילת שבת, ועד לענין של קרבן וצריך להבין:

אע"פ שהפירוש ד"קדושה" הוא פרישה והבדלה (מענינים בלתי רצויים), הרי, ביחד עם זה, ישנו גם הפירוש הפשוט ד"קדושה" – שם כללי לכל הענינים הקשורים עם הקב"ה, "כי קדוש אני", וכן בנ"י "גוי קדוש", וכל עניני תומ"צ. ולכאורה, למה בחר הרמב"ם בשם "קדושה" לספר חמישית שבו נתבאר הלכות איסורי ביאה ומאכלות אסורות דוקא, פרישה והבדלה מענינים הכי תחתונים,

ואפילו הלכות שחיטה – אע"פ ש"אין ושחט אלא ומשך", שמושכים ומעלים הדבר לרשות היחיד, ה"ז באופן שנעשית אפשרות שיוכל להתעלות לקדושה (ויכול להשאר גם חולין), אבל פעולת השחיטה עצמה היא להוציאו מחזקת איסור, ולא עוד, אלא, שגם לאחרי השחיטה יכול להיות באופן של "בשר תאוה". ואעפ"כ, הלכות אלו (שחיטה, מאכלות אסורות ואיסורי ביאה) דוקא נקבעו בספר ששמו "קדושה" שם נעלה! ?

ויש לומר הביאור בזה – שהיא הנותנת – שכוונת הרמב"ם לרמז שגם הפרישה וההבדלה מענינים הכי תחתונים (קדושה מלשון פרישה והבדלה) – קשורה עם שלימות הקדושה, קדושתו של הקב"ה.

ונכפי שמדגיש הרמב"ם בסיום הלכות מאכלות אסורות, "כל הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה, שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים" שלימות הקדושה].

ועד שמספר קדושה באים תיכף לספר הפלאה (שמתחילים ללמוד במוצאי ש"ק) – שבזה מרומזת דרגא נעלית יותר ב"קדושה", באופן של "הפלאה", באין-ערוך לגבי דרגת הקדושה שלפנ"ז.

ג. ובהמשך לזה, מבאר הרמב"ם גם בנוגע לכללות ענין המצוות (שהרי "קדושה" הוא שם כללי לכל עניני התומ"צ) – שגם המצוות שהם לכאורה כדרגא תחתונה (בירור ענינים בלתי רצויים וכיו"ב), בחי' חול שבמצוות, יש בהם העילוי דדרגא הכי נעלית שב מצוות::

"הצילנו (הקב"ה) מלמשש בחושך..ליישר המעקשים..להורות נתיבות היושר" – נחלקים בכללות לשני הסוגים שבמצוות: "סור מרע" – "הצילנו מלמשש בחושך... ליישר המעקשים" (ודוגמתו בספר קדושה – הלכות איסורי ביאה ומאכלות אסורות) ו"עשה טוב" – "להורות נתיבות היושר" (ודוגמתו בספר קדושה – הלכות שחיטה).

ומסיים, שנאמר "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי" – שקאי (בפשטות) לא רק על הפרט האחרון, "אור להורות נתיבות הישר", אלא גם על "נר ליישר המעקשים", וגם על ההצלה מלמשש בחושך שנעשית (בפשטות) ע"י נר ואור – שה"סך הכל" דספר קדושה הו"ע ה"נר" וה"אור", היינו, שגם בדרגא התחתונה דמצוות (כמו איסורי ביאה ומאכלות אסורות, ואפילו הלכות שחיטה) שתוכנם "לצרף בהן את הבריות" (הן בקו דעשה טוב, "להורות נתיבות הישר", ואפילו בקו דסור מרע, "הצילנו מלמשש בחושך... ליישר המעקשים") יש בהם גם העילוי העצמי שבמצוות – "נר מצוה ותורה אור" "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי" גילוי האור האלקי שבמצוות רצון העליון ב'ה'..

ובפרטיות יותר – "נר" ו"אור" הם שתי דרגות (באופן ומעלת האור) זו למעלה מזו:

"נר" – הוא נר יחידי, ואור – הוא אבוקה גדולה, ולמעלה מזה – ש"נר" הוא אבוקה גדולה ואור הוא אור היום (אור השמש), כדמוכח מדרשת חז"ל על הפסוק "כי נר מצוה ותורה אור" "נר אינה מאירה אלא לפי שעה... אור מאיר לעולם... משל לאדם שהי' מהלך באישון לילה... נזדמנה לו אבוקה של אור... כיון שעלה עמוד השחר כו',"

ועד לתכלית השלימות דאור היום (השמש) שיהי' לעתיד לבוא – והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתיים כאור שבעת הימים", שיומשך ויתגלה גם למטה בעוה"ז הגשמי, ועד ש"לא יה לך עוד השמש לאור יומם גו' והי' לך ה' לאור עולם", באופן תמידי ונצחי (גם למטה).

ד. ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע למעשה בפועל

בעמדנו ביום כ"ה אדר, המקור ד"תחלת מעשיך" (כולל ובמיוחד בריאת האדם, ובפרט "אתם קרויין אדם", כנ"ל בארוכה), ובשבת פ' החודש, ובפ' "ויהי ביום השמיני" ר"ח ניסן – צריך להיות חידוש בכל עניני העבודה, הן בעניני הרשות, והן בעניני קדושה, תורה ומצוותי', באין ערוך לגבי אופן העבודה שלפנ"ז כולל גם לגבי החידוש בכ"ה (אדר ופ' החודש שלפנ"ז), ובזה גופא – בעילוי אחר עילוי, בלי גבול שלמעלה מבלי-גבול, ויתירה מזה – לא רק הוספה באופן של בלי-גבול ואין-ערוך שהיא עדיין באותו סוג וגדר כו', כי אם, באופן של מציאות חדשה לגמרי, דוגמת ענין הלידה, היינו סוג וגדר אחר לגמרי.

וחידוש זה צ"ל באופן ש"נטל עשר עטרות", היינו, שחודר בכל עשר כחות נפשו, וגם כפי שהם בבחי' המקיף "עטרות", (כתר) ועד שכאו"א מישראל זוכה להיות מוכתר ב"עטרות", ע"ד מ"ש במגילת אסתר "ומרדכי (ודוגמתו בכאו"א מ"עם מרדכי") יצא מלפני המלך מלכו של עולם בלבוש מלכות תכלת וחור

ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן", ועוד והוא העיקר - שכל ישראל זוכים
ל"עטרה" דמלכא משיחא, באופן ד"מלך ביפיו תחזינה עיניך".
(ש"פ שמיני פ' החדש מבה"ח ניסן כ"ה אד"ש תשמ"ט - סה"ש ח"א ע' 363 ואילך)

קו נְשִׁבְעֵתִי וְאֶקְיֵמָהּ לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךָ

מנודת דוד

(קו) נשבעתי וגו'. ר"ל כדי לזרז את עצמי נשבעתי לשמור וכו' קיימתי את השבועה:

כט

בהקדם דיוק לשון הכתוב "לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" - כידוע ששבועה הו"ע שלמעלה מטעם ודעת. וע"ד הענין ד"נשבעין לקיים את המצוה", היינו, שאפילו בשעה שהענין דטעם ודעת לא יספיק, יקיים את המצוה מצד השבועה. וזהו מ"ש "לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו", שנתנת הארץ היא ענין שלמעלה מטעם ודעת.

והענין בזה:

ידוע שהאבות והשבטים היו רועי צאן, כדי שיהיו בהתבודדות מהעולם, ויוכלו לעמוד בדביקות בבורא, כי, כאשר אדם מונח בענינים השייכים לנבראים, הרי זה מבלבל להתקשרות ודביקות בבורא.

ובענין זה גדלה מעלתו של יוסף - שלהיותו נשמה דאצילות, ה"י בכחו להיות משנה למלך במצרים, וגם בהיותו במצרים ה"י באופן של נשמה דאצילות, כמו בהיותו בעולם האצילות. משא"כ נשמות שאר השבטים - ומכ"ש הנשמות שהם עוד למטה יותר - אם רצונם לעמוד בדביקות בבורא, מוכרחים הם להיות בהתבודדות מעניני העולם.

אמנם, כל זה ה"י קודם מתן תורה, שאז היתה הגזירה ד"השמים שמים להוי' והארץ נתן לבני אדם", כ"משל . . . למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי". משא"כ לאחר מ"ת, לאחר ש"ביטל את הגזירה הראשונה . . . שנאמר וירד ה' על הר סיני וגו' וכתיב ואל משה אמר עלה אל ה'" - אין צורך להיות בהתבודדות מהעולם, אלא אפשר להיות בעולם, ולעשות את העולם גופא כלי לאלקות.

וזוהי העבודה ד"בכל דרכיך דעהו", שהענין ד"דעהו" הוא לא רק ע"י לימוד התורה, עבודת התפלה וקיום המצוות, אלא גם בשעה שעוסק בכל עניניו הגשמיים, שלא זו בלבד שהענינים הגשמיים אינם מבלבלים להדביקות בבורא, אלא אדרבה - שע"י הענינים הגשמיים ("בכל דרכיך") גופא נעשה "דעהו", ידיעה והשגה באלקות.

ולהעיר, שכיון שצריך להיות "דעהו", לא רק אמונה, אלא גם ידיעה, וכלשון הרמב"ם "להבין ולהשכיל . . . כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג" – לא די בקיום המצוות בלבד ובלימוד גליא דתורה בלבד, אלא בהכרח שיהי' גם לימוד פנימיות התורה, שבדורותינו אלה היא תורת החסידות. ודוקא עיי"ז נעשה "בכל דרכיך דעהו", היינו, שתורת החסידות פועלת שהענין ד"דעהו" יהי' לא רק ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, אלא גם ע"י "בכל דרכיך".

וזהו כללות ענין נתינת הארץ – שלא לעמוד בתנועה של הפשטה מהעולם, אלא להיות בתוך העולם, בכל הענינים הארציים, ולעשות מהם גופא כלים לאלקות. ועיי"ז משלימים את הכוונה ד"דירה בתחתונים".

ועז"נ "לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" – שכל ענין נתינת הארץ הוא ענין של שבועה, למעלה מטעם ודעת, כי, מצד טעם ודעת, אין מקום שהקב"ה יכניס את עצמו בענינים גשמיים; ענין זה אינו אלא מצד שבועה, היינו, התקשרות עצמית שאלקות הכניס את עצמו בענינים של תורה ומצוות בגשמיות, ואפילו בענינים של "בכל דרכיך דעהו".

וכשם שההתקשרות מלמעלה למטה היא באופן של שבועה – כך גם ההתקשרות וההתמסרות של בני"ה להקב"ה לקיים המצוות (כולל גם הענין ד"בכל דרכיך דעהו"), היא התקשרות עצמית שלמעלה מטעם ודעת (שהו"ע השבועה), כמ"ש "נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקך".

(ליל ב' דחג הפסח תשי"ז - תו"מ חיי"ט ע' 269)

קיא נחלתי עדותיך לעולם פי־ששון לבי המה

מנודת דוד

(קיא) נחלתי. אני מחזיק לעולם בתורה והיא לי לנחלה כי המצות שבהם ישישו לבי:

ל

... מצוות אלו (שבספר זמנים) הם "עדותיך" – עדות על ענין מסויים, כמו: שבת – עדות היא על חידוש העולם ע"י הקב"ה, פסח – עדות (וזכר) על המאורע דיצי"מ, סוכות – עדות על כך ש"בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", וכיו"ב בשאר המצוות דספר זמנים, שהם מסמלים "עדות" על מאורע שהי' בזמן מסויים, ולכן חיובם בזמנים ידועים.

אבל אעפ"כ, גם מצוות אלו נעשים באופן ד"נחלתי עדותיך לעולם": נחלה, הלכות אלו הם חלק מ"תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", ובאופן ד"לעולם" – שפעולתם והשפעתם היא על כל ימי השנה כולה, ולדוגמא: שבת – "זכור את יום השבת לקדשו", שחיוב זה הוא בנוגע לכל ימי השבוע. וכן בנוגע לפסח – שהחיוב דזכירת יצי"מ הוא על כל ימי השנה כולה.

וממשיך בכתוב לבאר את טעם הדבר – "כי ששון לבי המה":

כאשר מצות השבת נעשית "ששון לבי" – הרי למרות שקיומה בפועל הוא ביום השבת, מ"מ, מפני היותה "ששון לבו" הרי זה אצלו ענין שלמעלה מהזמן, כך שהוא חי עם ענין השבת גם ביום ראשון, יום שני, יום שלישי, יום רביעי, יום חמישי, ויום ששי, עד לשבת הבאה, שאז מוסיף בזה ביתר שאת ויתר עוז.

ועד"ז בנוגע לכל שאר הימים טובים – שמפני היותם "ששון לבו", הרי תוכנם וענינם חודר במשך כל השנה כולה, עד בוא יו"ט זה בפעם הבאה.

ועפ"ז מובן בפשטות הטעם לפתיחה בפסוק זה בספר זמנים דוקא – בתור הקדמה ללימוד כל ספר זמנים, שעם היות שהולכים ללמוד הלכות שאינם אלא בזמנים קבועים, ולדוגמא: הלכות שבת, שכדי לקיימן בפועל יצטרך להמתין ששה ימים (ולא כמצות האמונה וכיו"ב שקיומה בכל יום ובכל רגע) – הנה גם הלכות אלו הם באופן ד"נחלתי". לעולם, והטעם – כאמור – "כי ששון לבי המה".

(ליל ערב חג השבועות תשד"מ - תו"מ התוועדות ח"ג ע' 1895)

קבו עת לעשות ליי הפרו תורתך

רש"י

קכו) עת לעשות לה' וגו'. מוסב על מקרא שלפניו הבינני ואדעה עדותיך להבין עת לעשות לשמך איך יעשו אותם שהפרו תורתך למצוא רצון וסליחה ותמצא להם ואעשה כן על כל עבירה שבידי, ורבותינו דרשו ממנו שעוברין על דברי תורה כדי לעשות סייג וגדר לישראל כגון גדעון ואליה בהר הכרמל שהקריבו בבמה, עוד ראיתי נדרש באגדה פי' איש פנוי וטיילן העושה תורתו עתים מפר ברית, שאדם (פנוי) צריך להיות יגע בתורה כל שעות היום.

מנולדס דוד

קכו) עת לעשות. יש עת קבוע לעשות לה' משפט בהרשעים אשר הפרו תורתך:

לא

א. הגמרא שואלת: כיצד הי' שמעון הצדיק יכול לילך לאלכסנדר מוקדון לבוש בבגדי כהונה, הרי "היוצא בהן למדינה אסור"? – וא' התירוצים בגמרא הוא: "עת לעשות לה' הפרו תורתך", היינו, שזה גופא הוא דין בתורה, ש"כשבא עת לעשות דבר לשמו של מקום, מותר להפר בו תורה".

וכן הוא בענין הפצת המעיינות חוצה:

אע"פ שבדורות שלפנ"ז היתה פנימיות התורה צריכה להיות עבור יחידי סגולה בלבד, ואסור הי' להפיצה חוצה – הנה סדר זה הי' יכול להיות כאשר הכל הי' כתיקונו; אבל כאשר "עת לעשות לה'" – אזי צריכים ללבוש בגדי כהונה ולילך עמם "חוצה", בכדי לבטל את כל ההעלמות וההסתרים.

וכידוע המשל של רבינו הזקן, לבן המלך שחלה, וצוה המלך לשחוק את האבן היקרה שבכתר המלך, וליתן בפיו של בן המלך, שמא תיכנס טפה אחת! והרי מובן בפשיטות שבדרך כלל אין נתינת מקום לשחוק את האבן היקרה שבכתר המלך, אבל במעמד ומצב שבנו של המלך נמצא בהעלם והסתר גדול, אזי הכל כדאי כדי לבטל את ההעלם וההסתר.

וכן הוא בנמשל בנוגע להפצת תורת החסידות – שמזמן לזמן, כאשר ההעלמות וההסתרים הולכים ומתגברים, אזי ניתוסף בהפצת החסידות במדה גדולה יותר, ועד שבדורנו ממש נעשית הפצת והמשכת תורת החסידות לכל ממש

וענין זה שייך במיוחד לשבת מברכים חודש שבט, החודש שבו חל יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר - שהרי אצל הרבי הי' הסדר לקרב את כל בני ישראל, מבלי להעמיד בפניהם תחילה איזה תנאי, והפיץ ונתן חסידות לכל בני ישראל ממש.

ב. המורם מכל האמור - שבזמן הזה צריכים לעסוק בהענין דהפצת המעיינות חוצה.

ויש להוסיף, שמלבד זאת שמצד ההעלמות וההסתרים רצונו של האב שיקחו את אבן טובה שבכתר המלך ויתנו להבן, הנה עוד זאת, שלאחרי שכבר לקחו את האבן טובה שבכתר המלך ושחקו אותה, הרי אם גם אז לא יכניסו אותה לפיו של הבן, אזי האחריות היא גדולה ביותר, כיון שהאבן טובה שבכתר המלך הולכת לאיבוד ח"ו.

ולאידך גיסא, מובן גם גודל הזכות של כל אחד שמשתדל בזה, שהרי רואים את יוקר הענין ועד כמה הוא תופס מקום למעלה וגורם נחת רוח, עד שבשביל זה כדאי הכל, כנ"ל בהמשל.

וע"י עבודה דהפצת המעיינות חוצה, שזהו הענין דבגדי כהונה (כנ"ל), אזי מחריבים את ביהמ"ק המזוייף, ונמשך ביהמ"ק האמיתי - שהרי הוא "בנוי ועומד למעלה" וצריך רק להיות נמשך למטה, ועד שזוכים לקיום היעוד ש"לא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי", "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

(ש"פ וארא כ"ה טבת מבה"ח שבט תשי"ז - תו"מ ח"ח ע' 333)

קל פֿתַח דְּבַרְיֵךְ יְאִיר מִבֵּין פְּתָיִים

רש"י

(קל) פתח דבריך יאיר. תחילת דבריך האירו את לב ישראל שאתה המבין פתאים באמריך (שמות כ, ב) אנכי אשר הוצאתיך הודעתם בטובה שעשית להם שקניתם מבית עבדים לדעת כי אדון אתה להם ויקבלו אלהותיך עליהם לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' ואח"כ גזרת גזרותיך, ד"א פתח דבריך יאיר תחילת דבריך במעשה בראשית יהי אור: מבין פתיים. משם יבינו הכל ויפתחו (להתחיל ולפתוח) בדברי תורה, תנחומא.

מנולדת דוד

(קל) פתח דבריך. פתיחת דבריך יאיר עיני הלב ר"ל כאשר יתחיל האדם להתבונן בתורה יאירו עיניו ויוסיף תבונה בכל עת: מבין. היא נותנת בינה לפתיים:

מנולדת ציון

(קל) פתיים. כסילים:

לב

... נאך א ענין וואס תורה שבע"פ איז אין דערויף נאך מער מסביר, נאר דאס קומט שוין ארויס אין מער רמז, איז דאס וואס עס שטייט אין מדרש (בראשית רבה ג, א) עה"פ "ויאמר אלקים יהי אור" הה"ד "פתח דבריך יאיר" אז דער "פתח דבריך" (של הקב"ה) איז אין אן אופן פון יאיר,

ובמילא איז אויך פארשטאנדיק בנוגע צו אלע ענינים וואס זיינען פארבונדן מיט ג-טליכקייט, וואס אויף יעדער איד זאגט מען דאך אז ער איז א "גוי קדוש" און סאיז ניט מספיק א קדושה בעלמא אדער א קדושה ע"ד המיצוע מיטלמעסיגען וועג), נאר תורה היז מבאר און זאגט דעם (פסק דין "קדושים תהיו" און דער מעם אויף דערויף שטייט דאך גלייך - "כי קדוש אני",

איז דאך דערפון פארשטאנדיק, אז די קדושה פון א אידן דארף זיין אין אן אופן אז ער טוט אלץ וואס היינגט אפ אן אים, אז דאס זאל זיין פאכאזשע און ענליך און נאנט צו דעם אופן פון "קדוש אני". ס'איז ניט מספיק קדושה ע"ד המיצוע, נאר קדושה בתכלית השלימות וואס ער קאן דערגרייכן באותו מקום ובאותו רגע,

וואס דערפאד איז דאס וואס מ'זאגט בנוגע צו דעם "פתח דבריך" פון דעם

אויבערשטן, דארף אויך זיין בהנוגע צו גוי קדוש, צו יעדערן וואס געהערט צום אידישן פאלק, וואס יעדערער פון זיי איז "אנשי קודש תהיון ליי", וואס דאס איז דאך שיח ציווי אי א למון הבטחה

און ווי ער בריינגט אראפ אין מרדש, אז דער ערשטער דיבור וואס מגעפינט אין תורה (וואס דאס איז ראך "פתח דבריך") איז דאס "יאיר" - דער מאמר פון "יהי אור".

לכאורה למנפ"מ אז אזוי האט געטאן דער אויבערשטער? נאר כאמור, אז דאס איז א הוראה ווי אזוי עס דארפן טאן אט די אויף וועלכע מ'זאגט "לדבקה בו", וואס אויף יעדער איד זאגט מען "מה הוא כו' אף אתה כו'", דארף זיך יעדער איד אויך אזוי פירן אז מ'הויבט אן מיט א ברכה און צוזאמען דערמיט דארף אויך זיין א ענין פון "יאיר", מ'דארף ליכטיק מאכן א ענין וואס אזוי קאן דאס זיין בספק, אדער אז מ'זאל ניט וויסן וואס דער ענין איז,

אין דערויף גייט אריין נאך א נקודה: וויבאלד אז ער מאכט ליכטיק, איז פארשטאנדיק אז ער אליין ווייס יע דעם ענין, איז צוליב וואס מאכט ער דאס ליכטיק? נאר גלייך בהתחלה הויבט ער אויך אן זיך משתדל זיין אויף טאן א טובה און מאכן ליכטיק א צווייטן, וואס ביי אים איז א ספק אדער ער ווייס ניט וואס די זאך איז,

בדוגמא ווי ס'איז געווען ביים אויבערשטן ווען ער האט בעזאבט "יהי אור", וואס בנוגע צו דעם אויבערשטן איז דאך כלשון חז"ל "וכי לאורה הוא צריך" - ער דארף דאך ניט אנקומען צו ליכטיקייט, און ער איז דאך דער מקור פון ליכטיקייט - "באורך נראה אור" - נאר די ליכטיקייט איז אויף מאכן ליכטיק אין וועלט,

עד"ז איז א איד גלייך בפתח דבריו (אין אנהויבס פון זיינע ענינים), איז די ערשטע זאך איז "פותחין בברכה", און די צווייטע נקודה אין דעה ברכה גופא איז, אז די ברכה דארף אין זיך כולל זיין אויף מאכן ליכטיק א זאך וואס לולא דעם "פתח דבריך יאיר" וואלט עס געבליבן בספק אדער מ'וואלט ניט בעוואוסט וואס דאס איז.

(י"א ניסן תשל"ד - שיחוק ח"ב ע' 1 ואילך)

קנ קרבו רודפי זמה מתורתך רחקו

רש"י

(קנ) קרבו רודפי זמה. עצת חטאים הולכים בעצת חטאיהם, ומתרחקים מתורתך ליקרב אל עצת רעתם.

מנולת דוד

(קנו) כמשפטיך. כמנהגך לרחם על הבריות:

לג

... ונמצא, שבפ' נח מדובר אודות גודל מעלת האחדות – כפי שניתן ללמוד מהאחדות דלעו"ז, ובלשון הידוע – ע"ד המוסר "קרבו רודפי זמה מתורתך רחקו", שרואים לדאבוננו, שאצל "רודפי זמה" ישנו ענין הקירוב והאחדות ("קרבו"), ואילו אצל העוסקים ב"תורתך", יכול להיות, ח"ו ענין של ריחוק כו' ("רחקו"), ולכן, יש ללמוד (גם) מהם – "מאויבי תחכמני" – את עניו האחדות. (ש"פ נח ו' מרחשון תשמ"ז - סה"ש ח"א ע' 59)

קסא שְׁרִים רְדֹפוֹנִי חֲנָם וּמְדַבְּרֵךְ פֶּחַד לְבִי

מנודת דוד

(קסא) שרים וגו'. אף כי השרים רדפוני בחנם על לא חמס ובידי הלא היה לנקום נקם אבל מדברך פחד לבי ולא שלחתי בהם יד:

לד

... – בשעה שלקחו את רבינו הזקן למאסר, מצאו פתקא שכתב: "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי", כלומר, מרדיפת השרים ("שרים רדפוני") אינני מתפעל ("חנם"), כיון שיהודי אינו משועבד להנהגת הטבע, אלא ש"מדברך פחד לבי"...
(י"ט כסלו תשי"א - תו"מ ח"ב ע' 137)

קסב שש אנכי על-אמרתך כמוצא שלל רב

רש"י

(קסב) שש אנכי על אמרתך. על הבטחתך הבטחתני, ד"א על אחת מאמרותיך הסתומות כשאני מבין בה, ורבותינו דרשו על המילה שהיה דוד בבית המרחץ וראה עצמו בלא ציצית ובלא תפילין ובלא תורה אמר אוי לי שאני ערום מכל מצות כיון שנסתכל במילה שמח ואמר בצאתו (מבית המרחץ) שש אנכי על אמרתך המילה שמתחלה נתנה במאמר ולא בדבור שנאמ' (בראשית יז, ט) ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור.

מנודת דוד

(קסב) על אמרתך. על קיום אמרתך: כמוצא. כאדם המוצא שלל רב:

מנודת לין

(קסב) שלל רב. בזה רבה וגדולה:

לה

לחג הפסח כשר ושמח: כי מצותו במצות - וצ"ל ושמרתם את המצות - ובד' כוסות יין המשמח אלקים ואנשים. וראה לקוטי לוי"צ - אגרות (ע' קצז) שכשר ר"ת כמוצא שלל רב לרמז על בירור הניצוצין שהוציאו ישראל ממצרים כמ"ש ואח"כ יצאו ברכוש גדול, שמח הו"ע הד' כוסות, מוחין דאבא, דאימא כמ"ש בפע"ח.

(מכתב י"א ניסן תשל"ג - אג"ק חכ"ח ע' קפד)

לו

אודות נוסח הברכה שרגילים בני"י לברך איש את רעהו בקשר לחג הפסח - "חג כשר ושמח" - מבאר אאמו"ר "כשר ר"ת כמוצא שלל רב".

והענין בזה - בקשר להמדובר לעיל:

כאשר ילד יהודי מדייק ונזהר באכילת דבר כשר בלבד, כלומר, שאינו סומך שמסתמא כשר הדבר, אלא שואל ומברר על כל דבר מאכל אם הוא אמנם כשר, ועד"ז בנוגע לכללות הנהגתו, שלפני שנגש לעשות דבר-מה, חושב ושואל ומברר

תחילה האם זוהי הנהגה כשרה, הנהגה המתאימה ל"חייל" של "צבאות-השם", או שזוהי הנהגה שאינה מתאימה עבורו, הנהגה שגורמת לידי חילול השם ח"ו, ובמילא, אינה הנהגה כשרה – עליו לדעת שתוכנה של פעולה זו אינה רק העובדה שהצליח להתאפק מאכילת סוכרי' בלתי-כשרה (ודוגמתו בנוגע לפעול ה בלתי-כשרה), אלא יתירה מזה – "כמוצא שלל רב" !

משל למה הדבד דומה – לנצחון במלחמה גדולה, שאז זוכים ל"שלל רב" !

והדיוק בזה – "כמוצא שלל רב" – באופן של מציאה, היינו, שאינו זקוק ליגיעה של מלחמה גשמית, כי בגשמיות – "מוצא שלל רב", וכל זה – ע"י המלחמה הרוחנית, שעומד בנסיון שלא לשמוע לדכדיו של ה"יצר", "מלך זקן וכסיל", ומתנהג באופן המתאים ל"צבאות-ה שם", ופועל גם על אחדים שיתנהגו כן.

ומכיון שזוכה לענין ד"כמוצא שלל רב" (ר"ת כשר") – הדי בודאי שדבד זה פועל אצלו שמחה גדולה ("חג כשר ושמח"), וכאמור, "ישמח ישראל בעושיו".

ועי"ז ממהדים עוד יותר את קיום היעוד "שמחת עולם על ראשם" – בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(ב' דחווה"מ פסח - ל"צבאות השם" תשמ"ה - תו"מ התוועדות ח"ג ע' 1786)

קסד שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך

רש"י

(קסד) שבע ביום. שחרית שתיים לפני קריאת שמע ואחת לאחריה ובערב שתיים לפניה ושתיים לאחריה: על משפטי צדקך. על ק"ש שהיא דברי תורה:

מנודת לין

(קסד) שבע. ר"ל פעמים רבות וכן שבע יפול צדיק וקם (משלי כד, טז): על משפטי צדקך. בעבור משפטי הצדק שנתת לנו:

לז

... וזהו הענין דשבע דרגין, דקאי על עבודת התפלה שהיא באופן דשבע ביום הללתיך. דהנה, ענין התפלה הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וכידוע הדיוק בזה שארצה היינו למטה מארץ, עומק תחת, ושממה היינו למעלה משמים, עומק רום, וענין התפלה מקשר ומחבר אותם. וכיון שצריכים לפעול זאת בשבעת ימי הבנין (כנ"ל), לכן יש בתפלה שבע דרגין, שזהו"ע שבע ביום הללתיך, ועי"ז נפעלת כללות העבודה דויהי ערב ויהי בוקר, כפי שנעשים יום אחד, כדאיתא במדרשת שהי' הקב"ה יחיד בעולמו. אמנם, ענין השבע דרגין שבעבודת התפלה (מתפלל עם הציבור) הוא באופן של העלאה מלמטה למעלה. וכיון שתכלית העבודה היא להיות ההמשכה מלמעלה למטה (וכמשנת"ל שתכלית ירידת הנשמה למטה הוא לתקן לא רק את הגוף ונה"ב, אלא גם חלקו בעולם), ישנם השבע דרגין גם באופן העבודה דהמשכה מלמעלה למטה (שזהו"ע העוסק בתורה ובגמ"ח), כדאיתא בגמרא במסכת מנחות דמ"ש שבע ביום הללתיך קאי על תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן וציצית בכגדיהן ומזוזה לפתחיהן (תפילין בראש ובזרוע הרי שתיים, וארבע ציציות ומזוזה הרי שבע).

(ד"ה פדה בשלום תש"כ - סה"מ ע' נ)

קסה שְׁלוֹם רַב לְאוֹהֲבֵי תוֹרַתְךָ וְאֵין לָמוּ מְכֻשׁוֹל

מנודת 77

(קסה) לאוהבי תורתך. יהיה לאוהבי תורתך: ואין למו. לא יבוא להם מכשול:

לח

שְׁלוֹם רַב לְאוֹהֲבֵי תוֹרַתְךָ וְגו', ומדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זו [דש"פ וישב תש"ד, שבהמשך להמאמר ד"ה פדה בשלום די"ט כסלו תש"ד], מהו"ע שלום רב, שמזה מובן שיש שלום סתם [ובלשון המאמר שם – שלום מעט] ושלום רב. וגם מהו לאוהבי תורתך, הלא תורה היא חכמה ובינה [כמ"ש כי היא חכמתכם ובינתכם] והי' מהראוי שישתמש בלשון של לימוד המיוחס לחכמה ובינה ולא בלשון אהבה. ומבאר שם, שאוהבי תורתך הוא שאוהבים את התורה לא רק מצד התורה עצמה (מצד החכמה שבה) כ"א מצד נותן התורה (אוהבי תורתך). וזהו שלום רב לאוהבי תורתך, שהשלום שנעשה ע"י לימוד התורה (סתם) הוא שלום סתם (שלום מעט), משא"כ לאוהבי תורתך, כאשר לימוד התורה הוא לא רק באהבת התורה אלא גם באהבת ה' [ומובן שגם באהבת ישראל, שהרי אהבת ישראל היא כלי לאהבת ה', ועד שהם כולא חד], נמשך שלום רב (שלמעלה משלום סתם).

(ב) והנה ענין אוהבי תורתך (שהאהבה לתורה היא מצד נותן התורה) מבואר במאמר הנ"ל, שזה נעשה על ידי הקדמת עבודת התפלה. והענין הוא, כי עיקר העבודה היא אהבת ה' כמאמר לית פולחנא כפולחנא דרחימותא. וזה שייך גם לקו העבודה, כללות ענין העבודה ענין התפלה, כי העבודה והיגיעה דתפלה הוא לבוא לאהבת ה'. וזהו שענין אוהבי תורתך הוא ע"י הקדמת עבודת התפלה, כי ע"י התפלה הוא בא לאהבת ה', ועי"ז נעשה "אוהבי תורתך", שאהבת התורה שלו היא מצד נותן התורה, כנ"ל. וזהו גם מה שמבואר בכ"מ (בענין תפלת אבא בנימין שתהא תפילתי סמוכה למטתי) שמעלת לימוד התורה הוא כשהוא בא לאחרי התפלה דוקא [הגם שעבודת התפלה היא קו בפ"ע ות"ת היא קו בפ"ע], כי ע"י הקדמת עבודת התפלה הלימוד הוא באופן נעלה יותר, ועד בבחי' אוהבי תורתך.

(ג) ויובן זה בהקדם מארז"ל עה"פ על מה אבדה הארץ גו' על עזבם את תורתך על שלא ברכו בתורה תחלה, דמזה מובן, שענין ברכו בתורה תחלה הוא ענין עיקרי לא רק בעבודת האדם בכלל (ועד שע"י זה שלא ברכו בתורה אבדה הארץ)

אלא גם בלימד התורה, שהרי (לא ברכו בתורה תחלה) נקרא בכתוב עזבם את תורתי (עזיבת התורה). אלא שאין זה עזיבת התורה בכלל, כי אם, כלשון הכתוב על עזבם את תורתי (תורתו של הקב"ה). דהנה ענין ברכו בתורה תחלה הוא להמשיך, המשכת ברכה ושפע בתוך התורה, וכמובן גם מהלשון ברכו בתורה (דלכאורה הול"ל ברכו לפני, לפני לימוד התורה, ומהו ברכו בתורה), כי ברכה היא מלשון המשכה וכמו המבריך את הגפן [וענין זה (זריעה ונטיעה, כולל המבריך את הגפן) שייך במיוחד לכאן, כי תורה ומצוותי' הו"ע של זריעה בארץ], וברכו בתורה הוא ענין המשכת אוא"ס בתוך התורה. והוא ענין עסק התורה לשמה לשם התורה עצמה, להמשיך בה גילוי אוא"ס שלמעלה מהחכמה, וע"ד מ"ש בספר הבהיר ובספר מעין החכמה שדוד הי' מחבר תורה בהקב"ה. וזהו על עזבם את תורתי על שלא ברכו בתורה תחלה, כי ע"י שברכו בתורה היא נעשית תורתי [שממשיך בה אוא"ס], וכשלא ברכו בתורה תחלה הוא עזבם את תורתי, שהתורה אז היא כמו שהיא מצד עצמה ואין נמשך בה גילוי אוא"ס (שלמעלה מהחכמה).

והגם שגם התורה כמו שהיא מצד עצמה היא תורתו של הקב"ה שהוא וחכמתו אחד, וגם כאשר לומדה אדם לא טהור היא דבריו של הקב"ה שלכן אינה מקבלת טומאה כמרז"ל עה"פ הלא כה דברי כאש מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה [דהגם שאדם לא טהור הלומד את התורה אינו שייך להעבודה לחבר תורה בהקב"ה, ואינו שייך גם להעבודה דברכו בתורה תחלה להמשיך אוא"ס בתורה, ומ"מ גם התורה שלו היא דבריו של הקב"ה ונמשלה לאש שבטבעו עולה למעלה], הרי מובן, דזה שהתורה שנלמדת ע"י אדם לא טהור היא דבריו וחכמתו של הקב"ה שהוא וחכמתו אחד, הוא בהעלם, ואין זה בערך להדרגת בתורה שהיא "תורתי" (תורתו של הקב"ה) בגילוי. ובפרט שענין ברכו בתורה תחלה הוא (כנ"ל) להמשיך בהתורה גילוי אוא"ס שלמעלה מהחכמה.

ד) ועפ"י יובן, דהמעלה שבלימוד התורה שלאחרי התפלה היא לא רק בנוגע להלימוד (דהאדם), שהלימוד שלו שלאחרי הקדמת עבודת התפלה הוא באופן ד"אוהבי תורתך" (כנ"ל סעיף ב), אלא גם בנוגע להתורה (שלומד), כי הענין ד"ברכו בתורה תחלה", המשכת אוא"ס בתורה, הוא (בעיקר) בלימוד התורה שלאחרי הקדמת עבודת התפלה. והענין, כי בכדי להמשיך אוא"ס בתורה הוא (בעיקר) כאשר לימוד התורה הוא בביטול. ובכדי שלימוד התורה יהי' בביטול ה"ע ע"י הקדמת עבודת התפלה. דהנה תפלה הו"ע הביטול, שבעת התפלה צריך לעמוד כעבד לפני רבו, שהוא ביטול נעלה יותר אפילו מהביטול דק"ש. דבק"ש אף שאסור לרמוז בעיניו ולקרוץ בשפתיו להראות באצבעותיו מ"מ יש כמה ענינים שאפשר להפסיק בק"ש משא"כ בתפלה. ועד שק"ש היא (גם) בישיבה

משא"כ תפלה היא (דוקא) בעמידה ועד שאין עמידה אלא תפלה, שההפרש בין ישיבה לעמידה הוא שישבה מורה על ענין ההתיישבות [דזהו מה שפירש רש"י עה"פ וישב יעקב שביקש יעקב לישב בשלוה, כי אמיתית ענין ההתיישבות (וישב) הוא לישב בשלוה], משא"כ עמידה מורה על ביטול. וע"י הביטול דתפלה, גם לימוד התורה שלאחרי התפלה הוא בביטול, ונמשך בה גילוי אוא"ס. וי"ל שזוהי שייכות ב' הפירושים במדרש עה"פ והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, פירוש א' סולם זה הכבש (תפלה) ופירוש ב' סולם זה סיני (תורה), כי ע"י הקדמת עבודת התפלה נעשה עילוי (גם) בתורה, שנמשך בה גילוי אוא"ס. (ד"ה שלום רב לאוהבי תורתך תשל"ח - סה"מ מלוקט ח"ב ע' קנב ואילך)

קעב תען לשוני אמרתך פי כל מצותיך צדק

רש"י

(קעב) תען לשוני. כל עניה לשון קול רם הוא ואב לכולם וענו הלויים ואמרו (דברים כז, יד):

מנודת דוד

(קעב) תען. בהרמת קול תדבר לשוני אמרתך כי המה דברים צודקים ומהראוי לדבר בהם בפרסום רב ובקול גדול:

מנודת ציון

(קעב) תען. ענין הרמת קול כמו וענו הלויים וגו' קול רם (דברים כז):

לט

... וכיון שכן, יכולים לחשוב, ש"אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם":

אם כן הוא המצב אצל אנשים, שחייבים בלימוד גליא דתורה ובלומוד פנימיות התורה, וחייבים בתפלה [ואפילו להדעות שתפלה היא מדרבנן, הרי בשעה שמתפלל, בודאי מקיים המצוה "ולעבדו בכל לבבכם", שהיא מצות עשה דאורייתא] – בנוגע לנשים, שאצלם אין זה אלא באופן ש"סומכות רשות", בודאי ש"משלו בנשותיהם".

אך הקב"ה נתן ברכה – ש"בינה יתירה ניתנה באשה".

ולכן, הנשים הצדקניות צריכות לגדל דור שלא ילמדו מאבותיהם וזקניהם שמונחים בעניני הפרנסה כו'.

ואפילו בשעה שלומדים תורה, הנה הלימוד שלהם הוא רק כדי לצאת י"ח, ללא חיות וללא ניגון [פעם היו יהודים לומדים תורה מתוך ניגון, ולא ידעו כלל שיכול להיות באופן אחר], וכאשר מצלצל הטלפון, הנה תיכף ומיד – עוד לפני שיודעים אם זה טלפון חשוב – סוגרים את הגמרא או את המאמר, וממהרים לטלפון.

– מה כ"כ חשוב לך עכשיו הטלפון, הרי עכשיו אתה משוחח בטלפון עם

הקב"ה, כמ"ש "תען לשוני אמרתך", "כעונה אחר הקורא". ובפרט שספק הדבר אם זה טלפון חשוב, וספיקא דאורייתא לחומרא!

ובכן, בענין זה צריכה להיות ההנהגה באופן ש"נערים פני זקנים ילבינו . . בת קמה באמה כלה בחמותה", כדברי הגמרא בסוף מסכת סוטה - דיש לומר שזהו ענין של ברכה (ע"ד המבואר בלקו"ת פ' בחוקותי", שאף שלפי הנראה דברי התוכחות אלו הם קללות, אבל לפי האמת אינם רק ברכות"), שהנשים הצדקניות יגדלו דור שלא ילמדו מאבותיהם וזקניהם;

בודאי שצריך לנהוג כבוד באביו כו', ומכ"ש ברבו שמביאו לחיי העוה"ב; אבל, בנוגע לפרט זה שהעיקר אצל אביו ורבו הם עניני העולם כו' - אין ללמוד מהם,

ואדרבה: כאשר הבן והתלמיד יתנהגו כדבעי, הרי זה יזכיר גם לאב והרב את הזמנים שבהם למדו בעצמם ב"חדר", בישיבה קטנה או בישיבה גדולה, וזכרון זה יפעל אצלם את ה"הנחה" שעניני התומ"צ הם העיקר, ואילו עניני העולם צריכים להעשות "בלא לב ולב".

(אחרון של פסח תשכ"ג - תו"מ חל"ו ע' 334)

מ

ובענין זה היא המעלה דלימוד תינוקות של בית רבן - שזהו אופן נוסף בלימוד התורה - שלימודם אינו קשור עם מציאות וישות כלל, אלא בתכלית הביטול לגמרי, וזהו אמיתית הענין ד"תען לשוני אמרתך", "כעונה אחר הקורא", היינו, שכאשר הקב"ה אומר "קמץ אל"ף אָ", אזי גם הוא חוזר ואומר "קמץ אל"ף אָ" ולכן בלימוד דתשב"ר ישנו העצמות בגילוי.

ובזה יובן הסיפור הידוע, שפעם הפסיק רבינו הזקן באמצע דביקותו בשמעו קול ילד בוכה, ויצא מחדרו, וראה שהילד נפל מן העריסה ולכן בכה, ולקחו והחזירו לעריסה והרגיעו עד שנרדם. ואח"כ הוכיח רבינו הזקן מישהו על כך שמרוב דביקותו לא שמע את בכיו של הילד.

והביאור בזה - לפי שבחי' העצמות לוקחים דוקא בתינוקות של בית רבן. והרי רבינו הזקן הי' אומר תמיד "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי גו'" "איך וויל נאר דיך אליין" בחי' העצמות, וענין זה "לקח" רבינו הזקן ע"י תינוקות של בית רבן דוקא.

ועפ"ז ניתוסף נועם ועריבות ("געשמטק") בהנהגת רבותינו נשיאינו שהקדישו שימת-לב ביותר בנוגע לתינוקות של בית רבן.

ובנוגע לפועל :

אלו שנתמנו ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר להיות "מלמדים", צריכים לידע, שאין זה ענין של ירידה, אלא אדרבה, הלימוד עם תינוקות של בית רבן הוא זכות גדולה ביותר, ועליהם לעשות עבודתם בחשק ובחיות, בידעם שעי"ז "לוקחים" בחי' העצמות.

(יום ב' דחג השבועות תשח"י - תו"מ חכ"ג ע' 43)

קעו תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי

מלודות דוד

(קעו) תעיתי כשה אבד. ר"ל כמו השה הזה כשהוא אבוד מן העדר אינו יודע לחזור עד שיבקשו הרועה כן תועה אני בדעתי ולא אדע מעצמי כל תוכן כשרון הדרך לכן בקש אתה את עבדך וראה את הדרך אשר ילך בה כי לא שכחתי מצותיך והבא לטהר הלא מסייעין לו מן השמים: **תעיתי כשה אבד.** ר"ל כמו השה הזה כשהוא אבוד מן העדר אינו יודע לחזור עד שיבקשו הרועה כן תועה אני בדעתי ולא אדע מעצמי כל תוכן כשרון הדרך לכן בקש אתה את עבדך וראה את הדרך אשר ילך בה כי לא שכחתי מצותיך והבא לטהר הלא מסייעין לו מן השמים:

מא

... כמו כן ישנה הוראה משיעור תהלים היומי – יום כ"ו בחודש, שהתחלתו: "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", וסיומו: "תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצוותיך לא שכחתי".

והענין בזה:

כאשר יהודי נמצא בסוף חודש אלול, בימי הסליחות, ועושה "חשבון" מכל מה שעבר עליו בשנה החולפת – מגיע למסקנא שישנם כו"כ דברים שהי' יכול לעשותם באופן טוב יותר, אלא מכיון ש"תעה" – לרגע אחד – מדרך התורה, לכן, פעולתו בענין מסויים, במעשה או בדיבור או במחשבה, לא נעשתה עם כל החיות וההתלהבות כפי שהיתה יכולה וצריכה להעשות.

ועל זה באה ההוראה בשיעור היומי בתהלים – "תעיתי כשה אבד בקש עבדך":

"שה" – קאי על בני", ובלשון הכתוב: "שה פזורה ישראל", דקאי על מצבם של בני" בזמן הגלות, בהיותם מפוזרים בין אומות העולם.

והנה, מכיון שנמצאים במעמד ומצב ד"שה פזורה ישראל", הרי אין כל פלא בכך שיתכן שיהי' המצב ד"תעיתי כשה אבד" – לרגע אהד או ב' רגעים עכ"פ!

אמנם, מכיון ש"שה פזורה" זו נמצאת תחת הנהגתו של הקב"ה, "רועה נאמן" – הרי בודאי ש"בקש עבדך" היינו, שהקב"ה יבקש ויחפש את ה"שה פזורה", וסוכ"ס (ולא רק סוף כל סוף אלא תיכף ומיד) ימצאנה וישיבנה למקומה.

ולכן, אין לו להתייאש ח"ו, ואפילו לא ליפול ברוחו, מן העובדה שלרגע

מסויים הי' במצב ד"תעיתי" – מכיון שענין זה בא כתוצאה מזה שהוא בבחינת "שה אוברד" ("שה פזורה ישראל"), ובנוגע לפועל – הרי דבר ברור הוא שיהי' הענין ד"בקש עבדך".

ומוסיף – "כי מצוותיך לא שכחתי":

אפילו באותו רגע שהי' במצב ד"תעיתי", ובגלל זה לא קיים מצוה מסויימת עם כל ה"שטורעם" – גם אז "מצוותיך לא שכחתי"! גם באותו רגע ידע וזכר שישנם מצוותיו של הקב"ה, אשר על ידן מתקשרים עם הקב"ה; ומה שלא קיים מצוה מסויימת עם כל ה"שטורעם", הרי זה מפני ש"תעה" וחשב שאין לו את האפשרות לכך!

וענין זה בא לידי ביטוי בכך שרואים אצלו את הענין ד"אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי":

אצל כאו"א מישראל ישנה אהבת התורה ("מה אהבתי תורתך") במדה גדולה כזו, שאפילו בשעה שאינו עוסק בלימוד התורה, אזי שיחתו (לא לימוד בתורה, כי אם סתם שיחה) היא ע"ד יוקר מעלת התורה, כ"מנהג ישראל" שנשי ישראל שרים ומנגנים לילדים הקטנים "כי טוב סחרה מכל סחורה", שהתורה היא הסחורה הטובה והיקרה ביותר מכל הסחורות, ומתוקה יותר מכל הממתקים!

ומכיון ש"מצוותיך לא שכחתי", ו"אהבתי תורתך (עד ש) כל היום היא שיחתי" – הרי בודאי שהערר השכחה והדיבור אודות מעלת התורה ומצוותי' יביא לידי מעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר" ובפרט כאשר ה' הי' עוזר לנו" למלא את כל עניני העבודה בשלימות, ומתוך שמחה וטוב לבב.

(כ"ו אלול - לנשי ובנות חב"ד - תשמ"ה - תו"מ התועדויות ח"ה ע' 2999 ואילך)

**מפתח תורת
כ"ק אדמו"ר
על מזמור קי"ט**

מפתח תורת כ"ק אדמו"ר מזמור קי"ט

מאמרים על המזמור

- ד"ה גל עיני תשל"ז.
- ד"ה טוב טעם ודעת תשכ"ב.
- ד"ה שלום רב לאוהבי תורתך תשל"ח.

כללות המזמור

- רשימה כסלו תרצ"ג – רשימת היומן ע' רצט (סיפור לידת אדמו"ר מהר"ש, כשהודיעו להצ"צ ציוה לבניו להגיד מזמור...ק"ט).
- לקו"ש חכ"ט ע' 289 (אמירת המזמור בשבת).
- הודעה על חלוקת הש"ס – נדפסה בהוספה ללקוטי דיבורים ליקוט כה (ח"ד תקז, ב) שי"ל לכ"ד טבת תש"ט. הודעה זו נדפסה עוה"פ בהוספה לליקוט לב (שם תקצח, א) שי"ל לכ"ד טבת תשי"א (ראה לקמן ע' 460 ואילך המכתב שנשלח ביחד עם חוברת זו). המו"ל. – תו"מ התוועדויות ח"א ע' 455 הערה 1 (לא ראיתי שנזוהרים לגמור מזמור קיט כל שבוע).
- י"ט כסלו תשמ"ו – תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 47 (באגרת הקודש האחרונה כותב רבינו הזקן שכל א' יגמור מזמור קי"ט בתהלים בכל שבוע – שזהו ענין התפילה).
- ש"פ וישלח טו"ב כסלו תשמ"ט – סה"ש ח"א ע' 105 שולי הגליון להערה 39 (הקשר בין החלוקת הש"ס למזמור קיט – שלא יבוא לידי גאווה, שמינית שבשמינית).

מזמור קיט

וַאֲזַלְא־אָבוֹשׁ בְּהִיטֵי אֶל־כָּל־מִצְוֹתֶיךָ :

- ש"פ לך לך ה' מרחשון (הדרן על הרמב"ם) תנש"א - סה"ש ח"א ע' 113 (ביאור בהתחלת הרמב"ם בפסוק "אז לא אבוש").
- ש"פ קדושים מבה"ח אייר - תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1605 (ביאור בזה שהרמב"ם פתח את ספרו בפסוק זה).
- ש"פ אמור תשד"מ - תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1645 (המשך הביאור בזה שהרמב"ם פתח את ספרו בפסוק זה).
- ש"פ כי תבוא ח"י אלול ע"ד הספר מראי מקומות על הרמב"ם - (לקו"ש חכ"ט ע' 289) תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 2579 (מ"מ הראשון בספר הוא על פסוק "אז לא אבוש" ובכמה דפוסים פתיחת הרמב"ם הוא בפסוק "בשם ה' א-ל עליון).
- ש"פ ויקהל פרשת שקלים מבה"ח אד"ש תשמ"ו - (לקו"ש חכ"ז ע' 257) תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 684 ואילך (ביאור בזה שהרמב"ם פותח את ספרו בפסוק "אז לא אבוש").
- משיחות ש"פ לך לך ח' מרחשון תנש"א - הדרן על הרמב"ם - סה"ש ח"א ע' 113 (הביאור בתחילת הרמב"ם).

ט בְּמָה יִזְכָּה נֶעֶר אֶת־אָרְחוֹ לְשֹׁמֵר כְּדַבְּרֶךָ :

- מכתב ה' מרחשון תשי"א - אג"ק ח"ד ע' ל (במה יזכה לבן זכר - ע"י קיום מצות הכנסת אורחים).
- מכתב ה' סיון תש"כ - אג"ק ח"ט ע' שלג (במה יזכה לבן זכר - ע"י קיום מצות הכנסת אורחים).

י כָּכֹל־לִבִּי דַרְשֵׁתִיךָ אֶל־תִּשְׁגָּנִי מִמִּצְוֹתֶיךָ :

- ד"ה בסוכות תשבו תשכ"ג - סה"מ מלוקט ח"א ע' קפג (ביאור זהר עה"פ).

- ד"ה שיר המעלות תשכ"ה – סה"מ ע' יד ("דוד אמר "בכל לבי" מאי בעי "ממעקים").
- ד"ה שיר המעלות תשל"א – סה"מ ע' יב (השינוי בין מה שאמר דוד המלך "ממעקים" ממ"ש "בכל לבי גו"). ע' יח (מעלת "ממעקים" על מ"ש "בכל לבי גו").
- ד"ה דרשו הוי' בהמצאו תשל"א – סה"מ ע' כא (השינוי בין מה שאמר דוד המלך "ממעקים" ממ"ש "בכל לבי גו"). ע' כח (מעלת "ממעקים" על מ"ש "בכל לבי גו").
- ש"פ בשלח תשמ"ב – תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 842 (עבודותו של דוד המלך מצד הציור שלו הוא באופן ד"בכל לבי דרשתך").

יב בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ לְמַדְנֵי חֻקֶיךָ :

- יום א' פרשת וארא כ"ד טבת תשכ"ג – תו"מ חל"ו ע' 54 (כ"ק אדמו"ר נ"ע נהג להרבות בברכות או עכ"פ לומר "ברוך אתה ה' למדני חוקיך").

יד בְּדֶרֶךְ עֲדוֹתֶיךָ שִׁשְׁתֵּי כָּעַל כָּל־הוֹן :

- ד"ה ובחודש השביעי תשל"ל – סה"מ ע' ט (מצות נקראים בשם עדות).

טו בְּפִקּוּדֶיךָ אֲשִׁיחָה וְאֲבִיטָה אֶרְחֹתֶיךָ :

- רשימת חוברת קמו – ח"ג ע' 158 (ביאור הזהר עה"פ).

יה גַּל־עֵינַי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ :

- לקו"ש ח"ה ע' 131 (טעמי תורה שיתגלו לע"ל).
- ל"ג בעומר ה'שי"ת – תו"מ ח"א ע' 56 (ביאור הרמזים דל"ג בעומר – "עד הגל הזה" ו"גל עיני ואביטה גו" – בנוגע ללימוד והפצת תורת החסידות בסוף זמן הגלות).
- ל"ג בעומר תשי"א – תו"מ ח"ג ע' 83 (ל"ג בעומר – הזמן של "גל עיני ואביטה גו").

- ד"ה ועמדו רגליו גו' על הר הזיתים תשח"י – סה"מ ע' כט (גם כאשר נתגלה להאדם פנימיות התורה קורא זה בשם "נפלאות").
- ד"ה פדה בשלום תשח"י – סה"מ ע' עג (לימוד התורה של דוד היתה מתוך קבלת עול עד שהגיע ל"גל עיני ואביטה גו'").
- ד"ה צור תעודה תשי"ט – סה"מ ע' נה ("גל עיני" קאי על פנימיות התורה – וזהו הבקשה "גל עיני", ודיוק "נפלאות").
- ד"ה כי מראש צורים תש"כ – סה"מ ע' קפב (בקשת דוד המלך "גל עיני ואביטה").
- י"ב תמוז תש"כ – תו"מ חכ"ח ע' 203 (בקשת דוד המלך "גל עיני ואביטה").
- ד"ה טוב טעם ודעת למדני תשכ"ב – סה"מ ע' ה (בקשת דוד המלך על ענין הראי' – "ואביטה" – ע"ד לימוד התורה לעת"ל).
- ד"ה בראשית ברא אלקים תשכ"ה – סה"מ ע' מט ואילך (בקשת "גל עיני" אינו על נגלה דתורה אלא על פנימיות התורה דוקא).
- ד"ה ויכולו השמים תשכ"ה – סה"מ ע' נט (אמיתית ענין הבל"ג הוא בפנימיות התורה).
- ש"פ תולדות ב' כסלו תשכ"ה – תו"מ חמ"א ע' 301 ("נחלה בלי מצרים" יכול להיות עד להענין ד"גל עיני ואביטה גו'").
- ש"פ וילך שבת תשובה וא"ו תשרי תשכ"ו – תו"מ חמ"ה ע' 38 (כל אלו שסיימו הלקו"ת השבועי – להגיד 'לחיים' ושע"ז יצוסף אצלם בפרד"ס עד ל"גל עיני ואביטה גו'").
- יום ב' דחג השבועות תשכ"ח – תו"מ חנ"ג ע' 59 (ע"י ההתעסקות בחינוך – כל הברכות עד ל"גל עיני ואביטה גו'").
- ט"ו בשבט תשל"א – תו"מ חס"ג ע' 188 (לאחרי היגיעה כל היום בלימוד התורה – נעשה "ומצאת" – השגות נפלאות באופן ד"גל עיני ואביטה גו'").
- ד"ה גל עיני תשל"ז – סה"מ מלוקט ח"ג ע' רצא.
- ש"פ שלח תשמ"ו – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 641 (גם בגלות ישנו הגילוי הכי נעלה – "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך").
- ש"פ ויצא י"א כסלו תשמ"ז – סה"ש תשמ"ז ח"א ע' 121 (התרחבות תורת החסידות ע"י אדמו"ר האמצעי עד לשלימות הגילוי ד"גל עיני ואביטה").
- ד"ה גן נעול תשמ"ז – סה"מ מלוקט ח"ג ע' רמז ("גן נעול" הו"ע "גל עיני").
- ש"פ ואתחנן שבת נחמו תשמ"ח – סה"ש ח"ב ע' 581 הערה 58 (משה ביקש

פנימיות התורה באופן של ראי"). ע' 588 (לעת"ל לימוד התורה באופן של ראי).

- ברכה – אור ליום ג' י"א ניסן תנש"א – (לקו"ש חל"ז ע' 105) סה"ש ח"א ע' 423 (להוסיף בתורה באופן של "נפלאות").
- ש"פ אמור כ' אייר תנש"א – סה"ש ח"ב ע' 525 (ע"י המשכת ה'אל"ף' ב'גולה' להיות גאולה, ממשיכים 'אל"ף' מלשון אולפנא – נפלאות שבתורה).
- ש"פ וירא ח"י מרחשון תשנ"ב – סה"ש ע' 94 (נמצאים בתהא שנת נפלאות בכל – גם נפלאות בתורה – תורה חדשה).

ט גר אנכי בארץ אל-תסתר ממני מצותיך :

- ש"פ וישלח ח"י כסלו תשט"ז – תו"מ חט"ו ע' 242 (יהודי צריך לדעת שכל העולם הזה אינו אלא "גר אנכי בארץ").

כ גרסה נפשי לתאבה אל-משפטיך בכל-עת :

- יום ב' דחג השבועות תשכ"ב – תו"מ חל"ד ע' 43 (תחילת הלימוד הוא למיגרס מל' "גרסה נפשי לתאבה" ואח"כ בא הלימוד בהבנה והשגה).
- ד"ה וארא אל אברהם תשכ"ד – סה"מ ע' פח (קודם לומדים דבר לגירסא ואח"כ לעיון כמו פולים גרוסות לחלקים רבים בטחינה וכו' וכמ"ש "גרסה נפשי גו").

כז דרכי ספרתי ותענני למדני חקייך :

- י"ט כסלו תשי"ג – תו"מ ח"ז ע' 209 (ענין שמינית שבשמינית).

לב דרך-מצותיך ארוץ פי תרחיב לפי :

- לקו"ש ח"ז ע' 374 הערה 28 (הבאת הפסוק כראי' שצריך לרוץ לדבר מצוה).

מה וְאֶתְהַלֵּכָה בְּרַחֲבָהּ פִּי פִקְדֵיךָ דְרִשְׁתִּי :

- לקו"ש ח"ט ע' 104 הערה 62 (רוח גבוהה ונפש רחבה יש גם בקודשה).
- יום ב' דחג השבועות תשי"א – תו"מ ח"ה ע' 251 (הטעם למיצר הוא בגלל שחסרה התנועה ד"ואתהלכה ברחבה").
- ש"פ עקב כ"ף מנחם-אב תשי"ג – תו"מ ח"ט ע' 126 (ההנהגה במוסדות של הרבי צ"ל באופן ד"ואתהלכה ברחבה ואז – "ואני פורע").
- יום ב' דחג השבועות תשט"ו – תו"מ ח"ד ע' 120 (שיהי' אצל כל מי שהלך ל'תהלוכה' הענין ד"ואתהלכה ברחבה").
- יום ב' דחג השבועות תשט"ו – תו"מ ח"ד ע' 127 (יש להחזיק את לימוד התורה בתנועה של הרחבה תמידית).
- י"ב תמוז תשח"י – תו"מ חכ"ג ע' 143 (ע"י העבודה ד"ואתהלכה ברחבה" נעשה "ופרצת" גם בהגבלות ד"ימה וקדמה צפונה ונגבה").
- ד"ה כימי צאתך מארץ מצרים תשי"ט – סה"מ ע' קעז (ענין ההגבהה בעבודת ה').
- ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש תשכ"ב – סה"מ ע' קמז (הנהגתו של דוד המלך היתה באופן ד"ואתהלכה ברחבה").
- אחרון של פסח תשכ"ב – תו"מ חל"ג ע' 339 (כיון שעבודתינו היא ההכנה למשיח, העבודה צ"ל מתוך הרחבה, מתוך ג'עשמאק').
- ש"פ האזינו שבת תשובה תשכ"ג – תו"מ חל"ה ע' 41 (שתהי' העבודה בלימוד התורה וקיום המצוות באופן ד"ואתהלכה ברחבה").
- יום ב' דחג הסוכות תשכ"ג – תו"מ חל"ה ע' 65 (הטענה איך יכול להיות עבודה באופן ד"ואתהלכה ברחבה" אם עסוק בילדים קטנים).
- שמחת בית השואבה תשכ"ג – תו"מ חל"ה ע' 81 (משל הלולב והנמשל בבני תורה – מחד להיות בתנועה ד"ואתהלכה ברחבה", ולאידך לדעת שזה באופן שיש לו רק העלה של הפרי).
- יום שמחת תורה תשכ"ג – תו"מ חל"ה ע' 169 (ממלאים השליחות ד"ויעקב הלך לדרכו" מתוך שמחה באופן ד"ואתהלכה ברחבה").
- ליל ב' דחג הפסח תשכ"ג – תו"מ חל"ו ע' 285 (יש זמן שצ"ל בביטול ויש זמן שצ"ל באופן של הגבהה – "ואתהלכה ברחבה").
- יום ב' דחג השבועות תשכ"ג – תו"מ חל"ז ע' 29 (לימוד התורה לאחרי התפילה הוא בעיון הראוי – "ואתהלכה ברחבה").

- י"ב תמוז תשכ"ג – תו"מ חל"ז ע' 133 (משיח הוא למעלה אפי' מהתנועה ד"ואתהלכה ברחבה").
- יום שמחת תורה תשכ"ד – תו"מ חל"ח ע' 128 (לימוד של רבינו הזקן היתה באופן ד"ואתהלכה ברחבה").
- אחרון של פסח תשכ"ד – תו"מ חל"ט ע' 328 (הלימוד צ"ל באופן של יציאה ממצרים וגבולים – "ואתהלכה ברחבה").
- ש"פ שמיני מבה"ח וער"ח אייר תשכ"ד – תו"מ חל"ט ע' 378 (עבודת הצדיקים היא באופן ד"ואתהלכה ברחבה").
- פורים תשכ"ו – תו"מ חמ"ו ע' 186 (מלך צריך להתנהג באופן ד"ואתהלכה ברחבה").
- ש"פ נח בדר"ח מרחשון תשכ"ז – תו"מ חמ"ח ע' 237 (שמחה של תורה פועל שיהי' הלימוד באופן ד"ואתהלכה ברחבה").
- ש"פ תשא ט"ז אדר תשכ"ח – תו"מ חנ"ב ע' 174 (שיהי' ריבוי בגשמיות – באופן ד"ואתהלכה ברחבה" ביחד עם גילוי דרוזי תורה).
- ד"ה ארץ הרים ובקעות תשל"ל – סה"מ ע' שז (חותם בולט – כשהאתעדל"ת הוא בבחי' רצוא).
- ש"פ ראה מבה"ח אלול תשל"ל – תו"מ חס"א ע' 192 (העבודה ד"ואתהלכה ברחבה" צ"ל לאחרי עבודה עם עצמו (המתחיל בתיקון חצות ומודה אני וכו'))).
- ד"ה ויגש אליו יהודה תשל"ד – סה"מ ע' 65 (לימוד התורה צ"ל אם 'קאך' – "לאפשה לה").
- יוד שבט תשל"ו – שיחור"ק ח"א ע' 429 ואילך (כמה אופנים ב"ואתהלכה ברחבה").
- ד"ה באתי לגני תשל"ז – סה"מ מלוקט ח"ב ע' שפג הערה י (עבודת ה' צ"ל ב"הרחבה").
- אחרון של פסח תשד"מ – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1551 (עבודת ה' צ"ל בהגבהה – "ואתהלכה ברחבה").
- ש"פ לך לך תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"א ע' 571 (אע"פ שפלשתים דקדושה הו"ע נעלה – שמחה באופן ד"ואתהלכה ברחבה", יכול להשתלשל מזה שמחה של הוללות).
- ש"פ תצוה פרשת זכור תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 1328 (לימוד התורה צ"ל בהרחבה).

- פורים תשמ"ה – תו"מ התוועדות ח"ג ע' 1448 (ע"י "הכפליים לתושי" – שבא ע"י שבירת הלוחות – נפעל אצל הלומד ענין ההרחבה).
- ש"פ ויחי תשמ"ו – תו"מ התוועדות ח"ב ע' 324 ("ואתהלכה ברחבה" באה – לא מצד המציאות שלו – כ"א מצד המציאות שלמעלה).
- ש"פ תרומה ו' אדר"ר תשמ"ו – תו"מ התוועדות ח"ב ע' 601 (עבודת ה' צריך להיות באופן ד"ואתהלכה ברחבה" – לא כאסקופה הנדרסת לכל).
- יום ב' דחג השבועות תשמ"ו – תו"מ התוועדות ח"ג ע' 526 (בכל הקשור לעניני תורה צריכה להיות ההנהגה באופן ד"ואתהלכה ברחבה").
- י"ב סיון תשמ"ו – תו"מ התוועדות ח"ג ע' 559 (בנוגע לעניני קדושה – צריכה להיות החיות וההתלהבות בכל התוקף – "ואתהלכה ברחבה").
- י"ג תשרי תשמ"ח – תו"מ התוועדות ח"א ע' 150 (ההנהגה באופן ד"ואתהלכה ברחבה" ממהרת הגאולה).
- ש"פ וישלח טו"ב כסלו תשמ"ט – סה"ש ח"א ע' 103 הערה 27 (במלך – יש תוקף דמלכות ויש גם תכלית הביטול).
- ש"פ אמור ח' אייר תשמ"ט – תו"מ התוועדות ח"ג ע' 126 הערה 47 ('הר' רומז על ענין ההגבהה בעבודת ה').
- ר"ח סיון תשמ"ט – תו"מ התוועדות ח"ג ע' 239 (מ"רפידים" – רפיון ידים – באים ל"מדבר סיני", ועד ל"הר סיני" – הגבהה בעבודת ה' – וכ"ז נעשה ע"י אהבת ישראל).
- ש"פ נשא י"ד סיון, ויום א' ט"ו סיון תשמ"ט – תו"מ התוועדות ח"ג ע' 342 ("נשא את ראש" בעבודה – שכל עניני קדושה צ"ל באופן של הגבהה).
- ש"פ מטו"מ מבה"ח מנ"א תשי"ג – תו"מ התוועדות ח"ד ע' 86 ("אלה מסעי גו" – יציאה מכל המיצרים וגבולים באופן ד"ואתהלכה ברחבה").

נא זדים הליצני עד-מאד מתורתך לא נטיתי :

- לקו"ש ח"ל ע' 210 הערה 18/13 (ענין זדים – היפך עוסקי תורתך).

נד זמרות היום-לי חקיקה בבית מגורי :

- ד"ה הוי' לי בעוזרי תשי"ז – סה"מ מלוקט ח"ד ע' יג ואילך (ביאור על הפסוק).

- יו"ד שבט תשט"ז - תו"מ חט"ז ע' 55 (דוד נענש ע"ז שקרא לדברי תורה זמירות).
- י"ב תמוז תשי"ז - תו"מ ח"כ ע' 120 (דוד נענש ע"ז מפני שדחה את הנצוצות במקום לבררם).
- יום ב' דחג השבועות תשח"י - תו"מ חכ"ג ע' 39 (הוראה לכאו"א שאפי' כשעומד במצב תחתון העצה היא התורה).
- ש"פ מקץ זאת חנוכה תש"כ - תו"מ חכ"ז ע' 259 הע' 19 ("זמירות היו לי חוקיך" - תורה כפי ששייכת לעולם).
- י"ט כסלו תשכ"א - תו"מ חכ"ט ע' 255 (כללות קיום המצות צ"ל באופן של חוקים - "חוקיך").
- ד"ה ואהי' אצלו אמון תשכ"א - סה"מ מלוקט ח"ג ע' טיט (עיקר ענין התורה הוא שהיא שמחת לב ושעשוע המלך הקב"ה שמשתעשע בה).
- יום ב' פ' נח כ"ט תשרי תשכ"ב - תו"מ חל"ב ע' 167 (תורה הוא למעלה מהענין ד"זמירות").
- ד"ה טוב טעם ודעת למדני תשכ"ב - סה"מ ע' ח ("זמירות היו לי חוקיך" - זמירות הו"ע התענוג).
- ליל שמחת תורה (קודם הקפות) תשכ"ב - תו"מ חל"ב ע' 102 (אמרית פסוקים בניגון מיוחד מראה על התענוג שבדבר - "זמירות היו לי חוקיך").
- יום ב' פרשת נח כ"ט תשרי תשכ"ב - תו"מ חל"ב ע' 167 (תורה למעלה מ"זמירות").
- יום א' י"ג תמוז תשכ"ב - תו"מ חל"ד ע' 174 (דוד נענש ע"ז לפי ששיבח את התורה בענין שאינו אלא חיצוניות לגבי אמיתית מעלת התורה).
- ד"ה וידבר גו' אנכי תשכ"ד - סה"מ ע' רכו ואילך (ביאור אגה"ק עה"פ ד"ה דוד זמירות קרית להו)).
- יום ב' דחג השבועות תשכ"ה - תו"מ חמ"ג ע' 389 (ביאור בזה שדוד המלך נענש מפני שקרא לדברי תורה זמירות).
- ד"ה חביבין ישראל תשכ"ו - סה"מ ע' רכז (דוד נענש ע"ז שקרא לתורה בשם זמירות).
- ד"ה לעושה נפלאות גדולות לבדו תשכ"ז - סה"מ ע' סח (יש בתורה בחי' נעלית ביותר ולכן דוד נענש ע"ז שקרא לתורה בשם זמירות).

- ד"ה ביום השמיני עצרת תשכ"ח – סה"מ ע' מד (דוד נענש ע"ז שקרא לתורה בשם זמירות).
- ש"פ נצבים-וילך כ"ג אלול תשכ"ט – תו"מ חנ"ז ע' 343 (דוד הי' משמח את עצמו ע"י התורה דוקא).
- ד"ה ארבעה ראשי שנים הם תשל"א – סה"מ מלוקט ח"ב ע' תטז (כל העולמות בטלים לגבי תורה דוקא).
- ד"ה והתהלכתי כתוככם גו' תשל"ג (עיקר מעלת התורה היא מה שהיא נמשכת מבחי' "ואהי' אצלו גו'" – ולא בזה שהיא "זמירות").
- ד"ה באתי לגני תשל"ז – סה"מ מלוקט ח"ב ע' שצג (ביאור בזה שנענש דוד ע"ז שקרא לתורה בשם זמירות).
- י"ט כסלו תשמ"ו – תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 47 (עיקר ענין התהילים הו"ע הזמירות).
- ש"פ וישב מבה"ח טבת א' דחנוכה תשמ"ז – תו"מ התוועדויות ח:ב ע' 112 (דוד נענש ע"ז ששיבח את התורה).

נט חֲשַׁבְתִּי דְרָכֵי וְאָשִׁיבָה רַגְלִי אֶל-עֲדֹתֶיךָ :

- ד"ה באתי לגני תשל"א – סה"מ מלוקט ח"ב ע' שנט. ע' שסד-ה (שתי מעלות בבע"ת – אתכפיא ואתהפכא).

סב חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךְ :

- לקו"ש חכ"א ע' 56 (חצות שם דבר של חצי).
- מכתב י"ג ניסן תש"ה – אג"ק ח"ב ע' לד (תהילים ותורה. לפני ואחרי חצות).
- יום שמחת תורה תשכ"ד – תו"מ חל"ח ע' 124 (סיפור רבינו הזקן עם ר' יוסף כלבו, דוד המלך ידע מתי חצות).
- י"ט כסלו תשכ"ד – תו"מ חל"ח ע' 272 (ענינו של תהילים – שירות ותשבחות, דוד הי' לו זמנים שבהם הי' עוסק בשירות ותשבחות).
- ט"ו בשבט תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 1149 (תרנגול מעורר יהודים – בחצות הלילה – לקום משינתם לשרת את הקב"ה).
- בעת ביקור הרבנים הראשיים בארה"ק אור ליום ב' פרשת ויצא, ב' דר"ח

כסלו ה'תשד"מ - תו"מ התוועדות תשמ"ה ח"ה ע' 3103 (דוד המלך אמר שירות ותשבחות לאחר חצות הלילה).

סג. חבר אני לכל-אשר יראוך ולשמרי פקודיך :

- מכתב כ"ב שבט תשי"ז - אג"ק חי"ד ע' שפ (מצו"ב טעשק ע"ד מ"ש "חבר אני לכל אשר יראוך").
- מכתב כ"ח תשרי תשי"ח - אג"ק חט"ז ע' כז (השתתפות באופן סמלי ע"ד מ"ש "חבר אני לכל אשר יראוך").
- מכתב ז' אד"ש תשי"ט - אג"ק חי"ח ע' רנג (מחאתי פרטי ע"ד מ"ש "חבר אני לכל אשר יראוך").
- מכתב ו' תשרי תש"כ - אג"ק חי"ט ע' ח (השתתפות ע"פ מ"ש "חבר אני לכל אשר יראוך").
- מכתב ימי הסליחות תשי"ט - אג"ק חכ"א ע' תמד (מחאתי פרטית ע"ד מ"ש "חבר אני לכל אשר יראוך").
- מכתב כ' כסלו תשל"ו - אג"ק חל"א ע' מח (מצו"ב השתתפות כמו שכתוב "חבר אני לכל אשר יראוך").
- מכתב ימי הסליחות תשל"ז - אג"ק חל"ב ע' שטז (מצו"ב תרומה לביהכנ"ס ע"פ משי"נ חבר אני לכל אשר יראוך").
- י"א ניסן תשל"ב - תו"מ חס"ח ע' 86 (השתתפות מקרן השבעים לכל הע"א מוסדות).
- ב' מרחשון תשמ"ג - תו"מ התוועדות ח"א ע' 409 (כאשר פוגשים מי שיש לו יראת ה' צריכים להתחבר עמהם).
- ש"פ תבוא שבת סליחות תשמ"ה - תו"מ התוועדות ח"ה ע' 2972 (השתתפות בסיום ס"ת לזכרם של קדושים - ע"פ "חבר אני לכל אשר יראוך").

סו. טוב טעם ודעת למדני פי במצותיך האמנותי :

- לקו"ש ח"ג ע' 916 (גם ה"טוב טעם ודעת" בנוי על האמונה).
- ד"ה היושבת בגנים תשי"ג - סה"מ מלוקט ח"ב ע' רלה (ע"י קיום המצות באמונה מגיעים לטוב טעם ודעת שבתורה).

- ד"ה היושבת בגנים תשי"ז – סה"מ ע' קד (ע"י קיום המצות באמונה מגיעים לטוב טעם ודעת שבתורה).
- פורים תשי"ט – תו"מ חכ"ה ע' 121 (ע"י קב"ע ומס"נ – "כי במצותיך האמנתי" – יזכה ל"טוב טעם ודעת").
- ד"ה טוב וטעם למדני תשכ"ב – סה"מ ע' ג (ביאור בפסוק).
- יום ב' דראש השנה תשכ"ב – תו"מ חל"ב ע' 15 (ביאור בד"ה טוב טעם ודעת למדני ש.ז.).
- ש"פ וילך שבת תושבה וא"ו תשרי תשכ"ב – תו"מ חל"ב ע' 24 (ביאור בד"ה טוב טעם ודעת למדני ש.ז. – להמשיך אפי' דבר גבוה להשגה דוקא – "למדני").
- ש"פ וילך שבת תושבה וא"ו תשרי תשכ"ב – תו"מ חל"ב ע' 26 (גם הענינים ד"טוב טעם ודעת" צריך להמשיך לבחי' "למדני").
- ש"פ וילך שבת תושבה וא"ו תשרי תשכ"ב – תו"מ חל"ב ע' 29 (עיי"ז שכל תלמידי הישיבה ישפיעו על חבריהם, יקויים היעוד ד"אתם נצבים" באופן ד"טוב טעם ודעת גו").
- שמחת בית השואבה תשכ"ב – תו"מ חל"ב ע' 76 ("במצותיך האמנתי" – מעלת אנשים פשוטים).
- יום שמחת תורה תשכ"ה – תו"מ חמ"א ע' 123 ("טוב טעם ודעת" קשור דוקא עם ענין האמונה ("האמנתי")).
- ד"ה היושבת בגנים תשי"ג – סה"מ מלוקט ח"ב ע' רלה (ע"י קיום המצות (ובפרט באמונה – "האמנתי") מגיעים ל"טוב טעם ודעת").

עא טוב לי כי עניתי למען אלמד חקיך :

- לקו"ש חל"ו ע' 176 (לטובתו של משה נתענה ק"כ יום שקיבל את התורה).
- ש"פ נשא י"ד סיון תשמ"ו – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 604 (העדר האכילה אצל משה רבינו נחשב לצער).

עב טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף :

- ש"פ וישלח י"ד כסלו תשי"ד – תו"מ ח"י ע' 204 (המעלה ב"תורת פיך" בעוה"ז מבחי' זהב וכסף שהיתה להנשמה מלכתחילה).

- מוצאי נר ה' דחנוכה תשח"י - תו"מ חכ"א ע' 303 ("אלפי זהב וכסף" - אהבה ויראה).
- אחרון של פסח תשכ"ג - תו"מ חל"ו ע' 313 (מעשירות בתורה נמשך גם לענינים גשמיים).
- ש"פ האזינו שבת תשובה תשכ"ה - תו"מ חנ"א ע' 32 (כסף וזהב רוחניים).
- ד"ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו תשל"ב - סה"מ ע' 71 ("זהב" ו"כסף" הו"ע אהבה ויראה שיש להנשמה למעלה, וכשהנשמה לומדת למטה - הו"ע "טוב לי גו").
- ש"פ פנחס תשמ"א - שיחוק"ק ח"ד ע' 24 ואילך (לא צ"ל מונחים בכסף וזהב (אפי' רוחני) אלא כל חפצו צ"ל בלימוד התורה).

פיהי-לבי תמים בחקיקה למען לא אבוש :

- ש"פ שמיני פ' פרה מבה"ח ניסן תשי"א - תו"מ ח"ב ע' 340 ("יהי לבי תמים בחוקיך גו" - זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה).
- ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה תשי"ט - סה"מ ע' קמו ואילך (ביאור המדרש "יהי לבי תמים בחוקיך גו" - זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה).
- ד"ה וידבר גו' זאת חוקת תשכ"א - סה"מ ע' קלו ואילך (ביאור המדרש "יהי לבי תמים בחוקיך גו" - זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה).
- ד"ה וידבר גו' זאת חוקת תשכ"ד - סה"מ ע' קמד (המדרש "יהי לבי תמים בחוקיך גו" - זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה).
- ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה תשל"ל - סה"מ ע' רל (המדרש "יהי לבי תמים בחוקיך גו" - זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה).
- ד"ה זאת חוקת התורה גו' תשמ"ח - תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 432 (המדרש "יהי לבי תמים בחוקיך גו" - זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה).

פט לעולם יי דברך נצב בשמים :

- היום יום כ"ו תשרי (כוונתו של רבינו הזקן בביאורו ע"פ "לעולם הוי' דברך נצב בשמים" - אע"פ שכבר מובא במדרש תהילים).
- מכתב י"ז שבט תשי"ט - אג"ק חי"ח ע' קפה (השאלה הידועה למה מביא רבינו הזקן פירוש בשם הבעש"ט אף שנמצא ג"כ במדרש תהילים).

- לקו"ש ח"א ע' 1 (טעם השפעת שבת בראשית על הנהגת השנה כולה).
- לקו"ש ח"ח ע' 27 (הבעש"ט גילה את העשרה מאמרות שיש בכל נברא).
- לקו"ש ח"ט ע' 159 (הטעם למה מביא רבינו הזקן פירוש הבעש"ט בתחילת שער היחוד והאמונה).
- לקו"ש חכ"ה ע' 200 (החידוש של אדה"ז שגם האותיות מלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם).
- לקו"ש חכ"ט ע' 29 ואילך (משיחת יום ב' דחג השבועות תשמ"ה).
- לקו"ש חל"ז ע' 29 (התהוות הנבראים הוא בכל רגע מחדש).
- לקו"ש חל"ט ע' 212 (דיוק "בשמים").
- שמחת בית השואבה תשי"ב – תו"מ ח"ד ע' 55 (תורת רבינו הזקן ע"פ זה).
- ח"י אלול תשי"ב – תו"מ ח"ו ע' 161 (תורת רבינו הזקן ע"פ זה).
- ד"ה החודש הזה לכם תשט"ו – סה"מ ע' קו (היש צריך תמיד להאיץ).
- ש"פ בראשית מבה"ח חשון תשט"ז – תו"מ חט"ו ע' 194 (כל מציאותם של הנבראים הוא מזה שהקב"ה מהווה אותם בתמידות).
- ש"פ בלק י"ד תמוז תשט"ז – תו"מ חי"ז ע' 88 (דבר הוי' נמצא תמיד בשמים ובארץ).
- יום ב' דחג השבועות תשי"ז – תו"מ ח"כ ע' 50 (דבר הוי' בכל נברא, אבל אינו באופן הנראה לעיני בשר).
- שמחת בית השואבה תשח"י – תו"מ חכ"א ע' 68 (בכל בריאה יש דבר הוי' המחי' אותו).
- ד"ה בכ"ה בכסלו תשח"י – סה"מ ע' פז (כללות ההתהוות הוא משם הוי' והוא בבחי' מלכות – "דבר הוי'").
- כ"ף אב תשח"י – תו"מ חכ"ג ע' 238 (דבר הוי' נצב לעולם בכל הנבראים להחיותם).
- ד"ה כי כארץ תוציא צמחה תשי"ט – סה"מ ע' רסה (דבר הוי' נצב תמיד בהנבראים).
- י"ט כסלו תש"כ – תו"מ חכ"ז ע' 179 (ביאור בזה דבר הוי' נמצא תמיד בשמים ובארץ).
- יום ב' דחג השבועות תש"כ – תו"מ חכ"ח ע' 121 (בכל דבר יש ניצוץ אלקי, ולפעמים צריך להיות הענין דפדיון שבויים).

- ד"ה ועתה יגדל נא תש"כ – סה"מ ע' קסז (אע"פ כל מהות הנברא הוא הדבר הוי', מ"מ הוא מתעלם וכו').
- י"ב תמוז תש"כ – תו"מ חכ"ח ע' 187 (דבר הוי' מחי' כל נברא – אפי' מדבר שמם).
- מכתב ימי הגבלה תש"כ – אג"ק חי"ט ע' שכט (התהוות בכל רגע, מוסבר בריבוי מקומות).
- ד"ה בשעה שעלה משה למרום תשכ"א – סה"מ מלוקט ח"ג ע' תיב (מהעשרה מאמרות נברא העולם תמיד).
- יום שמחת תורה תשכ"ב – תו"מ חל"ב ע' 151 (האותיות דהעשרה מאמרות נצבות לעולם בהנבראים).
- ד"ה ואלה שמות תשכ"ב – סה"מ ע' קיג (בבריאת שמים וארץ צריך הכח אלקי לחדש אותו תמיד).
- ד"ה באתי לגני תשכ"ב – סה"מ ע' קל (התהוות בכל רגע).
- ל"ג בעומר תשכ"ב – תו"מ חל"ג ע' 412 (גם טבע נקבעת ע"י הקב"ה, אבל מפני שהיא בשוה בכל יום, לא ניכר כ"כ ענין האלקות).
- ד"ה והתהלכתי בתוכם תשכ"ב – סה"מ ע' רנה (החיות האלקי ממוצא פי הוי' צ"ל מלובש תמיד בכל הנבראים להחיותם בכל רגע).
- יום ב' דחג הסוכות תשכ"ג – תו"מ חל"ה ע' 59 (עבודתו של הבעש"ט היתה לקרב אפי' התחנות ביותר – בהתאם עם זה שבכל דבר יש ניצוץ אלקי).
- יום שמחת תורה תשכ"ג – תו"מ חל"ה ע' 180 (מחד גיסא "אין עוד מלבדו", אך ביחד עם זה המציאות דהעולם הוא אלקות).
- כ"ט אלול תשכ"ב ליל ערב ראש השנה תשכ"ג – תו"מ חל"ד ע' 323 (בכל נברא יש "דבר הוי'" והוא נעלם ונסתר).
- י"ט כסלו תשכ"ד – תו"מ חל"ח ע' 263 (הקב"ה אמר "יהי רקיע" ומאז – "דברך נצב בשמים").
- ד"ה באתי לגני תשכ"ד – סה"מ ע' קב (אותיות הדיבור מאל"ף עד תי"ו עומדים ומהווים העולמות).
- ד"ה וידבר גוי' אנכי תשכ"ד – סה"מ ע' רלד (חיות ממוצא פי הוי' המהוה כל הברואים בכל רגע ממש).
- ש"פ נח ד' מרחשון תשכ"ה – תו"מ חמ"א ע' 206 (והנה ה' נצב עליו – שה"נצב" – הקיום של העולם הוא "עליו").

- ד"ה באתי לגני תשכ"ה – סה"מ ע' קמג (כל נברא מורכב מד' יסודות ועיקר המציאות של כל נברא הוא הכח המרכיב שיסודו הוא מה"דבר הוי").
- ש"פ וארא ראש חודש שבט תשכ"ו – תו"מ חמ"ה ע' 352 הערה 21 (חידוש התהוות השמים וארץ בכל רגע).
- ש"ה וידבר אלקים אכה"ד תשכ"ו – סה"מ ע' קמב (אותיות העשרה מאמרות נצבות לעולם בתוך רקיע השמים וכו').
- ש"פ בהעלתך ט"ז סיון תשכ"ז – תו"מ חמ"ז ע' 91 (דבר הקב"ה נצב לעולם בתוך רקיע השמים).
- ש"פ בלק י"ד תמוז תשכ"ו – תו"מ חמ"ז ע' 211 (האפשריות לביטול הנבראים הוא מפני הדבר הוי' שיש בכל נברא).
- ש"פ תבוא ח"י אלול תשכ"ו – תו"מ חמ"ז ע' 311 (חידוש בכללות הבריאה בכל רגע).
- ש"פ בראשית מבה"ח מרחשון (התועדות א) תשכ"ז – תו"מ חמ"ח ע' 169 (חידוש הבריאה באופן של התהוות חדשה הוא בכל רגע ורגע).
- ש"פ בראשית מבה"ח מרחשון (התועדות ב) תשכ"ז – תו"מ חמ"ח ע' 196 (ההתהוות מאין ליש היא לא רק בששת ימי בראשית אלא בכל יום תמיד).
- ד"ה וכל בניך תשכ"ז – סה"מ ע' פז (אותיות העשרה מאמרות נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים להחיותם).
- ד"ה אם כסף תלוה תשכ"ז – סה"מ ע' קנו (צריכים להכח הפועל להחיות הנפעל).
- ש"פ משפטים מבה"ח אדר ראשון תשכ"ז – תו"מ חמ"ט ע' 90 (בתוך כל נברא ישנה אותיות המתלבשות להחיותו).
- ש"פ וארא מבה"ח שבט תשכ"ח – תו"מ חנ"א ע' 461 (תורת הבעש"ט עה"פ "לעולם גו' דברף נצב בשמים").
- ומצש"ק פ' בשלח י"א שבט תשכ"ח – תו"מ חנ"ב ע' 46 (ע"י הדיבור באותיות התפלה ואותיות התורה מגלים ה"דבר הוי").
- אחש"פ תשכ"ח – תו"מ חנ"ב ע' 274 (הבעש"ט פירש וגילה מ"ש במדרש תהילים).
- יום ב' דחג השבועות תשכ"ח – תו"מ חנ"ג ע' 60 (העולם נברא ע"י התורה).
- ד"ה זאת חנוכת המזבח תשכ"ח – סה"מ ע' רכז (האותיות דהעשרה מאמרות נצבים לעולם בכל הברואים להחיותם).

- ש"פ נשא י"ב סיון תשכ"ח - תו"מ חנ"ג ע' 78 (מששת ימי בראשית ישנו הענין ד"דברך נצב בשמים").
- ש"פ תבוא כ"א אלול תשכ"ח - תו"מ חנ"ג ע' 445 (קרבת ה' מצד ענין ההתהוות - שגילו ופירשו הבעש"ט ורבינו הזקן - מוסיף בה"ולנו בושת הפנים").
- ש"פ בראשית מבה"ח מרחשון תשכ"ט - תו"מ חנ"ד ע' 239 (אין שיך מציאות שיהי' בסתירה לתומ"צ - כיון שיש דבר הוי' בכל נברא).
- ש"פ במדבר מבה"ח וער"ח סיון תשכ"ט - תו"מ חנ"ו ע' 204 (דיוק הלשון - "דברך נצב בשמים").
- ד"ה וידבר אלקים תשכ"ט - סה"מ מלוקט ח"ג ע' שלו ('תוך דבר' הוא הדבר הוי' שבכל נברא).
- ד"ה איתא בסוף מנחות תשל"ל - סה"מ ע' יח ("דבר" הוא בבחי' מלכות).
- בעת סעודת יום שמיני עצרת תשל"א - תו"מ חס"ב ע' 122 (אלקות נמצא בכל מקום כמו שנמצא בקדה"ק - ולכן אין לומר שהצמצום אינו כפשוטו).
- ש"פ תצא י"ד אלול תשל"א - תו"מ חס"ה ע' 156 ("ושבית שבינו" - להוציא כל ניצוצי קדושה מהשבי', ובפרט כפי המבואר שיש דבר הוי' בכל נברא אלא שנמצא בהעלם).
- ד"ה את הוי' האמרת תשל"א - סה"מ ע' רצ (דבר הוי' בכל נברא באופן ד"נצב" - נצב מלך).
- ד"ה באתי לגני תשל"ב - סה"מ מלוקט ח"ב ע' שעג (שמו אשר יקראו לו בלה"ק מורה על החיות).
- ד"ה זה היום תחלת מעשיך תשל"ג - סה"מ ע' 260 (עכשין אין אנו ורק יחידי סגולה) רואים הדבר הוי' שיש בכל נברא, ולעת"ל יהי' בהתגלות).
- פורים תשל"ג - שיחוק"ק ח"א ע' 422 שם של המגילה (האותיות בהעשרה מאמרות נצבות להחיות הנבראים).
- ד"ה כימי צאתי מארץ מצרים תשל"ג - סה"מ ע' 384 (תורת הבעש"ט שה'אותיות' נצבות לעולם בתוך הנבראים להחיותו).
- ד"ה באתי לגני תשל"ד - סה"מ ע' 83 (דבר הוי' מחי' כל הנבראים בכל רגע ורגע). ע' 85 (בדצח"מ יש ניצוץ אלקי - ומניצוץ זה ניזונה הנפש).
- ד"ה כי תשא תשל"ד - סה"מ ע' 98 (חיות אלקי מחי' כל העולמות).

- ד"ה בכל דור ודור תשל"ד - סה"מ ע' 112 (ע"י העבודה ד"בכל מאדך" רואים הדבר הוי' שיש בכל נברא).
- ד"ה וידבר הוי' אל משה תשל"ד - סה"מ ע' 140 (ע"י התגלות החיות אלקי בכל נברא נעשה תחה"מ).
- ד"ה תקעו בחודש שופר תשל"ה - סה"מ ע' 232 (ההתהוות היא בכל רגע ורגע).
- ד"ה הנני ממטיר לכם תשל"ז - סה"מ מלוקט ח"ב ע' תכו (זה שחיות העולמות בא מ"ממוצא פי הוי"ו הוא דבר הפשוט וכל א' מאמין בזה).
- מוצאי ש"פ נצבים תשל"ח - שיחוק"ק ח"ג ע' 452 (שייכות הפסוק לר"ה - ריך המשיך כל דבר מ"שמים" בכל העולם כולו - "ומלכוו בכל משלה", "וידע כל פעול").
- יום ב' דחג השבועות תשד"מ - התוועדויות ח"ג ע' 1923 (הבעש"ט פירש בפסוק זה אע"פ שכבר מובא ענין זה במדרש תהילים).
- ד"ה תקעו בחודש שופר תשמ"ה - תו"מ התוועדויות ח"א ע' 22 (ע"י יחוד "דברך" - מלכות - עם "שמים" - ז"א (וכתורת הבעש"ט שבכל נברא יש דבר הוי'), נעשה בנין המלכות).
- יום ב' דחג השבועות תשמ"ה - תו"מ התוועדויות ח"ד ע' 2195 ואילך (ביאור בריש שער היחוד והאמונה, דיוק הפסוק "נצב בשמים").
- ש"פ וישלח י"ז כסלו תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"א ע' 687 (רבינו הזקן 'פירש' באופן של הרחבה והתפשטות - מה שכתוב במדרש תהילים על פסוק זה).
- י"ט כסלו תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"א ע' 40 (בכל דבר יש דבר הוי' המחי' אותו).
- מוצאי זאת חנוכה תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 243 (הרמב"ם דיבר אודות התהוות בכל רגע ורגע כהלכה, ובתניא מבאר ומפרש זה).
- ש"פ תבוא ט"ז אלול תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"ד ע' 379 ('כחדשים' יכול להיות מצד זה שבכל רגע מתהווה מציאות העולם מאין ואפס).
- ש"פ חיי שרה מבה"ח כסלו תשמ"ז - סה"ש ח"א ע' 88 הערה 29 (חידושו של אדמו"ר הרי"צ בשליחות הוא ע"ד חידושו של הבעש"ט בפ"י פסוק 'לעולם הוי' דברך נצב גו"ו' - אף שנאמר כן במדרש תהילים כבר).
- ש"פ ויצא י"א כסלו תשמ"ז - סה"ש ח"א ע' 106 (חידושו של תורת החסידות בפסוק - אף שנאמר כבר במדרש תהילים).

- ש"פ ויצא י"א כסלו תשמ"ז – תו"מ התוועדות ח"א ע' 575 (הבעש"ט פירש וגילה ענין "לעולם הוי' דברך נבצ בשמים" – אף שמפורש במדרש תהילים).
- ש"פ וישב מבה"ח טבת א' דחנוכה תשמ"ז – תו"מ התוועדות ח"ב ע' 103 (מכיון שמציאות העולם הוא מדיבורו של הקב"ה, לכן כאשר יהודי לומד תורה (דיבורו של הקב"ה) נעשה בעה"ב על העולם).
- ד"ה אנכי הוי' אלקיך תשמ"ט – סה"מ מלוקט ח"ג ע' שח (בריאת העולם מתחדשת בכל רגע).
- ש"פ תבוא ט"ז אלול תשמ"ט – סה"ש ח"ב ע' 699 (התהוות חדשה בכל רגע ורגע).
- יום ב' דחג השבועות תשמ"ט (התוועדות ב) – תו"מ התוועדות ח"ג ע' 290 (יום ב' דחה"ש – התחלת שער היחוד והאמונה, דיוק "ופי' הבעש"ט").

צו לְכֹל תְּכַלֶּה רְאִיתִי קֶץ רְחֻבָהּ מִצּוֹתֶיךָ מְאֹד :

- רשימה ב' אלול תרצ"ג – רשימת היומן ע' תסד (נדפס באג"ק ח"ג ס"ע קכח ואילך) (המצות הם כלים רחבים שע"י מתגלה אור הנשמה).
- י"ט כסלו תשי"א – תו"מ ח"ב ע' 133 (תורה ומצות – בלי גבול).
- ד"ה וידבר גו' שאו את ראש תשי"ד – סה"מ ע' קנד (מצות (ובפרט צדקה) – בלי גבול).
- שמחת בית השואבה תשט"ו – תו"מ ח"ג ע' 43 (בהסוכה דלעת"ל – יתגלה בחי' "רחבה מצותך מאד").
- ד"ה החודש הזה לכם תשי"ט – סה"מ ע' קסב (תומ"צ הם בחי' מרחב – "רחבה מצותך מאד").
- שמחת בית השואבה תש"כ – תו"מ ח"ז ע' 40 (מצות – בלי גבול).
- ש"פ נצבים כ"ח אלול תשכ"ד – תו"מ ח"מ ע' 354 ("מצותך דייקא ולא "מצוותיך" (ל' רבים) דקאי על מצות צדקה).
- יום שמחת תורה תשכ"ה – תו"מ ח"מ"א ע' 160 (כשם שעל מצות צדקה כתיב "רחבה מצותך מאד", גם ההמשכות ע"י מצות צדקה היא "רחבה מאד").
- ד"ה ויכולו השמים תשכ"ה – סה"מ ע' נח ואילך (לכל יש סיקוסים חוץ מתורה).

- מענה סוף תשכ"ה – נדפס בתו"מ חמ"ד ע' 269 שולי הגליון להערה 45 (הצעת כ"ק אדמו"ר ליתן סכום מאה בקשר עם שנת המאה להסתלקות הצ"צ ויכול להוסיף בלי הגבלה כמ"ש "רחבה מצותך מאד").
- ד"ה ויכולו השמים תשכ"ח – סה"מ ע' מח (פירוש הג' ב"ויכולו" – "לכל תכלה" מלשון תענוג).
- יו"ד שבט תשכ"ט – תו"מ חנ"ה ע' 225 (נתינת צדקב ל'קרן תורה' ישפיע למעלה ממדידה והגבלה).
- ח"י אלול תשל"א – תו"מ חס"ה ע' 192 ("מצותך" לשון יחיד – דקאי על מצות צדקה).
- ד"ה ויכולו השמים תשל"ג – סה"מ ע' 284 ואילך (ביאור במדרש שבה עה"פ: "לכל יש קץ חוץ מתורה").
- מכתב חורף תשל"ג – אג"ק חכ"ח ע' קסה (תרומת צדקה – נח"ר להקב"ה. ונח"ר לכ"ק אדמו"ר על שגרם הרחבה במה ענינים).
- פורים תשל"ג – שיחור"ק ח"א ע' 426 מגבית (ע"י נתינת צדקה – שהיא "רחבה . . מאד" – תפעל אצל כ"א הרחבות באופן ד"מאד").
- ב' אייר תשל"ו – שיחור"ק ח"ב ע' 187 ("מצותיך" ולא פירש איזה מצוה – כי כל דבר שהקב"ה עושה הוא מצד "לך הוי' הצדקה").
- יום ב' דחג השבועות תשל"ו – שיחור"ק ח"ב ע' 287 (הקב"ה עושה כמה ענינים אבל מצותו – הו"ע הצדקה).
- ש"פ מטות-מסעי תשל"ו – שיחור"ק ח"ב ע' 515 (כל דבר שהקב"ה עושה הוא מצד "לך הוי' הצדקה").
- ר"ח שבט תשל"ז – שיחור"ק ח"א ע' 388 ואילך ("רחבה מצותיך מאד" – קאי על מצות צדקה, ולכן אתן לכאו"א – ע"י הטנקיסטים – דולאר לצדקה).
- ד"ה מרגלא בפומי' דרבא תש"מ – סה"מ מלוקט ח"ב ע' פו שולי הגליון להערה 7 ("לכל תכלה" – מלשון תחילה).
- ש"פ תשא תשמ"א – שיחור"ק ח"ב ע' 489 (כל הענינים חוץ מעצמות ומהות הינם צדקה מעצמות ומהות – מצד הענין ד"לך הוי' הצדקה").
- ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להתלמידים שיחיו ערב יום הכפורים לפני כל נדרי תשמ"ב – לקו"ש חכ"ד ע' 570 (להביא לימוד התורה במעשה בלי מדידות והגבלות).
- ליל ד' דחג הסוכות תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"א ע' 270 ("מאד" הו"ע שלמעלה ממדידה והגבלה).

- ש"פ עקב כ"ג מנ"א מבה"ח אלול תשמ"ה – תו"מ התוועדות ח"ה ע' 2786 (השכר של מצות צדקה – בלי גבול ממש).
- עשרה בשבת תשמ"ו – (לקו"ש חכ"ה ע' 470) תו"מ התוועדות ח"ב ע' 291 ("מצותך" קאי על מצות צדקה).
- מכתב כללי ח"י אלול תשמ"ו – תו"מ התוועדות ח"ד ע' 391 (כל המצות הם אין-סופיים).
- מכתב כללי ימים שביין יו"ד וט"ו בשבט תשמ"ז – תו"מ התוועדות ח"ב ע' 420 (תומ"צ – אין סופיים).
- פסח שני תשמ"ז – תו"מ התוועדות ח"ג ע' 253 (מצותך" – מצות צדקה, כל פעולותיו של הקב"ה הם בתורת צדקה).
- אור לט"ו באב תשמ"ח – תו"מ התוועדות ח"ד ע' 138 (מצותך" קאי על מצות צדקה שהיא מצותו של הקב"ה – שכללות ענין הבריאה הוא באופן של צדקה).
- י"ט אלול תשמ"ח – תו"מ התוועדות ח"ד ע' 305 (מצות צדקה קשורה עם ענינים תחתונים, ולאידך – היא מצותה של הקב"ה).
- ש"פ שמות כ"ג טבת מבה"ח שבט תשמ"ט – סה"ש ח"א ע' 179 (צדקה – שהיא עבודה פשוטה – נקראת מצותו של הקב"ה).
- ש"פ משפטים פ' שקלים מבה"ח אדר תנש"א – סה"ש ח"א ע' 321 ((ההשפעות מלמעלה הן בבחי' צדקה וכמ"ש "רחבה מצותך מאד" – דקאי על מצות צדקה)).

חצי השני של המזמור

- ש"פ מטות ומסעי תשמ"ב – תו"מ התוועדות ח"ד ע' 1910 (גם בגלות לא "שכחתי").
- כ"ו אלול – לנשי ובנות חב"ד – תשמ"ה – תו"מ התוועדות ח"ה ע' 2999 ואילך (ביאור בשיעור תהילים היומי – "מה אהבתי תורתך גו'" – "תעיתי כשה אוכד גו'").

יז מה־אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ כָּל־הַיּוֹם הִיא שִׁיחָתִי :

- כ"ו אלול – לנשי ובנות חב"ד – תשמ"ה – תו"מ התוועדות ח"ה ע' 2999

ואילך (ביאור בשיעור תהילים היומי - "מה אהבתי תורתך גוי" - "תעיתי כשה אוכד גוי").

• ד"ה ואברהם זקן תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"א ע' 593 (שיחה קאי על תורה כמ"ש "כל היום היא שיחתי").

צח מאיבי תחפמני מצותך פי לעולם היא לי :

• היום יום ח' ניסן - (מההטיות הרעות - מזה מתחכם איך לתקן מידותיו ולשעבד כוחותיו).

• ש"פ שמות כ"ג טבת מבה"ח שבט תשכ"ו - תו"מ חמ"ה ע' 338 ("מאויבי תחמני" - שצריך להוסיף כח ואומץ להתחכם ולפעו על היצה"ר).

• ח"י סיון תשכ"ז - תו"מ ח"נ ע' 100 הערה 13 (לפעמים צריכים ללמוד מהאויב).

• ש"פ נח ו' מרחשון תשמ"ז - סה"ש ח"א ע' 59 (יש ללמוד מהאחדות של האויב).

• מכתב כ' מרחשון תשכ"ט - אג"ק חכ"ו ע' יט (חלוקי דעות במאמר הכתוב "מאויבי תחמני").

• י"ב תמוז תשכ"ח - תו"מ חנ"ג ע' 207 ("מאויבי תחמני" - רואים גודל ענין המעשה - שדוקא בראותם המעשה בפועל של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ התחילו ללחום נגדו).

• ה' טבת תשמ"ז - תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 172 (צ"ל תוספת עילוי כתוצאה מהמעמד בלתי רצוי - באופן ד"מאויבי תחמני").

צט מפל-מלמדי השפלתי כי עדותיך שיחה לי :

• ד"ה חייב איניש לבסומי בפוריא תשח"י - סה"מ ע' קסט (אופן הלימוד עד לדרגות היותר תחתונות - שלומד מכל אדם).

• כ' אב תשל"ו - שיחוק"ק ח"ב ע' 600 (כל אדם יכול להיות מלמד ומחנך).

• ש"פ קרח תשמ" - שיחוק"ק ח"ג ע' 451 ואילך (ביאור במשנה "איזהו חכם הלומד מכל אדם", והטעם למה מביא כל הפסוק).

• ש"פ בלק תשמ" - שיחוק"ק ח"ג ע' 586 ואילך (המשך הביאור דש"פ קרח).

- ש"פ קרח ג' תמוז תשמ"ה - תו"מ התוועדויות ח"ד ע' 84-2378 (ביאור במשנה "איזהו חכם הלומד מכל אדם", וביאור בזה שהביא רא"י מפסוק "מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי").
- ט"ו אייר ל"ג בעומר וש"פ אמור תשמ"ח - סה"ש ח"ב ע' 449 (יכולם ללמוד מכל אדם גם ענין "השכלתי" - שכל וחכמה).
- ש"פ תבוא ט"ז אלול תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"ד ע' 384 (ביאור במשנה "איזהו חכם הלומד מכל אדם", וביאור בזה שהביא רא"י מפסוק "מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי").
- ש"פ אמור תשמ"ח - תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 332 (ביאור בזה שהמשנה מביא רא"י מפסוק זה שצריך ללמוד מכל אדם).
- ש"פ קרח ג' תמוז תשמ"ח - תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 553 (ביאור שינויי גירסאות במשנה שמביא רא"י מפסוק זה שצריך ללמוד מכל אדם).

קה נר-לרגלי דברך ואור לנתיבתי :

- אחרון של פסח תשכ"ג - תו"מ חל"ו ע' 304 (מצות - שנקראים בשם "נר מצוה" - שייכים לרגל).
- ש"פ שמיני פ' החדש מבה"ח ניסן כ"ה אדר"ש תשמ"ט - סה"ש ח"א ע' 363 ואילך (ביאור סיום הרמב"ם ספר קדושה בפסוק "נר לרגלי גוי").
- מכתב כ"ד כסלו תשל"ה - אג"ק ח"ל ע' סא (נרות ש"ק פועל על המשפחה להיות נר לרגלם ואור לנתיבתם).
- מכתב י"ב ניסן תשל"ה - אג"ק ח"ל ע' קעג (לימוד שלנשי ובנות ישראל היתה חלק חשוב בהנס דפורים ופסח יהי' נר לרגלך להאיר דרכך בחיים).
- מכתב כ"ב כסלו תשל"ז - אג"ק ח"ל ע' פב (אך ורק תומ"צ יהי' הנר לרגלנו וכו').
- י"ב סיון תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 556 וע' 565 (סיום ספר קדושה ברמב"ם: "הקב"ה עשה המצות להיות נר להורות לנו וכו').
- יום א' פרשת במדבר, כ"ה אייר תשמ"ז - תו"מ תהוועדויות ח"ג ע' 349 ואילך (ביאור בסיום ספר קדושה ברמב"ם, וביאור הדיוק "רגלי", "נתיבתי" ו"דברך" וכו').
- ש"פ שמיני, פ' החדש, כ"ה אדר שני תשמ"ט - סה"ש ח"א ע' 363 (ביאור בסיום ספר קדושה בהרמב"ם, והקשר לפסוק זה).

קו נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה :

- רשימות ח"ג ע' 394 (חוברת קנ) (שבועת הנשמה נותן לה כח).
- ליל ב' דחג הפסח תשי"ז – תו"מ חי"ט ע' 269 (ההתקשרות מבנ"י להקב"ה היא התקשרות עצמית שהו"ע השבועה).
- ד"ה מי מנה תשח"י – סה"מ ע' רסד (השבועה פועלת תוס' כח שיוכל לפעול עבודתו).

קיא נִחַלְתִּי עֲדוּתִיךָ לְעוֹלָם כִּי־שִׁשּׁוֹן לְבִי הָמָּה :

- לקו"ש חל"ב ע' 129 ואילך (השייכות של הכתוב "נחלתי עדותיך לעולם גו" (שהציב הרמב"ם לפני סדר זמנים) להגדת מהותו של ספר זמנים).
- ליל ערב חג השבועות תשד"מ – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1895 (ביאור בזה שהרמב"ם פותח ספר שמנים בפסוק זה).

קכא עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצְדָק בַּל־תִּנְיַחְנִי לְעֲשָׂקִי :

- ד"ה ציון במשפט תפדה תשח"י – סה"מ ע' רצט (ע"י "משפט" ו"צדק" נעשית ההצלה משונאי ישראל).

קכו עַת לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרַתְךָ :

- לקו"ש חי"ב ע' 90 הערה 41 (התירו לרבי לכתוב תורה שבכתב בגלל שהיו במעמד של הפרו תורתך)
- לקו"ש חי"ב ע' 90 (התירו לרבי לכתוב תורה שבע"פ משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך"). הערה 41 (דיוק "תורתך" – ולא "מצותיך" – דקאי על תורה שבע"פ).
- לקו"ש חי"ד ע' 71 הערה 10 (בגדר ד"ה הפרו תורתך").
- לקו"ש חכ"ג ע' 22 (כתבו תורה שבע"פ משום "עת לעשות לה' גו").
- לקו"ש חכ"ו ע' 32 (רבי כתב תורה שבע"פ פני "עת לעשות לה' הפרו תורתו").

- לקו"ש ח"ל ע' 172 גילוי פנימיות התורה בדורות האחרונים הוא בגדר "עת לעשות לה' הפרו תורתו".
- ש"פ וארא כ"ה טבת מבה"ח שבט תשי"ז – תו"מ חי"ח ע' 333 (כאשר "עת לעשות לה'" – צריך כ"א ללבוש בגדי כהונה ולהפיץ המעינות חוצה).
- יו"ד שבט תשכ"ה – תו"מ חמ"ב ע' 172 (ראינו אצל גדולי ישראל שהתעסקו גם עם בנות ישראל, ועכצ"ל שהוא בבחי' "עת לעשות לה' גו").
- כ"ף מנחם אב תשכ"ה – תו"מ חמ"ד ע' 223 (התירו לכתוב תורה שבע"פ רק מפני "עת לעשות לה' הפרו תורתו").
- מוצש"ק פ' בא יו"ד שבט תש"ל – תו"מ חנ"ט ע' 97 (התירו לכתוב תורה שבע"פ משום "עת לעשות לה' הפרו תורתו").
- ש"פ אחרי-קדושים י"ג אייר תשל"א – תו"מ חס"ד ע' 176 (התירו לכתוב תורה שבע"פ מפני "עת לעשות לה' גו" – נדפס בלקו"ש חי"ב ע' 90).
- י"א ניסן תשמ"ב – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1202 (עכשיו ישנה גם התורה שבע"פ – המאמרים שאמר – של רבינו הזקן בדפוס).
- ד"ה רבי אומר תשד"מ – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1630 (רבי חיבר את המשניות מפני "עת לעשות לה' הפרו תורתו").
- ש"פ עקב כ"ף מנחם-אב תשד"מ – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 2393 (כתיבת תורה שבע"פ הוא לכאורה דבר בלתי רצוי, אבל לאידך דוקא עי"ז נפעל הקיום דתורה שבע"פ).
- ש"פ וישב כ"א כסלו תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 907 (שמעון הצדיק יצא בבגדי כהונה משום "עת לעשות לה' הפרו תורתו").
- י"א ניסן תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1699 (התירו לכתוב תורה שבע"פ מפני "עת לעשות לה' הפרו תורתו").
- ש"פ אחרי-קדושים תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 1963 (ורק משום "עת לעשות לה' הפרו תורתו" התירו לכותב תורה שבע"פ).
- ש"פ במדבר ערב חג השבועות תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"ד ע' 2147 (רבינו הגדול כתב תורה שבע"פ משום "עת לעשות לה' גו").
- ש"פ אמור ערב ל"ג בעומר תשמ"ז – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 269 (מחד גיסא – "תורתך", אבל כשבא זמן שצריך "לעשות לה'" – שם הוי' – "הפרו תורתך").
- ש"פ יתרו כ"ב שבט תש"נ – סה"ש ח"א ע' 295 (כדי לסיים בדבר טוב שינה ממ"ש בתהילים – "הפרו תורתך" ואח"כ "עת לעשות לה'").

- ש"פ אמור ערב ל"ג בעומר תש"נ - ע"ד חיוב נשי ישראל בחינוך ובלמוד התורה - תו"מ התוועדות ח"ג ע' 173 (מפני הצורך דוקא בדורות האחרונים ייסדו מוסדות חינוך לבנות ישראל - "עת לעשות לה").

קל פֶּתַח דְּבִרְיָךְ יְאִיר מִבֵּין פְּתִיִּים :

- י"א ניסן תשל"ד - שיחור"ק ח"ב ע' 1 ואילך (פותחין בברכה - באופן של אור - "פתח דבריך יאיר").
- ש"פ כי תבוא ח"י אלול תשמ"ד - תו"מ התוועדות ח"ד ע' 2546 (אור הוא ענין נעלה ולכן התחלת הבריאה היתה בענין האור - "פתח דבריך יאיר").
- ד"ה תקעו בחדש שופר תשמ"ה - תו"מ התוועדות ח"א ע' 26 (ע"י עבודת האדם להאיר את העולם - "פתח דבריך יאיר" - יקויים הענין ד"ונגלה כבוד הוי' גו").
- ש"פ האזינו שבת תשובה (התוועדות ב) תשמ"ה - תו"מ התוועדות ח"א ע' 78 ("שנת אורה - "פתח דבריך יאיר - הן בפנימיות והן בחיצוניות").
- ש"פ ויחי תשמ"ו - תו"מ התוועדות ח"ב ע' 298 (חשיבות חומש בראשית - התחלת התורה).
- מכתב ט"ו מנחם אב תשמ"ו - תו"מ התוועדות ח"ג ע' 202 (יום ראשון בשבוע - "פתח דבריך יאיר").
- מכתב ט"ו מנחם אב תשמ"ח - (יום ראשון בשבוע - "פתח דבריך יאיר").
- ש"פ עקב מבה"ח אלול תשמ"ח - תו"מ התוועדות ח"ד ע' 184 (אור - "פתח דבריך יאיר").
- מכתב י"ט תמוז תשמ"ט - תו"מ התוועדות ח"ד ע' 172 (יום ראשון בשבוע - "פתח דבריך יאיר").
- מכתב עשרים מנחם אב תנש"א - (לקו"ש חל"ט ע' 289) תו"מ התוועדות ח"ד ע' 148 (יום ראשון בשבוע - "פתח דבריך יאיר").

קלג פְּעַמֵּי הַכֵּן בְּאַמְרֹתֶךָ וְאַל־תִּשְׁלַט־בִּי כָל־אֹן :

- ש"פ שמיני פ' החדש מבה"ח ניסן כ"ה אדר"ש תשמ"ט - סה"ש ח"א ע' 365 (התחלת ספר קדושה ברמב"ם - הבדלה מענינים בלתי רצויים).

קלז צַדִיק אַתָּה יְיָ וַיִּשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ :

- כ"ף מנחם אב תשמ"ו - תו"מ התוועדות ח"ד ע' 254 (כשרואים ענינים בלתי רצויים בעולם תריכים להסבירם באופן המובן גם לבני נח).

קי קָרְבוּ רַדְפֵי זְמָה מְתוֹרְתָךְ רַחֲקוּ :

- מוצאי ש"פ פנחס תשל"ח - שיחוק ח"ג ע' 214 (ללמוד מ"רדפי זמה" להיות במצב של "קרבו").
- ש"פ נח ו' מרחשון תשמ"ז - סה"ש ח"א ע' 59 (אצל "רודפי זמה" יכול להיות אחדות ("קרבו") ולדאבונינו אצל עוסקי "תורתך" יכול להיות "רחקו").

קנו רַחֲמֶיךָ רַבִּים | יְיָ כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חֲיִנִי :

- ד"ה והי' עקב תשמעון תשכ"ה - סה"מ ע' שסב ('מן' הוא בחי' טל' ו'טל' הוא בחי' "רחמיך רבים הוי' גו').

קסא שָׁרִים רַדְפוּנֵי חַנּוּם וּמְדַבְּרֶךָ פָּתַח לְבִי :

- י"ט כסלו תשי"א - תו"מ ח"ב ע' 137 (בשעה שלקחו רבינו הזקן, מצא פתקא עם פסוק זה).
- י"ט כסלו תשל"ד - שיחוק ח"א ע' 142 ואילך (ביאור בהפסוק).

קסב שֶׁשׁ אֲנֹכִי עַל-אֲמֶרְתְּךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב :

- רשימת ב' שבט תרצ"ב - רשימות ח"ג ע' 254 (דברי אדמו"ר הרי"צ הם כמוצא שלל לכ"ק אדמו"ר).
- לקו"ש ח"ג ע' 920 (השמחה שיש בברית מילה - "ששון", וביאור בזה שה"ששון" היא דוקא "כמוצא שלל רב").
- מכתב כללי י"א אדר תשל"ז - (לקו"ש חט"ז ע' 620) אג"ק חל"א ע' קמב (כשרות אכו"ש - כשר ר"ת "כמוצא שלל רב" לרמז על בירור הניצוצות).

- ש"פ משפטים מבה"ח אדר-ראשון תשי"ז - תו"מ חיי"ט ע' 86 ("כמוצא שלל רב" ר"ת כשר - שע"י ברית מילה פודים את כל הניצוצת שהו"ע "שלל").
- פורים תשי"ט - תו"מ חכ"ה ע' 106 ואילך (ביאור הפסוק "שש אנכי" ושייכותו למצות מילה).
- י"ט כסלו תשכ"ב - תו"מ חל"ב ע' 276 ("כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", עדיין עושין אותה בשמחה").
- מכתב י"א ניסן תשל"ג - אג"ק חכ"ח ע' קפד (כשר ר"ת כמוצא שלל רב).
- מכתב י"א ניסן תשל"ד - אג"ק חכ"ט ע' קלא (כשר ר"ת כמוצא שלל רב).
- משיחת יום ד' לפ' פנחס ט"ז תמוז תשל"ה - (לקו"ש חיי"ג ע' 264) שיחוק"ק ח"ב ע' 317 (ע"י שמירת כשרות מגיעים ל"שלל").
- משיחות ש"פ מטו"מ מבה"ח מנ"א תשל"ה - לקו"ש חיי"ג ע' 288 (כל עניני תומ"צ צ"ל בשמחה).
- ד"ה ציון במשפט תפדה תשל"ה - סה"מ מלוקט ח"ד ע' קכט (מצות שוללים ומציאים מהלעו"ז).
- ליל ד' דחג הסוכות תשמ"ה - תו"מ התועדויות ח"א ע' 283 (בירור כלי זמר בשמחת בית השואבה).
- ב' דחיה"מ פסח - ל"צבאות השם" תשמ"ה - תו"מ התועדויות ח"ג ע' 1786 (כשילד מתאפק מלאכול דבר שאינה כשירה - פעולה זו היא "כמוצא שלל רב").
- ש"פ בהו"ב מבה"ח סיון תשמ"ה - תו"מ התועדויות ח"ד ע' 2057 (ע"י הירידה במלחמה באים ל"שלל רב" באופן של מציאה).
- יום ב' דחג השבועות תשמ"ה - תו"מ התועדויות ח"ד ע' 2182 ואילך ("ששון זו מילה - וכן הוא אומר "שש אנכי על אמרתך" - שמחה רוחנית).
- ש"פ לך לך ח' מרחשון תשמ"ח - סה"ש ח"א ע' 47 (מצות מילה - קבלו עליהן בשמחה כמ"ש "שש אנכי על אמרתך גו'"). ע' 58 (במילה מדגישים ענין השמחה החל מאמירת פסוק "שש אנכי גו'").
- ש"פ בהר ט"ו אייר תשמ"ט - סה"ש ח"ב ע' 455 (גם במצב של אבידה יכול להיות ענין המציאה עד ל"מוצא שלל רב").
- ש"פ פינחס י"ט תמוז תשמ"ט - סה"ש ח"ב ע' 581 (מצות מילה בשמחה).

- ש"פ שלח מבה"ח תמוז תנש"א - סה"ש ח"ב ע' 626 (כשר ר"ת "כמוצא שלל רב").
- יום ב' דראש השנה תשנ"ב - תו"מ התוועדויות ח"א ע' 30 (תיכף ומיד יתקיים קיבוץ גלויות ו"כספם וזהבם אתם" - "שלל רב").

קסד **שִׁבְעַ בְּיוֹם הַלְלִיתֶיךָ עַל מִשְׁפָּטֵי צִדְקָךָ :**

- ד"ה חייב איניש לבסומי בפוריא תשח"י - סה"מ ע' קע (שבע ברכות ק"ש - ע"ש "שבע ביום הללתיך").
- ד"ה פדה בשלום תש"כ - סה"מ ע' נ (שבע ברכות ק"ש - ע"ש "שבע ביום הללתיך". ובפרטיות, הן בשחר, והן בערב).
- י"ט כסלו תשכ"ב - תו"מ חל"ב ע' 270 (דוד המלך אמר "שבע ביום גו"ם על המצות שסיבבן הקב"ה).
- י"ט כסלו תשכ"ג - תו"מ חל"ה ע' 290 (שבע ברכות ק"ש ע"ש "שבע ביום הללתיך").

קסה **שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְאֵין לָמוּ מְכָשׁוּל :**

- לקו"ש חכ"א ע' 24 ("שלום רב לאוהבי תורתך" - תורה הבאה ע"י הקדמת התפילה).
- ד"ה שלום רב לאוהבי תורתך תשל"ח - סה"מ מלוקט ח"ב ע' קנב ואילך (ביאור על הפסוק).
- מכתב י"ז סיון תשל"ד - אג"ק חכ"ט ע' קעח ("ושלום רב לאוהבי תורתו").
- ש"פ צו שבת הגדול תשמ"ב - תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 1138 (מתכפרים ממכשולים).
- כ"ף מנחם אב תשמ"ו - תו"מ התוועדויות ח"ד ע' 248 (סיום מסכת ברכות - "ואין למו מכשול" - ענין בלתי רצוי).
- לקו"ש חט"ו ע' 313 ואילך (ביאור בהפסוק - מד"ה שלום רב תשל"ח).

קעב תַעֲנַן-לְשׁוֹנֵי אֲמֶרְתָּךְ פִּי כָל-מִצְוֹתֶיךָ צָדֵק :

- לקו"ש חל"ג ע' 46 (הביטול ד"כעונה אחר הקורא" בא ע"י הקדמת "נעשה" – ביטול לבעל הרצון).
- ד"ה בשעה שהקדימו תשי"ג – סה"מ ע' קסג (דיבור בתורה הוא כ"עונה אחר הקורא").
- ד"ה וידבר גוי אנכי תשי"ג – סה"מ ע' קעה (בחי' הדיבור דתורה פועל ביטול לבעל הרצון).
- י"ט כסלו תשט"ז – תו"מ חט"ו ע' 284 (על האדם רק לפתוח את פיו ויצא תורה).
- ד"ה וידבר גוי והקריתם לכם תשי"ז – סה"מ ע' רחצ (לימוד התורה צ"ל בביטול דוקא "כעונה אחר הקורא").
- ד"ה תקעו בחודש שופר תשח"א – סה"מ ע' ו (ע"י קיום המצות ממשיכים בל"ג, עוד למעלה מאוא"ס).
- ד"ה קרוב הוי' לכל קוראיו תשח"י – סה"מ ע' רלה ("כעונה אחר הקורא", למעלה מ"הקב"ה קורא ושונה כנגדו").
- יום ב' דחג השבועות תשח"י – תו"מ חכ"ג ע' 43 (אמיתית בהענין ד"תענן לשוני אמרתך" הוא בלימוד תשב"ר).
- י"ג תמוז תשי"ט – תו"מ ע' 123 (פעולת האדם בתורה היא רק "כעונה אחר האומר", משא"כ תפילה).
- אחרון של פסח תשכ"ג – תו"מ חל"ו ע' 334 (כשלומדים תורה – משותחים ב"טלפון" עם הקב"ה כמ"ש "תענן לשוני אמרתך").
- ש"פ ראה מבה"ח אלול תשכ"ג – תו"מ חל"ז ע' 226 (בחי' טל תורה – באופן ד"תענן לשוני אמרתך" – כעונה אחר הקורא).
- ד"ה וידבר אלקים גוי' לאמר תשכ"ד – סה"מ ע' קיד (הדיבור של האדם באופן ד"תענן לשוני אמרתך", שהתורה היא אמרתך, אלא שלשוני תענן כעונה אחר האומר מה שהוא אומר – יותר מזה שהקב"ה קורא ושונה כנגדו).
- ד"ה מים רבים תשכ"ה – (לקו"ש ח"ה ע' 292) סה"מ ע' סז (בתפלה מדבר מאליו כמ"ש "אד' שפתי תפתח", ובתורה כמ"ש "תענן לשוני אמרתך").
- ד"ה ויקח מן הבא בידו תשכ"ה – (לקו"ש ח"ה ע' 400) סה"מ ע' צג (לימוד התורה באמיתתו הוא באופן ד"תענן לשוני אמרתך").

- ד"ה ויקחו לי תרומה תשכ"ה – סה"מ ע' קסב (ע"י העבודה ד"ידבנו לברו" נעשה לימוד התורה באופן ד"תען לשוני אמרתך").
- פורים תשכ"ה – תו"מ חמ"ג ע' 26 (תחילה צ"ל "נוכרים" – לימוד התורה באופן ד"תען לשוני אמרתך" ואח"כ "נעשים").
- ד"ה החודש הזה לכם תשכ"ו (ג) – סה"מ ע' קסז (כח הא"ס בתורה הואכדהלימוד הוא באופן ד"תען לשוני אמרתך").
- ד"ה איתא בזהר כו' זימנא חדא תשכ"ז (התורה היא אמרתך, אלא שלשוני תען כעונה אחר האומר מה שהוא אומר).
- ד"ה בחודש השלישי תשכ"ט – סה"מ מלוקט ח"ג ע' רצט (במ"ת ניתן הכח שלימוד התורה יהי באופן ד"לאמר" – כעונה אחר הקורא).
- ד"ה וידבר אלקים תשכ"ט – סה"מ מלוקט ח"ג ע' שלד (דיבורים של האדם הם אמרתך והוא כעונה אחר הקורא).
- ד"ה בהעלתך את הנרות תשכ"ט – סה"מ מלוקט ח"ג ע' שסה (לימוד התורה דהאדם צ"ל בביטול דוקא).
- ד"ה וידבר גו' אנכי תש"ל – סה"מ ע' קעח (ע"י עבודת בני" בלימוד התורה נעשה עלי' למעלה יותר מכמו שהי' לפני הירידה בעת מ"ת).
- ד"ה וידבר גו' לאמר תש"ל (ב) – סה"מ ע' שב (מעלת אמירת אותיות התורה).
- יום ב' דחג השבועות תש"ל – תו"מ ח"ס ע' 393 (המעלה באמירת אותיות התורה).
- ד"ה ונחה תשל"א – סה"מ ע' קצח (מעלת קריאת אותיות התורה).
- ד"ה את הוי' האמרת תשל"א – סה"מ ע' רפט (אמירת התורה ע"י האדם למטה היא באופן שזוהי אמירה של הקב"ה).
- ד"ה היום הרת עולם תשל"ב – סה"מ ע' 5 (בתורה ישנו הענין ד"והוי' אמריך" שהו"ע "תען לשוני גו'" – כעונה אחר הקורא).
- ד"ה ארבעה ראשי שנים הם תשל"ב – סה"מ ע' 113 (ביטול במציאות – שלימוד התורה היא באופן כעונה אחר הקורא).
- ד"ה נר חנוכה תשל"ג – סה"מ ע' 308 (כעונה אחר הקורא הוא בכל דרגות שבלימוד התורה).
- ד"ה בחודש השלישי תשל"ד – סה"מ מלוקט ח"ב ע' טיט (התורה היא אמרתך אלא שלשוני תען כעונה אחר האומר).

- ואלה המשפטים תשל"ד – סה"מ ע' 93 (המשכת העצמות בשעת לימודו כמו שהיי במ"ת).
- ד"ה כי תשא תשל"ד – סה"מ ע' 102 (הביטול ד"תען לשוני אמרתך" מביא שיהי' בתוקף המציאות).
- ד"ה באתי לגני תשל"ו – סה"מ מלוקט ח"ב ע' תפט (לימוד התורה צ"ל בביטול – כעונה אחר הקורא).
- ש"פ מטות-מסעי תשמ"א – שיחור"ק ח"ד ע' 255 (בכדי שהתורה יהי' "דברי כאש" – צ"ל בביטול, בשתיקה – שדבריו הם כעונה אחר האומר – "תען לשוני אמרתך").
- ד"ה עשרה שיושבין תשמ"ב – סה"מ מלוקט ח"ד ע' פח (במ"ת ניתן הכח שלימוד התורה יהי' בביטול כעונה אחר הקורא).
- תענית אסתר תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 1383 (ענין הירושה בתורה – שהלימוד הוא במקום היורש – כעונה אחר האומר).
- ימי חנוכה תשמ"ח – תו"מ התוועדויות ח"ב ע' 109 (ע"י לימוד התורה נעשה יחוד נפלא עד ל"תען לשוני אמרתך" – כעונה אחר האומר).
- ד"ה בחודש השלישי גו' תשמ"ח – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 376 (כעונה אחר הקורא פי' שאין כאן ב' דברים – הוא והקב"ה – אלא שיש רק מציאות אחת).
- ד"ה וארשתיך לי לעולם גו' תשמ"ח – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 394 (אמירת התורה ע"י בני" – שאומרים מעצמם).
- ש"פ במדבר ה' סיון תשמ"ח – תו"מ התוועדויות ח"ג ע' 403 ("מדבר" – שמדבר מאיליו וממילא כמ"ש "תען לשוני אמרתך").
- ש"פ נצו"י כ"ג אלול תשמ"ט – סה"ש ח"ב ע' 710 (אמירת פסוקי שופרות בשבת ר"ה באופן ד"תען לשוני אמרתך").
- ש"פ יתרו כ"ב שבט תש"נ – סה"ש ח"א ע' 293 (פי' "לאמר" – להיות הלכה היוצאת מבני" דבר ה' ממש כמ"ש "תען לשוני אמרתך").
- ש"פ שלח מבה"ח תמוז תש"נ – סה"ש ח"ב ע' 525 (כעונה אחר הקורא).
- ש"פ יתרו ח"י שבט תנש"א – סה"ש ח"א ע' 303 (פי' "לאמר" – להיות הלכה היוצאת מבני" דבר ה' ממש כמ"ש "תען לשוני אמרתך").
- ש"פ בהר בחוקותי מבה"ח סיון תנש"א – סה"ש ח"ב ע' 545 (לימוד בתכלית הביטול – כעונה אחר הקורא).

- ש"פ ואתחנן שבת נחמו ט"ז מנחם אב תנש"א – סה"ש ח"ב ע' 741 (לימוד התורה לעת"ל יהי' למעלה מ"תען לשוני אמרתך" (מלמעלמ"ט), ולמעלה מ"קורא ושונה כנגדו" (מלמטלמ"ע)).
- ש"פ יתרו כ"ף שבט תשנ"ב – סה"ש תשנ"ב ע' 348 (לימוד התורה צ"ל בביטול עד שאינו מרגיש א"ע למציאות).
- ש"פ יתרו כ' שבט וליל ויום ב' פ' משפטים כ"ב שבט תשנ"ב – סה"ש ע' 349 (עי"ז שיהודי לומד תורה בעוה"ז באופן ד"תען לשוני אמרתך" נעשה דירה בתחתונים).

קעו תְּעִיתִי כְּשֶׁה אֲבִד בְּקֶשׁ עֲבָדְךָ פִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי :

- ש"פ מטות ומסעי תשמ"ב – תו"מ התוועדויות ח"ד ע' 1910 (גם בגלות לא "שכחתי").
- כ"ו אלול – לנשי ובנות חב"ד – תשמ"ה – תו"מ התוועדויות ח"ה ע' 2999 ואילך (ביאור בשיעור תהילים היומי – "מה אהבתי תורתך גו'" – "תעיתי כשה אוכד גו'").
- ש"פ תשא ט"ז אדר תנש"א – סה"ש ח"א ע' 373 הערה 104 (צריכים ללמוד זכות על ה"אובדים" ו"נדחים" בגלות וזה גופא מחזירם למקומם האמיתי).

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות
לנשיא דורנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

